

Eddigi politikáját akarja folytatni az Orbán-kormány

Orbán Viktor új kormányának politikai célkitűzéseit vázoló beiktatási beszédében kijelentette: a választók az eddigi munka folytatásával bízták meg. A másodszori megerősítés után számára nem vita tárgya az alaptörvény, a munka-alapú gazdaság és a nemzetegyesítés politikája sem. Beszédében a nemzeti függetlenség megőrzését, a kölcsönös felelősséget, az egyszerre igazságos és versenyképes Magyarország megteremtését emelte ki.

Az első négy év olykor erőltetett menetű törvénykezése után a következő ciklusban nyugodtabb építkezés várható. Fő cél a gazdasági növekedés megalapozása. Az idei első negyedév 3,5 százalékos GDP-növekedése biztató előjel, az év egészére 2,5 százalékos emelkedést jeleznek előre. További alapvető célok: az államadóságot fokozatos leszorítása, a nyugat-európai élet-színvonal és életminőség átlagának megközelítése, a középosztály megerősítése. Munkahely, tudás, tulajdon, vállalkozás – ebben a négy szóban foglalta össze a miniszterelnök a követendő irányt.

Egyik első intézkedésként a kormány határidő nélkül meghosszabbította a kilakoltatási tilalmat a több százezer családot érintő devizahitelekkel szemben. Miután az Európai Unió luxemburgi bírósága a közelmúltban úgy döntött, hogy a magyar Kúria vizsgálhatja a devizahitel-szerződések jogszerűségét, Orbán azt ígérte, amint a bírósági ítélet megszületik – remélhetőleg idén ősszel – az Országgyűlés haladéktalanul megteszi a szükséges intézkedéseket a súlyos probléma végleges megoldására.

A kormány a vállalkozások segítségét és versenyképességük javítását az eddig csak a lakosságot érintő rezsi-csökkentésnek a vállalatokra való kiterjesztésével képzelel el. Távolról egy állami nagyvállalat létrehozásával teljesen nonprofit alapra akarja helyezni a rezsi-költségeket, és az a célja, hogy ezek Magyarországon legyenek a legalacsonyabbak az unióban.

Másik prioritás a családok megerősítése, a demográfiai helyzet javítása. Ezen a területen a következő években egy otthonteremtési program újraindítását tervezik a költségvetési mozgástér függvényében. Ettől azt is remélik, hogy megállíthatja a fiatalok elvándorlását az EU gazdagabb országaiba. Jövőre vagy 2016-ban a kormány növelni akarja a kétgyermekes családok adókedvezményét, minthogy ez a család-

modell vált általánossá a gyermeket vállaló családok körében.

A külpolitikában egyensúlyra törekszik a kormány. Orbán elutasította a – szavai szerint – két szélsőséget: egy, a nemzetállamokat feloldó föderális Európai Egyesült Államok létrehozását, de az EU-ból való kilépés programját is.

A külpolitika középpontjába a kormány a gazdasági kapcsolatokat akarja állítani, folytatja a keleti nyitást, és növeli Magyarország gazdasági súlyát a Kárpát-medencében. A kormány markáns nemzetpolitikát akar folytatni. A beiktatási beszédében elhangzott – külföldön sokat bírált – kijelentését Orbán később megerősítette: a Kárpát-medencei magyarokat megilleti a kettős állampolgárság, a közösségi jogok és az autonómia. Orbán külön megemlítette a most formálódó új Ukrajnában élő kárpátaljai magyar közösséget, amelynek esetében az „önigazgatás” szót használta.

A pozsonyi Globsec nemzetközi biztonsági konferencián Orbán hangsúlyozta, Európa nem lehet sikeres, ha nincs normális kapcsolata Oroszországgal. Mindamelllett aláhúzza, hogy a jelenlegi orosz-ukrán konfliktusban Magyarország Ukrajna mellett áll. Úgy vélte, hogy a nukleáris energiát az EU-ban nem szabad háttérbe szorítani a megújuló kedvéért, és csökkenteni kell az energiaárakat, különben Európa gazdaságilag és politikailag is lemarad. Magyarország támogatja az Ukrajnát elkerülő, oroszok által épített Déli Áramlat gázvezetékét. Nincs más választása, miután az EU elkövette azt a végzetes hibát, hogy nem adott pénzt az európai összefogással tervezett Nabucco gázvezeték megépítésére – mondta Orbán a pozsonyi konferencián.

A kormány továbbra is különös súlyt helyez Közép-Európára, amely Orbán szavai szerint a kontinens növekedési motorja akar lenni. Szorgalmazta az elhanyagolt észak-déli irányú energetikai infrastruktúra fejlesztését és a visszaáramoltatás megvalósítását a gázellátásban, vagyis azt, hogy az orosz importgázt keleti irányban visszafolyatva, szükség esetén a rászoruló keleti EU-tagok és Ukrajna ellátására is fel lehet használni.

Az ukrajnai válság felszínre hozta a visegrádi négyekben belüli nézetkülönbségeket is. Donald Tusk lengyel miniszterelnök nyilvánosan bírálta Orbán Viktort az autonómiával kapcsolatos

kijelentése miatt, és nem osztotta magyar kollegája aggodalmát a kisebbségi nyelvhasználatot elősegítő, nehezen megszületett nyelvtörvény eltörlése miatt, ami az új ukrán kormány egyik első intézkedése volt. Tusk elismerte, hogy ez hiba volt, de emlékeztetett, hogy Kijev visszavonta a döntést, és egy új jogszabály kidolgozását helyezte kilátásba. Így a nyelvtörvény eltörlésének emlegetése szerint csak az orosz propaganda része. A vitában Robert Fico szlovák miniszterelnök magyar kollégájával értett egyet abban, hogy az oroszokkal a kompromisszumot kell keresni, és nem kardot csörgetni.

Kérdés, hogyan alakul a visegrádi együttműködés, amely megért már hullámhegyeket és völgyeket, de végül mindig helyreállt. A határon

túli magyarok jogai melletti hangsúlyosabb kiállítás kiélezheti a magyar-szlovák viszonyt, amely az elmúlt négy évben javulni látszott. Igaz, azon az áron, hogy Budapest kerülte a feszültséget okozó kérdések felvetését a kétoldalú kapcsolatokban. A jelenlegi ciklusban viszont már nem akarja ezeket szőnyeg alá söpörni. Lengyelország regionális középhatalomként inkább a „nagy európai klubjában” szeretne játszani. De vajon be akarják-e venni ebbe a klubba? Az EU inkább a regionális együttműködést támogatja térségünkben, amit azzal is nyomatékosít, hogy José Manuel Barroso, az Európai Bizottság távozó elnöke is részt vesz és előadást tart a V4-ek soros magyar elnökségének június végi záróeseményén Budapesten. T. KOVÁCS PÉTER

Háború délen

Évfordulók

Eljátszhatunk az évszámok, a „történelmi” kerek évfordulók gondolatával, kérdés csupán, miért tartjuk őket számon? Nyilvánvalóan azért, mert valakire, valamire emlékeztetnek, és ezért emlékezzünk. Ugyancsak érdemes rákérdezni ki, kik emlékeznek? Talán ez a leglényegesebb ebben a számtájkában, hiszen nem egészen mellékes, milyen személyek és milyen szándékkal szegződnek a jelenből múltba, oly módon, hogy kerek számokra fussa. Patinás s ezért annál inkább figyelemre méltó, ha réges-régi idők, események, személyek foglalkoztatják a jelent.

Kezdjük talán „európai” módra a római történelem nagy alakja, Augustus császár halálával, ami 14-ben, éppen 2000 évvel ezelőtt következett be. 1200 évvel ezelőtt, 814-ben hunyt el az európai történelemnek úgyszintén „történelmi” alakja, Károly császár, akit Nagyként jegyez a történetírás.

Számtájkáról van szó, ötszáz év különbség ellenére mégis gondolkodóba ejt az egybeesés: 1414–1418 között, vagyis 600 évvel ezelőtt kezdődött a konstanzi zsinat, amiben kulcsszerepet játszott a luxemburgi családból származó Zsigmond német-római császár és magyar király.

Gunyorosan egyre-másra hallható, idén még a vízcsapból is az I. világháború (1914–1918) csorog: az említett zsinat megnyitása után 500 évvel, jelenünkben visszafelé számítva 100 évvel ezelőtt tört ki. Micsoda különbség a két évforduló között! Az idővel és évekkel eljátszadózva nyilvánvalóan minden évben akad érdemes esemény, amire emlékezni szoktak, mert éppenséggel illendőségből, becsületből, netán politikai-ideológiai megfontolásból emlékezni kell.

Magyar „környezetre” leszűkítve sem kerülhetők meg minden előzményével és összes következményével az I. világháború. Ebben nem csupán az osztrákokkal, hanem szinte valamennyi európai néppel osztozunk. Más lapra tartozik, hogy kinek van oka ünneplésre és kinek hozott gyászt, megálztatást.

Mindhiába a „kerekdedség”, ha nincs, aki emlékezzen, ha másként nem, csupán azért, mert van hozzá valami kötődése, az évforduló kapcsán a jelenig akár kihatása is. Magyarországon akad, aki idén a Dózsa-féle felkelés 500. évfordulóján a nagy parasztháborúra is emlékezik. Ezen a ponton már érdemes összehasonlítást végezni történetesen a Dózsaéval tíz évvel később lángra lobbant szintén nagy nevezett parasztháborúval (1524–1526) a Német-római Birodalom területén. Az elégedetlenség, ill. a követelések hasonlósága ellenére semmi „összehöjtöttség” nincs a magyarországi és a német birodalmi parasztháború között, így legfeljebb általános összehasonlítással élve lehet keresni és találni párhuzamot.

Találó lehet az utalás: a történelmi évfordulókra való emlékezés lényegében erősíti a múltból táp-

lálkozó hovatartozás, azonosság tudatát. Vagyis mi köt bárkit, helyesebben közösségeket bizonyos „évfordulós” személyiségekhez, eseményekhez? Az I. világháborúnál – éppen az említett okból – nem szükséges időznünk. Mindazonáltal nem merülnek fel alapvető véleménykülönbségek a háború „kronológiájával” kapcsolatosan. Csakhogy minél inkább közelítünk a jelen felé, annál kevésbé egyöntetűek a megítélések, következtetések.

Vegyük pl. az 1944. évet. Azt szokták mondani, a hetes szerencsés szám. Nem így a magyar társadalom számára. Ha csak a „holokauszt” emlékmű körül lábra kapott pro és kontra cselekvő „vetélkedésre” utalunk is, látható, hogy bizony vannak évfordulós események, amik a társadalom különböző tagjait polarizálóan érintik. Vannak olyanok, akik Magyarországi megszállásának 70. évfordulóját a nemzeti függetlenség alapvető csorbításának tudják be, mindamelllett kezdetét vette – más vélemények szerint a „nagyüzemi” szintre emelkedett népirtás, amiben magyar közegek több mint statisztika szerepet vállaltak. Bárhogyan is nézzük, a magyar szövetséges-csatlós németek általi megszállása – ha különböző hatásokon is – az egész magyar társadalmat érintette.

Mindetől függetlenül emlékeztetve emlékeztetni és tanulságul szobrot is emelni ellentmondásoktól korántsem mentes vállalkozás. Különösen nem, ha az egész kezdeményezés kormány szinten tapasztalható, amibe bevonják a legérzékenyebb vallásközösségeket is. Sajnálatos politikai kisajátítás, és ebben a leginkább érintett kisebbség megrövidítve érzi magát. A kiengesztelődés lehetőségének kihasználása helyett farsangi rendezvény-sorozatnak mondható a kordonbontás a szoborállítás megakadályozása érdekében. Vajon érett-e arra a magyar társadalom, hogy a kölcsönös kiengesztelődés felkutatásában emlékezzen? Különösen zavaró, hogy erópolitikára emlékeztet a mindenáron célba vett szoboravatás. A legzavaróbb persze a pártpolitikai megközelítés.

25 évvel ezelőtt történt a vasfüggöny osztrák-magyar átvágása, és ezzel a rendszerváltozás tényleges szakasza vette kezdetét. Úgy látszik, ez a páneurópai piknikerközön kívül nem vág mélyebben senkinek sem a húsába, s talán ebből következtethető a látszólagos nyugalom, bár lehet, hogy még a nyár végéig felhevülnek a kedélyek. Erre utal az a költélhűzás, amiben már pl. Mock volt osztrák külügyminiszter mellett nincs helye Horn Gyulának. Furcsa ebben csak az, hogy egyebek mellett kellő mennyiségű képanyag is tanúskodik az ellenkezőjéről.

Igazi tudathasadásos megnyilvánulások figyelhetők meg Magyarországi EU-tagságának 10. évfordulója körül. Mintha Magyarországnak nem is lett volna közvetlen érdeke a csatlakozás, de mindenféleképpen kérdéses manapság, megért-e? Folytatás a 2. oldalon

Európai Unió: A keleti bővítés tíz éve

Tíz évvel ezelőtt, 2004. május 1-jén Magyarország kilenc másik állammal együtt az Európai Unió teljes jogú tagja lett. Különös jelentőséggel bírt ez a lépés a kommunista rendszer béklyóitól megszabadult közép-kelet-európai államok, Csehország, Lengyelország, Magyarország és Szlovákia lakosai számára. Sokak dédelgetett álma valósult meg Európa fejlettebb, magasabb életszínvonalat elért nyugati részéhez való csatlakozással. Ezután elkezdődött az újonnan belépett országokban a felzárkózás folyamata. A lakosság jelentős része reményekkel tekintett a jövőbe és saját életszínvonalának emelkedését várta. Hogy ez mennyiben vált valósággá, arról mára megoszlanak a vélemények. Mindenesetre a most eltelt tíz év elég hosszú időszakot jelent az integráció eredményeinek számbavételére.

Valamennyi elemző megállapítja, hogy a belépő országok általában pozitív mérleggel zárták a tíz évet, de nem egyenlő mértékben. A *The Economist* összeállítása szerint Litvánia egy főre jutó GDP-je összesen több mint 50 százalékkal növekedett. Lengyelország, Szlovákia és Lettország pedig több mint 40 százalékos növekedést mutatott fel. Magyarország azonban nem tudott lépést tartani a régiós társakkal. Valamivel 10 százalékkal alatti eredménnyel a nyolcadik helyen végzett Szlovénia és Ciprus előtt. Mindez azt jelenti, hogy évente 1 százalékkal sem nőtt az egy főre jutó GDP. Ezen nem csodálkozhatunk, mert a növekedés már a világgazdasági válság előtt megállt. A 2004 és 2006 közötti 4 százalékos körüli növekedés a túlzottdeficit-eljárás miatti kényszerben hirtelen teljesen eltűnt. A válság kitörésekor fájdalmas megszorítások következtek, amelyek vég-ső soron a költségvetési deficit leszorításán

keresztül az egyensúly felé terelték a gazdaságot. A 2008-as krízis során Magyarország volt az első tagállam az Európai Unióban, amelyet a Nemzetközi Valutaalap és az EU hitelcsomagja mentett meg a fizetési képtelenségtől.

A növekedés azután sem indult be, hogy 2010-ben Magyarország új utakat keresett. Az ország a válságot követően újra recesszióba került, miközben a régiós vetélytársak, ha lassan is, de növekedni tudtak. A bankokra és a nagy szolgáltató cégekre kivetett különadó ugyan sok konfliktussal jártak, de megkímélték a lakosság jelentős részét a megszorításoktól és mérsékeltek a költségvetési hiányt. A kormány elérte célját. A költségvetési hiány a GDP három százaléka alá került, és Magyarország kilenc év után kikerült a túlzottdeficit-eljárás alól. Nem is volt más választás, hiszen az EU éppen az országon akarta tesztelni azt az új mechanizmust, amelynek keretében elzárta volna a pénzeszapot, ha lazul a büdzsé.

A nehéz évek után, 2013-ban kezdett biztató jeleket mutatni a magyar gazdaság. Most a nagy autóiipari beruházások húzzák a gazdaságot. Az elkövetkező időszakban azonban a kis- és középvállalkozások kedvező kilátású hitel-lehetőségei adnak reményt arra, hogy nagyobb mértékben nőnek a beruházások, ennek folyamán új piaci munkahelyek jönnek létre, újra beindul a lakásépítés és a többi iparág is növekedésnek indul. És ha az időjárási viszonyok is jól alakulnak, akkor a mezőgazdaság teljesítménye is növekedni fog. Mindez eredményezheti, hogy Magyarország 2014-ben 3 százalékos körüli gazdasági növekedést érhet el. Remélhetőleg ez már a lakosság jelentős részének életszínvonal emelkedésén is érezhetővé válik. V.S.

Határok nélkül

LEONARDO, A RENESZÁNSZ ZSENI

– Az év kiállítása Pécsen –

2014. április 15-én Leonardo da Vinci születésnapján minden idők legnagyobb Leonardo-tárlata nyílt meg a pécsi Janus Pannonius Múzeumban. A kiállítás két helyszínen, közel 1500 négyzetméter kiállító területen 2014. szeptember 30-ig mutatja be Leonardo tudományos és mérnöki munkásságát.

Leonardo da Vinci születése után több mint ötszáz évvel Európában először Pécsen látható az a tárlat, amely az egyetlen átfogó összeállítás a polihisztor mérnöki munkásságáról. A fennállásának 110. évfordulóját ünneplő Janus Pannonius Múzeum két helyszínen – a Modern Magyar Képtárban és a Martyn Múzeumban – látogatható tárlaton az érdeklődők megtekinthetik Leonardo automobíliját, a Sforza-ló mását, a repülő embert és az emberi test arányait hűen tükröz

ző Vitruvius tanulmányt. A kiállítás bemutatja továbbá a reneszánsz lángelme közel 60 méret- és korhű tárlalmányát, betekintést enged Leonardo eredeti rajzaiba és kézírataiba, és bevezeti a látogatót Leonardo kortársainak mérnöki munkásságába is. A tárlatot tematikus kisfilmek és a 21. századi technika multimédiás eszközei gazdagítják.

A kiállítás Leonardo szemén keresztül, a reneszánsz lángelme munkásságának teljes spektrumát mutatja. A kiállított tudományos anyag tulajdonosa és szellemi megalkotója Paolo Galluzzi, a firenzei Galileo Tudománytörténeti Intézet és Múzeum igazgatója. A kiállítást a pécsi Janus Pannonius Múzeum megbízásából az Opera Laboratori Fiorentini Rt. építette. www.leonardopecs.hu

Ausztria: Újabb statisztikai adatok

(Statistik Austria) Az általános irányzatnak megfelelően figyelemreméltó eltérések figyelhetők a lakosság korcsoportok szerinti összetételében: 1990-ben 24,2%-ot alkotott a 0–19 évesek korosztálya, 2012-re 20,2%-ra csökkent arányuk, s az előrejelzések szerint 2030-ban nem érik el a 20%-ot. A 20–64 év közöttiek összetétele, 60,8%-ról (1990) átmenetileg 61,8%-ra (2012) emelkedett, 2030-ra azonban 56,9%-ra esik vissza. A 65 éven felüliek 1990-ben még 14,9%-ot alkottak, ellenben 2012-re már 17,9%-ot képeztek, ellenben 2030-ra előreláthatóan 24,0%-ra emelkedik arányuk. Száraz adatok, amik egyöntetűen jelzik az osztrák társadalom kiöregedését.

Ennek megfelelően a termékenységi korban lévő nők gyermekvállalása: 1990-ben 1,46, 2012-ben 1,44, 2030-ban 1,49 gyermeknek adnak életet, ami gyakorlatilag azt jelenti, hogy bevándorlás nélkül nem lenne fenntartható a lakosság enyhén növekvő száma. Figyel-

met keltő, hogy 2013-ban a 8,451.860 személyből 7,447.592 volt osztrák, 1,004.268 külföldi, és ezzel 11,9%-ra emelkedett a bevándorlók része. A közel ötvenezer magyar állampolgár jelenléte 2013-ban 37.004-re mérséklődött. Mint már ezt korábban kimutatták, a 2003. évi 286 személlyel szemben – nevezetesen Magyarország tíz évvel ezelőtti EU-tagságával – jelentős visszaesés mutatkozik a honosítások terén. 2008-ban 56 személlyel a legalacsonyabb mércét ütötték meg, de azóta sem emelkedett százig; 2013-ban is csak 83 magyar vette fel az osztrák állampolgárságot.

Biztatóak az átlagos életkor alakulásának mutatói: míg 1990-ben 72,2 évet éltek a férfiak, 78,9 évet a nők, 2012-ben férfiaknál már 78,3, nőknél 83,3 év lett az átlagos életkor. Feltéve, hogy nem változik ez az irányzat, 2030-ban már 82,2 évvel számolhatnak a férfiak, 86,7-tel a nők.

Amatőr színházi élmények Burgenlandban

A tavasz nemcsak a hűvösöt, de a magyar nyelvű színházi programokat is hozta Burgenlandban. Felső-örben és Alsó-örben is már hosszú évek óta működik amatőr színjátszó csoport. A felsőöri társulat, a Református Olvasókör idén tavasszal Móríc Zsigmond művét, a Sári bíró (1910) vitte színre, bizonyítva, hogy szülőföldjükön, szívükben, lelkükben ápolják a magyar nyelvet és kultúrát.

Ennek ékes bizonyítéka, hogy több olyan amatőr színész lépett fel, aki – budapesti fülnek – bár irodalmi szinten nem beszél magyarul, de mégis vállalta Móríc művének magyar nyelvű tolmácsolását. Nem tudom, hogy az itt született fiatalok mennyire élik át Móríc korát és azt a falusi légkört, amit az író a műben bemutat, de próbálják mind az alapszituációt, mind a változás folyamatát hitelesen közvetíteni. A mű alaptörténete, hogy a már 23 éve hivatalban lévő bíró helyett valójában Sári, a felesége és annak idősebb barátja vezeti a települést a konyhából, ahol az érdemi döntések születnek. A férjének sem hiányzik már az esetleges újraválasztás, emiatt a háttérben szervezkedés is történik az ellenfelel. A másik jelölt lánya Lizi, valamint Sáriék fia egybekelnie is szeretnének, így még fontosabb a jó szervezkedés. Az előadást színpadra állította és rendezte Mag. Gúthy László, a református gyülekezet lelkesje.

Szintén rendhagyó színházi élmény volt április utolsó hetében Alsó-örben. Az 1982 óta, (tehát már több mint 30 éve működő) amatőr színtársulat közel 50 tagot számlál. Ezúttal Karinth Frigyes - Majoros István

A nagy ékszerész című darabja került színre, amit Major Zsolt és Szabó Ferdinánd rendezett. A főként fiatalokból álló csapat nagy része jól beszél magyarul, de többeknek a magyar már itt sem az anyanyelve. Egy-egy előadásra a csapat (szabadidőtől függően) kb. 25 alkalommal próbál, de erre a darabra 33 próbát tartottak. Ezt az előadást sikerült lendületessé tenni.

A főhős a fiatal betörő (Farkas René) a többi szereplővel helyi magyar nyelvi beütéssel és néha a szójátékokból kiesve kicsit esetlenül, de mégis élővé és megragadóvá teszik Karinth korát és az arról alkotott véleményét. Közben kiderül a főszereplő „magány” pontosabban magánélete is. (Ilyen véletlenszerű nyelvi pontatlanságok teszik élvezetessé és élővé az előadást.) Jó látni, hogy a burgenlandi fiatalok az adott körülmények között is ápolják a magyar nyelvet és kultúrát. Legyen így a jövőben is. A hallgatóság folyamatos nevetéssel és tapsal jelezte, hogy élvezte a játékot.

Mindkét helyen az előadások végén a művészek valamennyien felsorakoztak a tapshoz és a fotókhoz. A közönség lelkesen köszönte meg az amatőr színészeknek a mégis profi módon megteremtett hangulatot. Mindkét előadásban a fiatalok még ha ki is estek a ritmusból és a kiejtésükön is érződött sokszor a nem magyar akcentus, de mégis próbálták hitelesen közvetíteni Móríc és Karinth korának (a XX. század elejének) valamint a mai kornak a szellemét és a kettő közötti hasonlóságot. Rajtuk már biztosan nem múlik a magyar nyelv és kultúra továbbélése Burgenlandban.

TÓTH ANDRÁS

Tavaszi ragyogás

Valamikor fiatalon, kezdő tanárként azt hittem, szétrepeszttem a világ megkövesedett rendjét, a velem egyívásúakkal közösen kifordítom sarkából ezt a megzavart, helytelen beszédű, hadari, kapkodi stb. világot. És hittem, hogy a szépen szólás úgy terjed, mint fodormenta a kert sarkában.

Nem így lett. Az első kudarcok ébresztettek rá, hogy a fiatal tanári lendület csak akkor hoz eredményt, ha azt kitartó, szívós, mindennapi munka táplálja, pont mint a kiskertben, minden magyar órán, sőt szüneti beszélgetések túlbuzgó pillanataiban is kijavítva a számomra oly kedves tanítványok beszédét, kiejtését.

És évek múltán megismerkedtem a magyarság tömbön kívülségi állapotával is. Belecsöppentem. Részesem lettem az emigrációnak. És ebben az örök külföldiségben, az örök csak-azért-is-magyar állapotban kaptam azt a lehetőséget, hogy újra a magyar nyelv kiejtésének méltóságával foglalkozhassam. A hétfői iskola keretei szűkek voltak, minden szüköségük ellenére. Akárcsak az én ágyasaim. A diákok, akikről ma már elmondható, hogy jó nemzedéknyi útra kelt közülük, ma is magyarul beszélnek egymás között, ünnepekkor ma is el-énekelnek néhány szívükbe vé-

LENGYEL FERENC

HANYATLÁS vagy FELLENDÜLÉS?

Közel hét évtizede végzi a Külföldi Magyar Cserkészszövetség (KMCSSZ) ifjúságnevelő és magyarságörző munkáját. Ilyen hosszú idő alatt sok külföldi magyar szervezet kiöregedett, hanyatlásnak indult, sőt megszűnt. A Cserkészszövetség kihívása különlegesen nagy, hiszen 70 csapata 4 földrészen és nagyrészt már a negyedik nemzedékkel működik - már vezetőinek nagy része is külföldön született.

Ennek a kihívásnak, veszélynek nagyon is tudatában vagyunk. Ezért rendszeresen felülvizsgáljuk helyzetünket, eredményeinket, terveinket és irányvezetésünket. Ezt a célt szolgálta március végen megtartott 3 napos gyűlésünk is. Mind az öt kerületünkben ott voltak vezetőink: Ausztráliából, Dél-Amerikából, Nyugat-Európából, Kanadából és az Egyesült Államokból. Ezzel a részvétellel a lehető legteljesebb belátást biztosítottuk szövetségünk minden részére. De a sok esetben egymástól távol, különböző országokban, kultúr-környezetekben élő vezetők személyes találkozása, cserkésztestvéri kapcsolataik megerősítése is szükséges a Szövetség összetartásához: ahhoz, hogy ne egy földrajzilag szétszórt, hanem egy világot átfogóan együttműködő szövetség maradhassunk.

Általános helyzetünk felmérése azt mutatja, hogy szövetségünk növekvő, fejlődő, felfelé lendülő korszakát éli. Új csapataink alakulnak nemcsak az eddigi, hanem új országokban is, mint pl. Angliában és Belgiumban. Meglévő csapataink között több erősen növekszik, mint pl. a bostoni és New York-i csapatok. Nyugat-Európában és Észak-Amerikában számos helyen van igény új csapatok indítására. Összlétszámunk növekszik.

Szőnyi Zsuzsa (1924–2014)

(Magyar Kurír) Szőnyi Zsuzsa, a Vatikáni Rádió volt munkatársa 2014. március 16-án visszaköltözött az égi hazába.

Az „aventinusi tündér”, Szőnyi István festőművész lánya, Budapesten született 1924. október 2-án. Hatéves koráig Zebegényben élt. 1944. március 19-én házasságot kötött diákkori szerelmével, a pesti piaristáknál végzett Triznya Mátyás festőművésszel. 1949 februárjában férjével átjutott a magyar határon. Grazból Velenecébe, majd Firenzébe menekültek tovább. 1949. július 25-én érkeztek Rómába. A város befogadta őket, cserébe a házaspár – Triznya Mátyás halála (1991) óta Szőnyi Zsuzsa egyedül – ötven éven keresztül látta vendégül lakásában a világ minden részéről átutazó magyar művészeket és tudósokat, működtetve az ún. *Triznya-kocsmá* irodalmi szalont.

1950 és 1965 között az Olasz Rádió magyar nyelvű adásának szerkesztője. 1956-ban magyar hetilapot szerkeszt és olaszt tanít a menekült-táborban a magyar menekülteknek. 1965-től 1969-ig az olasz miniszterelnökség külföldi saj-

A fenti növekedéshez új és nagyobb számú képzett vezetőket kell biztosítani. Minthogy az újonnan csatlakozó cserkészek nagy része fiatalabb gyerekekből áll, hangsúlyt kell fektetnünk olyan vezetők képzésére, akik ezzel a korosztállyal tudnak foglalkozni. Ugyanakkor biztosítani kell a már meglévő vezetőink továbbképzését, hogy lépést tudjanak tartani a növekvő és változó kihívásokkal. A gyűlés folyamán az ezekért a területekért felelős vezetők beszámoltak terveikről, programjaikról.

Továbbra is nagy hangsúlyt igényel a magyar nyelvnek és magyarságismeretnek ápolása. Múlt évben elkészült új magyarságismereti anyagunk 14–15 éves örsvezetőink számára, idén kiadjuk az új anyagot idősebb, 17 éven felüli segédtestjeink képzésére. A Magyarországról és az elszakadt területekről érkező családok gyerekeinek csatlakozása is segít a nyelvismeret szintjének fejlesztésében. Nagyon fontos az együttműködés a helyi csapatok és magyar iskolák között.

Szövetségünk mostani korszakát a Magyarországon és az elszakadt területeken működő magyar cserkészszövetségekkel való szoros együttműködés is jellemzi. Ugyanakkor a magyar kormány is felismerte a cserkészlet fontosságát. Hatékony támogatása felgyorsította nemcsak a Magyarországon, hanem a határokon túl és a világszerte működő magyar cserkészlet fejlődését. Felelősségérzettel, de ugyanakkor bizalommal tekintünk az elkövetkező évek feladatai és növekvő lehetőségei felé.

DÖMÖTÖR GÁBOR,

Intéző Bizottság elnöke, Weston, CT

Havonta egyszer az egészségünkért

Ismeretterjesztő előadás sorozatot indított a Semmelweis Orvosegyesület, a Bécsi Magyar Otthonban.

Az első dr. Birtalan Iván szülész-nőgyógyász, egyetemi tanár tartotta május 20-án: „pozitív és negatív családtervezés, demográfiai problémák” címmel. Az érdeklődő közönség sorában Sopronból érkezett orvosok is helyet foglaltak. Természetesen nem maradtak el az előadást

követően a kérdések sem, így kellemes beszélgetés alakult ki.

A következő előadás a Bécsi Magyar Otthonban 2014. június 3-án lesz. Ekkor dr. Hajas Katalin „a szem és a szemészet” témakört taglalja. Természetesen válaszolni fog a felvetődő kérdésekre is. Minden érdeklődőt szeretettel vár az Ausztriában működő magyar orvosok egyesületének vezetősége. A részvétel ezúttal is díjtalan lesz.

Évfordulók

Folytatás az 1. oldalról

Igen, akkor más kormány volt hatalmon, végső fokon a társadalom nagy többsége is helyeselte az EU-hoz való csatlakozást. Mik voltak akkor az elképzelések? Talán Magyarország pajzsra emelése, megjutalmazása szabadságharcáért? Természetesen anyagi javakban történt volna a „kárptólás”. Aztán kiderült, bizonyos félreértések mindkét oldalon csalódást okoztak: az EU – jelesen az immár másodszori kétharmados magyar kormányban, utóbbi pedig az előbbi „gyarmatosító” kísérletei miatt.

A valamikor a népek történelmének ítélt Osztrák–Magyar Monarchia egyre-másra mintaként jelenül meg az ábrándok égboltján. Csak hogy azt feltámasztani ugyancsak a lehetetlenség világába tartozik. Igen, mert másként hat a megszépítő távol, mint a küzdelmes jelen. Pedig sür-

gösen fel kellene fedezni Európát és értékeit anyagi és szellemi tekintetben egyaránt. Ezekbe beletartozik a görögökig visszanyúló sokszínűség, amit nyelvek, kultúrák és nem utolsósorban vallások jelenítenek meg. Amíg egyik oldalon szem előtt kell tartanunk ezeket a tényezőket, a másikon nem lehetünk meg a rómaiaknak tulajdonított „rendező” elv és gyakorlat nélkül. Még nagyon a tanulóévek szakadásán tartunk, pedig ki kell tanulnunk az európa-mesterséget, meg kell tanulnunk élni vele, különben Nyugat alkonya után a teljes bukás is bekövetkezhet.

Egyet azonban mégsem árt megjegyezni: amennyiben találó az a vélekedés, hogy a múltból él a jelen, fordítva is áll ugyanez, igaz, újra és újra átértelmezte, a jelenből él a múlt. Belgrádban 2014. június 28-án avatják fel annak a merénylőnek a szobrát, aki az első két lövést adta a világháborúhoz. A szerbek mindig is hősnék tekintették őt, mégis nehezen érthető felfogás, abban a viszonylatban, hogy Szerbia egyúttal az EU-hoz kíván csatlakozni.

PANNONICUS

Lapzárta
minden páratlan hónap 15-én

PÁTKAI RÓBERT

GONDOLATAIM

A magyar nyelvbe zárt emigráns Márai Sándor (1900–1989)

A 43 esztendő író azt a polgári etikát fogalmazza meg gyűjteményében – színműben, regényben –, amely a magyar és általában a közép-európai kisvárosok látszólag idealizált, valójában életformaként funkcionáló létezési lehetőségeket szembeállítja a XX. század uralkodó eszméivel. Íme egy példát mutató idézet:

„Fáradt vagy élni? Igen, egy napon úgy érzed, túlságosan nagy feladatra vállalkoztál, amikor embernek születted a földre. Túl sok volt az ellenállás, a kiszámíthatatlan, az ellenséges, az aljas, a reménytelen, túl sok volt a feladat, túl sok a szenvedés, a csalódás. De nem érzed-e, hogy éppen ez a reménytelenség, ez a „túl”, ez a „sok” adott rangot és értelmet az életnek? Nem érzed, hogy feladatod volt, személyes dolgod? Nem érzed, hogy a természet, mely olyan esztelenül túloz és pazarol, megtisztel azzal, hogy embernek alkotott és emberi mértékben szabta ki a feladatot a földön? Mi lehetsz más, mint fáradt? Ez volt a dolgod, hogy éljél és elfáradjál.”

Márai Sándor önéletrajzi jellegű írásaiban, mindegyik 1934–35-ben megjelent „Egy polgár valóságai”-ban megkonstruálja azt a szellemi életformát, amely folytatódik, mint kor és jellemrajz, német és olasz sikert aratott regényével, „A gyertyák csonkig égnek” (1942) és „A négy évszak”, valamint „Ég és föld” című kispróza-köteteinek létrejöttével.

Az ifjúkori, kamaszkori lázadások dokumentumai az első, felejtésre ítélt novellákban, versekben lelhetők fel, továbbá az 1918–19-es forradalmakban való aktív újságcikkben dokumentálhatók. Ezek után Márai a történelmi Magyarországból a „kisantant” Csehszlovákiájába kerül. Az író – rövid kassai tartózkodás után – Német-, majd Franciaország elégedetlen, önkéntes emigránsa lesz.

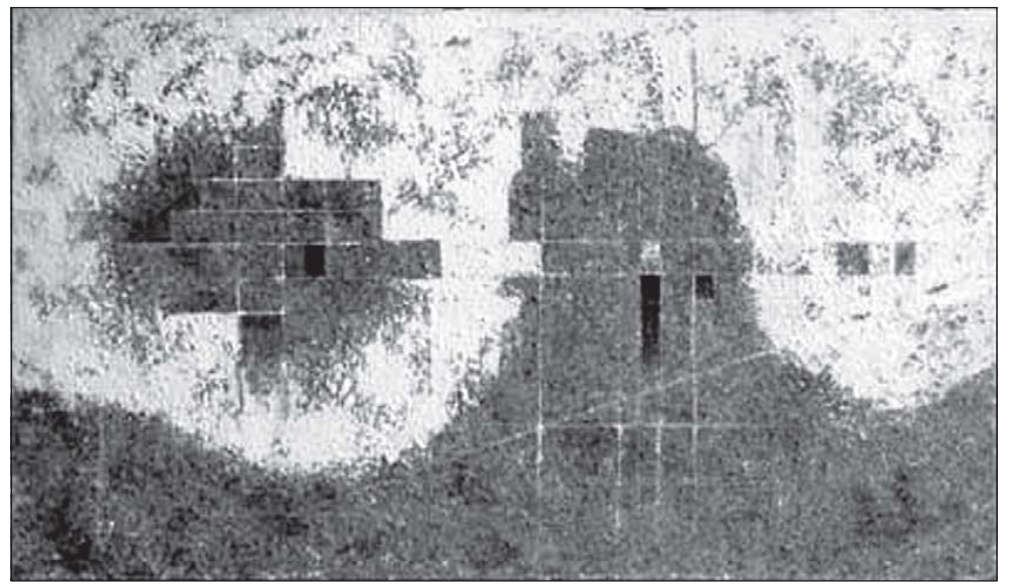
Valójában az 1919 és 1928 közötti évtized az igazi fejlődés ideje. Berlinben a *Frankfurter Zeitung*-nak (Stefan Zweig és Thomas Mann lapjának) munkatársa lesz, miközben a prágai németesség lapjában, a *Prager Tagblatt*-ban is publikál. Magyar és német nyelvű szerzőnek indul, de az 1920-as évektől kezdve már döntő többségben magyarul írja műveit. 1928-ban települ haza, Budán talál lakást, s lesz újságíró, egyre sikerebb író, nem kevésbé polgári és történelmi színművek szerzője. Az 1930-as évektől kezdve határozott képviselője az antifasiszta szellemi frontnak.

A szellemi síkon lezajló párviadal világosan kijelöli a diktatúrák és diktatúraellenesség frontvonalait. Ezen elvi felismerés gyakorlati tette válik 1944. március 19. után, amikor a német csapatok bevonultak Magyarországra. Ekkor Márai beszüntette nyilvános működését

és belső emigrációba vonult, egy Budapest környéki faluban tartózkodott 1945–46-ig. Fő munkájául a naplót választotta, méghozzá megalkotván annak a típusú naplónak az alakzatát, amely a kronológiai eseményektől függetlenül a maga belső történelmét kíséri nyomon. Az 1943-as, még szórványos bejegyzésektől kezdve haláláig vezette naplóját, 1989-es az utolsó bejegyzés. Naplójából még Magyarországon, majd az emigrációban több kötet jelent meg, az emigrációs naplók (számomra érthetetlenül) erősen válogatott anyagot tartalmaznak. A napló valójában – Márai Sándor felfogásában – olyan önéletrajz, amely nem jeleníti meg közvetlenül a személyiség hányattatásait, hanem arról ad hírt, miképpen „történik meg” a világ a szubjektumban. Am a legszemélyesebb történésekből is kiolvasható az életforma, az európaiság, a polgárellet valósága. 1945 és 1948 között Márai Magyarországon több műfajban alkotott.

Az országpusztulás démonikus erővel aktualizálódik 1945-ben kiadott „Verseskönyv”-ében, majd az 1947-ben megjelent, nyugat-európai újtárról beszámoló művében, az „Európa elrablásában”, amely a II. világháború utáni emberi és művészi „értékvákuumát” illusztrálja. Majd két évtized múlva (és ez forradalmi új, előrelátó intuíción) rögzíti álláspontját, miszerint a látványosan kialakuló *kelet-nyugat* ellenségeskedés nem írható le pusztán társadalom-elképzelések és/vagy világnézeti harcokként, nemcsak *kapitalizmus* és *szocializmus* feszít egymásnak, hanem két *korszak-tudat* is, amelyet egyenként fenyeget a „történelem vége”. A „posthistoire” megsejtése vezeti Márai írásait; a Spengler-től megjövendőlt végső hanyatlást vizionálja anélkül, hogy apokaliptikus képeket festene föl. „Az idő, amelyben élünk már nem „posztindusztriális” idő – valami más. Ahogy a történelem „poszteurópai”. Kétezer éven át európai volt minden, amit történelemnek neveztek. Nem az többé – még vagy már – de nem amerikai, nem is orosz vagy kínai. Még nincs alakja annak, ami az eltömegesedett és elszennyezett világ számára egyszer a „történelem” lesz. Egyelőre még minden csak „poszt”.

1945 és 1948 között az úgynevezett marxista kritika inkább politikai, mint esztétikai támadásokkal akarta ellehetetleníteni. Márai jól látta, hogy számára nincs hely a Szovjetunió szatellitállamává vált Magyarországon. Az általános helyzetet ekképpen diagnosztizálta: „A pazarlás, cinikus sápszedés és vesztegetés soha nem volt olyan szemérmetlen mint Rómában, mint ebben a korszakban, amikor a nép nevében tömték a zsebüket és a zsarnok kitarítottjai a nép

Babylon

nevében élőködték.” Ez és a következő idézet a „Rómában történt valami” – az emigráció regényéből van. A bravúros szerkezetű műben Márai a Caesar halálát követő napokat, a rendszerváltást ábrázolja, amelyben fölvonulnak a régi rendszer élvezői és kárvallottjai, hogy előkészüljenek a helyfoglalásra az újabb rendszerben. Az 1970-es évek elején még semmi nem mutatott arra, hogy a szovjet rendszer felbomlik, inkább Márai kísérleti játéknak az értelmiség hitetlenkedését leíró regényének megsejtéseit értékelhetjük a regényben. Majd az előző idézet folytatása: „A zsarnokságot lehet fogcsikorgatva elviselni. Lehet belefásulni. Lehet vállat vonni... De elfogadni a baksist attól, akit megvetünk, és pusmogva úgy tenni, mintha a szabadság érdekében tollasodnánk...”, nos, ez a leginkább jellemző, megvetendő magatartás.

Élete utolsó éveit családi tragédiák kísérték, Budapesten maradt testvérei és azok házastársai sorra halnak meg, majd hosszas betegség után, több mint hatvan évtizedes házasságát követően felesége, utána váratlanul, fiatalon, fogadott-nevelt fia. A teljesen magára maradt író még megéri „A garrenek műve” címen összefogott és átdolgozott regénytrilógiája megjelenését. Ugyanakkor bizalmatlanul tekint a szovjet táborban bekövetkezett változásokra, nem reméli a kibontakozást. Többféle betegség teszi kiszolgáltatottá. Utolsó, megfontolt cselekvéseként nem sokkal 89. születésnapja előtt agyonlövi magát. Hamvait, miként a feleségét is, a tengerbe szórják.

Már csak emlékének adhat elégtételt az őt sokáig felejtő író-társadalom neki, aki a XX. század uralkodó (irodalmi) eszméinek továbbadásával gazdagította a regényalakzatok sorát és differenciált nyelvi eszközök-

kel adott számot a válságok Európájáról. Élete végéig olvasott. „Erővel olvasni” – hirdette. „Néha nagyobb erővel olvasni, mint amilyen erővel az írás készül, amelyet olvasol. Áhítással, figyelemmel, szenvedéllyel és kérélyteltenül olvasni.” Majd alább: „Élre-halálra olvasni, mert ez a legnagyobb, az emberi ajándék. Gondold meg, hogy csak az ember olvas.”

Versői közül a magyarok maradt emigrációs lét két remekműve említendő. Egyfelől a Magyarországon kézírásos másolatban terjedt, az 1950-es évek elején írt „Halotti beszéd”, amely egyfelől rájátszik az első összefüggő prózai versemlékre (1200 körül), valamint Kosztolányi Dezső ugyanazon című versére. Ez a verse látélet az emigrációról. A másik vers pedig a New Yorkban 1956-ban írt „Mennyből az angyal”.

Egy 1948-as svájci meghívás kínált alkalmat a távozásra. Márai vállalta az emigráció teljes bizonytalanságát; nem azért távozott, írta le több ízben, mert nem hagyták írni és beszélni (bár ebben az évben kinyomtatott „Sértődöttek” harmadik kötetét a nyomdából vitték a könyvzúzába), hanem azért, mert jól tudta, hogy nem hagyták volna *hallgatni*. Márpedig semmiképpen sem akarta, még hallgatásával sem, szolgáltni a berendezkedő kommunista államot.

Személyes sorsáról és a szovjet rabigába dőlt Magyarország sorsáról önéletrajzi regénye, a „Föld, föld!” árulkodik, ez az első emigrációs évek terméke. „Olyan világ jön, amikor mindenki gyanús lesz, aki szép. És aki tehetséges. És akinek jelleme van... A szépség inzultus lesz. A tehetség provokáció. És a jellem merénylet... És leöntik vitriollal a szépet. Bemázolják szurokkal és rágalmakkal a tehetséget. Széves döfik azt, akinek jelleme van.”

BÁRDOSSY ENDRE

Egzisztencializmus és dadaizmus

Heidegger hadjárata a grammatika ellen

A dadaizmus névadója a *dada* [ló, lovacska, vessző-paripa] a francia gyereknyelvből. Ebből lett a 20-as években a művészetek egyik forradalmi ága, amely elsősorban az irodalom terén kereste az abszurditásokat. Martin Heidegger (1889-1976) vezetésével a filozófia terén is támadás indult a grammatika, szemantika és a logika ellen. Heidegger azóta is polarizálja a kortársak és történészek táborát. A szakirodalom nagy része a kor kiváló úttörőjének tartja, míg Karl Popper szerint a XX. században hanyatló német filozófia legnagyobb hatású szemfényvesztőjével állunk szemben.

Pátkai Róbert, az angliai lutheránus közösség kiemelkedő alakja a Bécsi Naplóban (2014/1) *Gondolataim – Martin Heidegger* címmel olyan pozitív méltatást festett, ami nem maradhat kritikussá ellenvélemény nélkül. Heidegger nemzedéke ma már jóformán teljesen ismeretlen a fiatalság körében. Annál fontosabb helyreigazítani történeti szerepét, amellyel egykor nagy befolyást gyakorolt ránk, öregekre.

Kritikára persze nem Pátkai tiszteletreméltó, morális konklúziója ad okot, ami így hangzik: „Csak az válik a gond prédájává, aki mindig önmagával törődik. Aki másokért él, az minden pillanatban feladja, megsemmisíti önmagát és így minden pillanatban túl van a gondon, a szorongáson.”

Ez a tétel nem Heidegger filozófiájából, hanem egyértelműen Pátkai teológiai gondolatátvitéséből származik. Az egzisztencializmushoz nem asszociálható az altruizmus, hiszen Heidegger sohasem apellált az önfeláldozó szeretetre és a morális valamint biblikus kérdésekkel kapcsolatban egész életében konokul hallgatott. Elutasított magától mindent, ami „csak a papokra” tartozik s bezárkózott a saját immanens, partikuláris felelővárába. Súlyosan esik a latba, hogy a reális látóhatáron. Heidegger pályafutása tetőpontján, égett a fél világ (1939). Embertömegek, városok, országok pusztultak. Miközben a szerzőnk olyan higgadtan vette tudomásul Európa halálát vérontását, mintha mi sem történt volna körülötte.

Megemlítendő XI. Piusz pápa körlevele, amellyel fel

akarta rázni a kortársak lelkiismeretét [Mit brennender Sorge, 1937]. Amikor hasonló *lángoló gondolat* kellett volna férfiasan kiállnia a sarkalatos erények védelmében, Heidegger ehelyett a rohamosan felkorbácsolt nemzetiszocialista agitációban görcsösen megbémult. Mindvégig kitarított a *Lét és idő* [Sein und Zeit, 1927] közhelyei mellett: A *lét* ellentéte a *semmi*, a *van* ellentéte a *nincsen*. Hírnevét Jean-Paul Sartre-nak köszönhetette, aki viszont a háború után kivándorolt az egzisztencializmus légköréből a 68-as évek marxista ideológiájába.

A pre-szokratikus Parmenidész és Hérakleitosz maroknyi kis töredékei óta egészen jómagáig, Heidegger mindenkit a *Lét elfelejtésével* [Seinsvergessenheit] vádolt, olyan hevesen, hogy az már a lappangó szkizofrénia gyanúját kelti. Sajátmagát olyan prófétának tartotta, aki két és fél évezred vándorlása után egyedül érkezett el újra a *Lét tisztására* [Lichtung des Seins]. Nem oktalanul tudakoljuk, hogy ez a „tisztás” bizony hol volt, hol nem volt? Az elmúlt századok során a többiek mit csináltak? Platon, Arisztotelész, Szent Pál, Szent Ágoston, Szent Tamás s megannyi más vajon min törte a fejét? Egyáltalán lehet-e valaki – akár a legjelentéktelenebb is közülünk, – olyan feledékeny, hogy a létet észre se veyne?

Sören Kierkegaard (1813–1855) lutheránus dán teológustól származik az egzisztencialista érzélemvilág alapvető formulája: Halálos betegség az emberi élet [Krankheit zum Tode].

A katolicizmustól elrugaszkodott Heidegger, aki kezdetben jezsuita teológusnak készült (1919), ellette Kierkegaard szólásmódját. Az ő szekularizált ontológiai konstitúciója szerint halálra van ítélve az emberi sors [Sein zum Tode]. Ez a komor, patetikus hangnemen proklamált plágium tehát tulajdonképpen Kierkegaardtól származik. A halandóságunk ünneplés megállapítása nem mondható nagy felfedezésnek sem a teológiában, sem a szekuláris filozófiában. Még akkor sem, ha kiszénezzük azzal, hogy valami kegyetlen sors, istenség vagy vak kozmikus erő a születés és halál órája közé a világba dobja az embert [Geworfensein], ahol

senki sem kérdezi, hogy egyszerre miért lettünk *itt*, miért vagyunk *jelen* kényszeredetten. Sartre szavaival mondván, nem kis undor nélkül. Az egzisztencializmusnak ezen a csenevész állásponton minden oka megvan, hogy megtorpanjon a rémülettől.

A párizsi zsargonban a pusztá ittlétünk végső nyomora kizárja, megsemmisíti a klasszikus Ouszia [latinul essentia vagy substantia] fogalmát. Az Ouszia a görögök óta a *Valós valóság*ot jelentette a filozófusok körében, akik a maguk módján definiálták úgy, ahogy tudták a lényegét: mint szétrombolhatatlan *Örök ideát* (Platon), mint *Első mozdulatlan mozgatót* (Arisztotelész), mint *Isten országát* (Szent Ágoston), mint *Történelmi materializmust*, amit letketlen fizikai, biológiai és gazdasági erők formálnak (Marx, Sartre). A történelmi materializmus, mint az *Intellektuelek ópiuma* (Raymond Aron), semmivel sem megnyugtatóbb az infantilis dadaizmusnál, mégis sokan vannak, akik még ebbe is beletörődnek. Heidegger is megpróbált egy pár hangulatos képet festeni, de a hangzatos frázisok közepette megakadt a tudománya:

– *Az ember a Lét pásztora* [Hirt des Seins, 1946]: Úton vagyunk az úttalan rengetegben [Holzwege, 1950]. Amennyiben a lét mindent felöllel, ami létezik, ki extrapolálhatná az esendő, szánalmas pozícióját egy olyan transzcendens gyűjtőpontba, hogy pásztor módra – kívülről vagy felülről – őrizhesse a Világegyetem összességét, melynek eleve csak sporadikus, parányi kis megfigyelői vagyunk?

– *A gondolkodás jámborsága* [Frömmigkeit des Denkens, 1962]: A pusztá kérdezősködésre szorító agnosztikus felelőtlenség csak kérdéseket tesz fel, de semmiért sem vállal felelősséget. A teremtő *Logoszba* vetett hit nélkül, a „pásztorokodás és jámborkodás” csak allegorikus szóbeszéd, amit szintén a szekularizált teológiából kölcsönözött plagizálásnak kell tekintenünk. A kérdező ember, ha sohasem *kap*, sohasem *ad*, sohasem *ismer el* kötelező feleletet semmire, akkor a feleletek szisztematikus hiányában előbb-utóbb elapadnak a kérdései is.

– *A mezei út vigasztalása* [Zuspruch des Feldweges, 1953]: Minden viharok elcsendesül egyszer, s utána a dolgok rendje szerint kiderül az ég. Am, a hanyatlásnak indult rendetlen életünkben, vajon honnan várható derű? Milyen bukolikus ábrándozás alapján? Heideggernél itt hirtelen elszakad a vezérfonal.

– *A nyelv a Lét háza* [Haus des Seins, 1946]: Ez a magasztos hanglejtésű, híres nonszensz betetési a szerző összes spekulációját. Az irracionális nyelvi rendelkezések áradata nyilvánvaló módon nem lehet a „lét háza”, már csak azért sem, mert a léten kívül nincsen még „egy kulipintyó házikó” valahol a Feketeerdőben egy tisztás kellős közepén, ahol az új szófejelemények kitalációja elkápráztathatja a nyájas olvasót.

Valóban érthetetlen, ha a *világ világoskodik* [die Welt weltet], a *dolog dolgozik* [das Ding dingt], a *fény fényeskedik* [das Licht lichtet]. További parádés példája a grammatikus visszaéléseknek, amennyiben Heidegger a *Wesen* [lényeg] főnévből illetve a középfelelő *wesen* ige múlt idejű participiumából [ami ma csupán segédigének szolgál: *gewesen sein*] jelen idejű aktív igeformát akar restaurálni: *Es west...* Ez a kifejezés értelemlen hűján parafrázissal sem fordítható át más nyelvre, hiszen újfelmélet nyelven sem értelmezhető, ha valami *lényegeskedik*. Különcködéseire a minden kritikával szemben immúnis szerző sohasem méltóztott értelmes definíciót adni.

A középfelelő szótól tovább fejlődő *Anwesen* szó [tartózkodó hely: mai élő nyelven kunyhó, parasztház, szállás, hajlék] sajátos módon ittlétet, otlétet, jelenlétet [Dasein, Anwesenheit], valamint jelen- vagy távollévő dolgot is [anwesend, abwesend] jelenthet. Ilyen töredékes nyelvtörténeti leletekkel durva fogalomtágítás volna implikálni, hogy a szerző a közel ezer éve kihalt *wesen* igével talán szálláshelyet keres a bolyongó mai embernek. Annak az embernek, aki a XX. században csak Nietzsche nihilizmusára talált, s eszeveszett lett az egzisztencialista-dadaista, nemzetiszocialista vagy marxista-proletár hontalanságban. Etimológizálással csak németül lehet magyarázatot kikényszeríteni a németül megírt súlyos nyelvi szabálytalanságokra. Tény, ami tény, mai német nyelven nem lehet mondani: *Ich wese...* A kötelező forma: *Ich bin anwesend*. Ezt minden elemista tudja, csak a paranoiás eszmékkel cicázó Heidegger nem.

Folytatás a 4. oldalon

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLÉ

Összeállította: Fetes Kata

Krimi tatárok deportálásának 70. évfordulója

1944. május 18-án több mint 200 ezer krimi tatárt deportáltak Sztálin Közép-Ázsiába. Azzal vádolta őket, hogy együttműködtek a megszálló náci erőkkel.

Egy részüket az Üzbég SZSZK-ban és a Szovjetunió más, távoli területein felállított speciális településekre deportálták. A krimi tatárokról szóló háttéranyag szerint az áttelepítés emberbarát eljárás. Ettől eltérnek az áldozatok memoárjaiban megtalált visszaemlékezések. Az áttelepített lakosság 46,3%-a a betegségek vagy az éhség miatt meghalt. Ezt az eseményt krimi tatár nyelven *Sürgünnek* nevezik. Közülük jó néhányat szovjet Gulag táborokba vittek el, ahol robotolniuk kellett. A Krim-félszigeten maradt hajlékaikba oroszokat telepített be, temetőiket felszántatta, hogy ne maradjon semmi, ami e területhez kötné őket.

A krimi tatárság több, bolgár-török, kazár, besenyő, kun népcsoport keverékévé jött létre a idők folyamán.

Mivel a krimi tatároknak a többi szovjet néptől eltérően volt már egy politikai berendezkedése a kommunizmus előtt is, visszatérésük után elkezdtek megszervezni saját, teljesen független aktivistahálózatokat, létrehozni ismét régi értékeiket és kinevelni politikai elitjüket. A Krimi Tatárok Nemzeti Mozgalma Szervezet által irányított krimi tatárok egészen az 1980-as évek közepéig, a peresztrojka kezdetéig nem tértek vissza a Krim-félszigetre.

Napjainkig több mint 250 ezer krimi tatár költözött vissza szülőföldjére s ott egyes források szerint jelenleg a terület lakosságának 12 százalékát teszik ki. Számos szociális valamint gazdasági akadály ellenére, ismét megpróbálják megszervezni ottani életüket. A krimi tatárok vezetői 1991-ben megalapították parlamentjüket, mely a krimi tatár népek tartozik felelősséggel. Sérelmeiket ez a testület mondhatja el a központi kormányzatnak, a krimi kormányzatnak és a nemzetközi szervezeteknek.

2014-ben a félszigeten kiújult az ellentétek az oroszok, valamint a kisebbségekben levő ukránok és tatárok között. Az orosz többség követelni kezdte a térség Oroszországhoz való csatolását, míg a tatárok és az ukránok az ország területi egysége mellett állnak ki. A helyzetet csak súlyosbították az utóbbi hónapok eseményei. A krimi tatárok a hatóságok növekvő nyomásgyakorlásáról, üldözöttségéről számoltak be. 2014. március 11-én a szimferopoli parlament egyoldalúan kikiáltotta a Krimi Köztársaságot. A félsziget Oroszországhoz csatolása óta több mint 7200-an távoztak a Krimből.

Vlagyimir Putyin áprilisban aláírta azt a rendeletet, amely az örmény, bolgár, görög, krimi tatár és német kisebbség rehabilitációját írta elő. Utasítást adott a sztálini korszakban üldözött népek nemzetiségi-kulturális autonómiájának megteremtésére és az anyanyelvükön való általános iskolai oktatás biztosítására.

Jól jellemzi e konfliktusos helyzetet, hogy nemrég az új krimi hatóságok minden indoklás nélkül öt évre kitiltották Musztafa Dzsemiljevét, a krimi tatárok vezetőjét az Oroszországhoz csatolt korábbi ukrán autonóm köztársaságból. Az egykori ellenzéki, a medzslisz volt elnöke, jelenlegi ukrainai parlamenti képviselő, aki tíz évet töltött szovjet börtönytáborokban, a krimi tatár közösség legfontosabb jelképes személyisége.

A krimi tatárok nem tartották meg a sztálini kitelepítések 70. évfordulójára tervezett nagygyűlésüket. Erről döntött a népcsoport képviselői-döntéshozó intézménye, a medzslisz. Döntésük oka, hogy Szerhij Akszjonov, a Kreml által kinevezett ideiglenes krimi kormányzó bejelentette: június 6-ig betiltott minden tömeges rendezvényt a félszigeten. A politikai a kelet-ukrainai eseményekre hivatkozott.

Pusztulnak a Magellán-pingvin fiókák

Az argentinai Punta Tombo félszigeten élő Magellán-pingvinek (*Spheniscus magellanicus*) fiókái, a klímaváltozás következtében már akkor nagyobbak a megszokottnál, mikor kibújnak a tojásból. Az első napokban rohamosan fejlődnek és a szülőpár nem tudja ebben az időszakban a nagyra nőtt cseméket elég melegen tartani. Az első hetekben még nincs vízálló tolazatuk. Szélsőséges meleg időjárás esetén ezért nem tudják magukat lehúzni a tengerben.

Az argentin tudósok megfigyelései szerint az elmúlt öt évben jelentősen nőtt az éghajlati szélsőségek száma. Megváltozott a pingvinek táplálékául szolgáló halak viselkedése is. A felmelegedés következtében a szülőpároknak gyakran hosszabb utat kell megtenniük a táplálék megszerzéséért. Így a felnőtt állatok egyre na-

gyobb időintervallumban etetik a túlélő fiókákat. A visszatérés útján, a megnövekedett távolságok miatt, a szülőök szervezete is nagyobb mennyiséget használ fel a zsákmányból.

A kutatók véleménye szerint, a fiókák annál sebezhetőbbek lesznek az év végi viharok során, minél később bújnak ki a tojásból. Mindezek az összetevők vezetnek a fiókák pusztulásához, így a Punta Tombo félszigeten élő Magellán-pingvin populáció rohamos csökkenéséhez.

Petra csillagászati naptár is volt

A Kanári-szigetek Asztrofizikai Intézetének archeo csillagásza, Juan Antonio Belmonte szerint, Petra sziklából kifaragott épületei csillagászati naptárként is szolgáltak.

A sziklasírok, templomok és emlékművek méreteit összevetette a csillagok több mint egy évtizedben tett járásával. Arra a felfedezésre jutott kutató-csoportjával együtt, hogy bizonyos műemlékek elhelyezkedésének Nap állásához viszonyítva különös jelentősége van az év bizonyos napjain. A Nap sugarai ugyanis ezen a kulcsfontosságú csillagászati dátumokon, mint napéjegyenlőség, napfordulók, a vallási épületeket erőteljesen világítják meg.

Ez a jelenség alátámasztja azt a korábbi feltételezést, hogy a sziklaváros alapító és építő nabateusok ugyanúgy napimádók voltak, mint az egyiptomiak. Az időszámításunk előtti 3. században letelepült nabateusok megtervezték királyságuk elhelyezkedését. Kiválóan értettek a csillagászat és ideológiájukat a Nap állásának építeték.

Ez a jelenség évszázadokkal később a keresztény templomoknál is megtalálható, amikor jeles napokon a napsugarak bizonyos oltárokat világítanak meg.

Az olajtermelés és az őslakosok jogai Ecuadorban Amazónia mi lesz veled?

Ecuadorban az Amazonas menti Yasuni Nemzeti Parkban élő, mintegy 3000 Waorani indiánokat és más őslakos közösségeket közvetlen veszély fenyegeti.

Egyik képviselőjük Alicia Cahuiya azért érkezett Németországba Eduardo Pichilingue ecuadori emberi jogi szakértővel együtt, hogy Göttingenben tájékoztasson, a Veszélyeztetett Népek Társaságának ülésén, az olajtermelés okozta környezetpusztulás és így az őslakosok megélhetésének közvetlen veszélyéről. Petícióval kívánják sürgetni az EU támogatását. Ebben a bennszülött népek önrendelkezésének tiszteletét követelve és azt, hogy népszavazás döntson a talajban lévő kőolaj sorsáról. Egy független környezetvédelmi vizsgálatot kérnek az olajtermelés következményeinek kimutatására.

A Yasuni Nemzeti Park Földünk élővilágban leggazdagabb területe. Ez ad otthont számos őslakos közösségnek, köztük a Tagaeri - Taromenanoknak is, akik visszautasítanak minden kapcsolatot más emberi kultúrákkal. 2013 októberében Ecuador országgyűlési képviselői megszavazták, hogy ebben a paradicsomban olajat termeljenek ki. Annak ellenére, hogy ismerték a pusztító következményeket, melyek az ott élő embereket és a természetet sújtják. Két úgynevezett szállítószalag-blokkot engedélyeztek, amelyek Ecuador egész Amazonas vidékére kiterjednek.

Mi célt szolgálnak a zebra csíkok?

Erre a kérdésre keresték és találtak választ az ausztráliai Queenslandi Egyetem kutatói. A jellegzetes csíkok elsősorban védelmi funkciót töltenek be.

Ezek tévesztik meg a hiénákat, oroszlánokat és más ragadozókat. Ha a zebra csíkjait támadás éri a menekülő tömegben, a hullámzó csíkok miatt az egyes állatok felismerhetetlenné válnak. Mire a ragadozó kiválasztaná az áldozatát, a zsákmány már régen eltűnt a támadó szeme elől, mert csíkjai egybeolvadtak a többiekével. Különösen hasznos a csíkozottság alkonyatkor és napkeltekor ilyenkor felismerhetetlenek a tömegben az egyes állatok. Ezekben a napszakokban veszik magukhoz a zebra a legtöbb táplálékot, ezért a csordának különösen fontos a nyugalom.

A Kaliforniai Egyetem kutatócsoportja szerint, a csíkok elűzik a parazita legyeket is. Labor kísérletek kimutatták, hogy a vérszívó legyek nem kedvelik a csíkos felszínt, inkább egyszínű terepen landolnak.

A különleges fekete-fehér mintázat könnyíti a zebra közösségek kommunikációját is.

ÚJ ELNÖKSÉG VETTE ÁT A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA VEZETÉSÉT

(MTI - mta.hu) 2014. május 6-án zárt ülésen választotta meg a Magyar Tudományos Akadémia 185. közgyűlése főállású vezetőit - az MTA elnökét, főtítkáráját és főtítkárhelyettesét, továbbá az Akadémia alelnökeit, az elnökség egyes tagjait, a közgyűlési bizottságok tagjait és vezetőit, többek között a Doktori Tanács, a Felügyelő Testület, a Tudományetikai Bizottság és a Vagyonkezelő Testület tagjait. Az Akadémia huszadik elnökévé a voksok 61,8 százalékával Lovász Lászlót, főtítkárává 60,1 százalékkal Török Ádámot, főtítkárhelyettesévé pedig 56,2 százalékkal Barnabás Beáta Mária-t választották meg. Az élettudományi alelnök a voksok 70,2 százalékát kapó Freund Tamás, a társadalomtudományi alelnök Vékás Lajos 57,1 százalékkal, a természettudományi alelnök pedig 67 százalékos támogatottsággal Szász Domokos lesz a következő három évben. Az Akadémia főállású vezetői az MTA elnöke, főtítkárá és főtítkárhelyettese, akiket a Közgyűlés három évre a hazai akadémikusok közül választ meg. Ugyancsak három évre választják meg az Akadémia három alelnökét. Az elnök irányítja az MTA tevékenységét a Közgyűlés döntéseinek és határozatainak megfelelően, az Alapszabályban meghatározott módon, továbbá képviseli az Akadémiát, a központi költségvetési fejezet tekintetében a fejezetet irányító szerv vezetője, az MTA vagyona

tekintetében pedig gyakorolja az Akadémiát megillető tulajdonosi jogokat.

Lovász László új elnök sajtótájékoztatóján számolt be az intézmény jövőjéről, terveiről, elképzeléseiről. Hangsúlyozta, hogy az intézmény elsősorban a magyar tudósok teljesítményével érdemelte ki a közmegebecsülést, azzal, hogy olyan közösséget alkot, amelyben a tudomány előtérbe kerül az egyéb elgondolásokkal szemben, ahol a különböző területekről érkező tudósok képesek együttműködni a magyar tudomány előbbre jutása érdekében. Lovász László rámutatott arra, hogy a magyar tudomány egyáltalán nem légüres térben létezik, hanem egy olyan nemzetközi tudományos közélet része, amelyet komoly viták feszítenek. Mint aláhúztta, az akadémiának részt kell vennie ezekben a vitákban, ki kell alakítania, finomítani kell saját álláspontját, mert ezen kérdések végső konklúziói nagyon fontosak mindannyiunk számára. A nemzetközi fórumokon sokat vitatott kérdések példjaként említette a különböző tudományos eredmények értékelését, a publikációk hozzáférhetőségét, a tudósok elvándorlását.

Lovász László matematikus kiemelte a tudományos teljesítmény mellett a munkatempó és egy olyan közösség fontosságát, amely túl tudja tenni magát a politikán a tudomány és az ország érdekében.

Európa Tanács

a nemzeti kisebbségek helyzetéről és jogairól

Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése április 8-án elfogadta a nemzeti kisebbségek helyzete és jogai Európában című jelentés elkészítésére. A képviselői áttekintette a kontinensen élő nemzeti kisebbségek helyzetét, a rájuk vonatkozó jogi szabályozást, tényfeltáró úton vett részt Szerbiában, Finnországban és Olaszországban. Ennek eredményeként készítette el a hagyományos nemzeti kisebbségekről szóló jelentését, amelynek alapján az ET Parlamenti Közgyűlése 2014. április elején 71 támogató, 11 ellenző szavazattal elfogadta a nemzeti kisebbségekről szóló 1985. (2014) számú Határozatot, valamint 58 igen, 16 nem szavazattal a 2040. (2014) számú Ajánlást.

Kalmár Ferenc, a Fidesz-KDNP parlamenti képviselőjének az Európa Tanács Parlamenti

Közgyűlése 2012-ben adott megbízatást a hagyományos nemzeti kisebbségek helyzete és jogai Európában című jelentés elkészítésére. A képviselői áttekintette a kontinensen élő nemzeti kisebbségek helyzetét, a rájuk vonatkozó jogi szabályozást, tényfeltáró úton vett részt Szerbiában, Finnországban és Olaszországban. Ennek eredményeként készítette el a hagyományos nemzeti kisebbségekről szóló jelentését, amelynek alapján az ET Parlamenti Közgyűlése 2014. április elején 71 támogató, 11 ellenző szavazattal elfogadta a nemzeti kisebbségekről szóló 1985. (2014) számú Határozatot, valamint 58 igen, 16 nem szavazattal a 2040. (2014) számú Ajánlást.

Egzisztencializmus és dadaizmus

Folytatás a 3. oldalról

A *Lét és idő* tanulmányozása eredetiben is nagy strapát jelent. Spanyolul is olvastam: a dadaizmussal átszőtt, nehézkes német nyelvű latin nyelvekre egyszerűen hajmeresztő törest jelent. Jó nyelvérzékű írók már korán átlátták a dadaista fogásokat. Gabriel Marcel, a francia kortárs és katolikus teológus, annak idején írt a varázsszavak *lényegeskedéséről* egy jópofa szatíráról, amelyben az almák... almáskodnak, a körték... körtéskednek.

Heidegger javarészt destruktív-depresszív nyomdokain nem kellett sokáig várnai, hogy megjelenjen a posztmodern dekonstruktívizmus szellemjárása is Jacques Derrida (1930-2004) műveiben. Nietzsche és Heidegger után Derrida még a romokait is úgy szétmorzsolja, hogy onnan már mégképp nincs logikus visszatérés a józanágba. A *sacrificium intellectus* beteljesedése a gondolkodás és az irodalom, az architektúra és a széthulló művészetek valahány terén. A XXI. században mára már anakronisztikus illetlenség lett az elárverezhetetlen hagyományok védelme. Az Európai Unióban egyre-másra felbomlik minden olyan érték, háziaszereték és családi kötelék, ami még bármiféle patinás etikára és metafizikára emlékeztethetne.

Heidegger, habár nemzeti alapon, de meggyőződéssel, tetőtől-talpig szocialista álmódzó volt. Kifejezései-vel megfelelt az akkori deprimitál, puszkaporos, áporodott levegőnek, valamint a párizsi kávéházakban járatos, dohányfüstös hagyományfosztó, metafizika-ellenes, anti-katolikus, protestáló tömegmozgalomnak és a modern művészetek forradalmának is. Az egyik legeredményesebb vesszőparipája a technika elleni hangulat-keltés volt.

A technika lényege az *állvány* [Gestell]: Hmm! Halljuk csak mit mond a szerző a technika kérdéseiről szóló előadásorozatában [1954; 37-38]:

„Az állvány lényege [Wesen] a magába gyűjtött állítás [Stellen], ami az elfelejtéssel üldözőbe veszi [nachstellt] a saját lényigazságát [Wesenswahrheit]. Az üldözés [Nachstellen] tettei magát [sich verstellt] azáltal, hogy kibontakozzik minden jelenlévő megrendelésében [Bestellen], berendezkedjek benne, mint állandóság [Bestand], s mint ilyen uralomra törjön. Az állvány veszedelmeként lényegeskedik [das Gestell west als die Gefahr]. – Mivel azonban a lét elküldte magát az állványba a technika lényege gyanánt, a lét lényegéhez viszont odatartozik az emberlány

[Menschenwesen], annyiban a lét lényegének szüksége van az emberlányra...”

Tévedés ne essék: Ez a fogalmazvány nem Karinty Frigyes „Így írlok ti” című paródiájából vett idézet. Száz kötetre terjedő összes műveiben a szerző hosszú oldalakon tudatosan játszik az ilyen *patologikus töröl* metaszett szövezzel.

Befejezésül még valami személyeset. Tizenhat éves gimnazista koromban (1958) lapozgattam először a „Lét és idő” elbágyasztó olvasmányát. Az akkor még töredékes német tudással engem is foglyul ejtett a könyvből kiáradó szuggesztív. Naivan kezdtem használni Heidegger dadaista szókincsét a köznapi társalgásban is, de hamar felhívták a figyelmemet, hogy ilyen sületlenül nem lehet beszélgetni. Majdnem két és fél évtizedbe tellett, míg megszabadultam tőle végleg, amikor a XX. század kortörténetét és a jeles szerzők életkörülményeit kezdtem tanulmányozni, ami mindenkor jelentősen hozzájárul műveik megértéséhez.

A háború végeztével valóságos Heidegger-renezánsz tört ki. Sikere olyan irracionálisan terjedt, mint a mai *Political correctness* szisztematikus nyelvrontása Európa szerte. Az anyagi jólét gyarapodásával egyre inkább feledésbe merültek Heidegger egzisztencialista életérzései. Munkái a 68-as európai forradalommal párhuzamosan kezdtek végképp elavulni. Mára mégis biztos helye van a sablonos szekunder irodalom Pantheon-jában akkor is, ha alig akad fiatal olvasó, aki vállalkozna hasonló fáradságos irományokkal való beható foglalkozásra.

Vörösmarty szerint: *Országok rongya, könyvtár a neved!* Dél-Amerikában – ahol 23 évig éltem, tanítottam és sokat búvárokodtam könyvtárakban – a *spanyolra fordított Heideggerrel* való találkozás adott döntő lökést ahhoz, hogy felhagyjak a hiú próbálgatással, s belássam, mennyire hasztalan *Heideggerrel magyarra fordítanom*. Meggyőződtem róla, hogy a morálmentes, úgynevezett fundamentális ontológiája a szerző hosszú élete során elkövetett vétkes mulasztásoknak köszönhető, s ezen felül a dadaista művészkedés csak közönséges balekfogás. Száz szóknak is egy a vége: Habár az egzisztencializmus kiment a divatból, jött a helyére még több és rosszabb is a világnézeti forradalom aktuális harcterein. Az akkoriban kezdődő tudatos nyelvrontás nyomait magunkon viseljük ma is, mint a felperzselt föld a kietlen foltokat.

Parlamenti választások az EU-ban

Május 25-én zajlanak le az EU-ban a parlamenti választások, amikor az Unió 28 tagállama, (kb. 505 millió lakossal) 766 képviselőt küldhet az Európai Parlamentbe.

Az egyes tagállamok képviselőinek számát nagyjából a lakosság száma alapján határozzák meg, bár a kisebb országok viszonylag több mandátumhoz jutnak, mint a nagyok. Az EU-Parlamentben a német képviselők száma 99, míg a magyaroknak 22 képviselőjük van. A kisebb államok, mint Észtország, Luxemburg, Málta egyenként 6-6 fővel vannak reprezentálva. Említésreméltó az Európai Parlament kialakulása.

Kezdetben, az 1950-es években a Montánunió (6 résztvevő állam) idején egy ún. Közös Gyűlés jött létre, amelynek csak tanácsadói szerepe volt. 1979-ben volt az első közvetlen képviselő-választás, de csak 1987 óta nevezik Európai Parlamentnek. Azóta egyre növekszik a hatásköre és jelenleg valójában az uniós képviselőknek majdnem minden, az EU-t érintő területen beleszólási és döntési joguk van.

Az EU-Parlament működése bizonyos értelemben hasonlít egy vándorcirkuszra, mert az ülések nagy része Brüsszelben zajlik le, de időnként átköltözik Strassbourgba, ahol szintén hatalmas Parlament és irodaházak állnak rendelkezésükre. A francia kormány határozott kívánsága volt, hogy itt is tartanak üléseket.

Az európai intézmények és hivatalok három városban, Brüsszelben, Strassbourgan és Luxemburgban koncentrálódnak, ahol erre a célra hatalmas épületek és új városnegyedek épültek fel. Brüsszelben van egy József Antall nevű viselő EU-hivatali épület.

Az elmúlt években az Unióban megnövekedett az Európában kételkedők száma. Vannak olyanok, akik az Unió munkáját és intézkedéseit bírálják és nagyobb döntési szabadságot kívánnak országaik számára. Mások az EU, a Parlament és főként az Európai Bizottság erősen centralisztikus döntéseit akarják korlátozni. Egyben fenn kívánják tartani és megerősíteni az EU nemzetállamai jogkörét, valamint kibővíteni az ún. szubsidiaritás lehetőségét és gyakorlatát. Ez lényegileg azt jelenti, amit helyben el lehet végezni, azzal nem kell egy felsőbb hatóságnak foglalkoznia. Ezt a felfogást képviseli többek között a bajor kormány.

Vannak olyan irányzatok is, amelyek erősen csökkenteni kívánják Brüsszel jogköreit, sőt, vannak, akik végleg ki akarnak lépni az Unióból. Az utóbbiak lényegesen kevesebben vannak. Ezek a különböző irányzatok és programok megjelennek a pártprogramokban is és meglehetősen változatosak az EU-Parlamentbe bejutó pártok képét.

Az EU-Parlamentben lévő pártok frakciókat és or-

szághatárokon túlmenő koalíciókat alkotnak. Előreláthatólag az Európai Néppárt és a Szociáldemokraták fogják képezni a legnagyobb frakciót. Ez annyiból jelentős, hogy a legnagyobb párt, illetőleg a koalíció képviselője jogosult az Európai Bizottság elnöki tisztségére.

A konzervatívok, így a német CDU/CSU és mások alkotják az Európai Néppártot (de a FIDESZ is), amelynek a Bizottsági elnökjelöltje Jean Claude Juncker, volt luxemburgi kormányfő, akit Merkel kancellár asszony is támogat.

Juncker ú.n. hídépítőnek számít, mert képes ellentéteket kiküszöbölni és kompromisszumokat elérni. A szociáldemokraták viszont a német Martin Schulzot az EU-Parlament elnökét jelölték.

Schulz az utóbbi hónapokban elég gyakran bírálta az Európai Bizottság ténykedését. Úgy nyilatkozott, hogy ez az EU-intézmény túlságosan központosított, sok dologba feleslegesen beavatkozik és túl sok részletkérdést akar szabályozni. Schulz meg akarja reformálni a Bizottságot és kiemelte a nemzetállamok létének a szükségességét. Az, hogy Bizottsági elnök lesz, vagy sem, a választások kimenetelétől függ.

Legutóbb egy televíziós vitában úgy nyilatkozott, hogy a vallási szimbólumokat hivatalos helyeken nem kell kitenni. Az, hogy ezzel a kijelentésével mindenütt egyetértést váltott volna ki, nem valószínű.

Figyelemreméltó, hogy a nyugati szociáldemokraták elfogadták azokat a volt szocialista országokban és másutt létrejött pártokat, amelyek azt állították magukról, hogy ők is szociáldemokraták. De hogy ez az állítás megfelelt-e a valóságnak, azt nem valószínű, hogy megvizsgálták.

Az EU választásoknál a szociáldemokraták nem nagy számúak, erősebb növekedésre.

A közvélemény-kutatók azzal számolnak, hogy a radikálisan európaellenes, illetőleg az erősen EU-kritikus pártok a szavazatok 30% kapják meg.

Így a francia Marine Le Pen által vezetett Front National, a holland Geert Wilders pártja, vagy az angol Nigel Farage mozgalma, valamint a skandináv jobboldali pártok. Valószínűleg az európa-kritikus német "Alternatíva Németországnak" is bejut az EU-Parlamentbe. De vannak Európában a baloldalon is erősen EU-kritikus pártok.

Az említetteken kívül az európai párt spektrumok országokonként is elég változatosak. Ezek viszont EU-szinten koalíciókat képeznek.

A német zöldek és a baloldali Linke egyenként 10 százalékos körüli eredményre számíthatnak.

Előreláthatólag a választási részvétel nem lesz magas (kb. 43%). A jobboldal előretörése nem meglepő, mert sokszor olyan aktuális témákkal foglalkoznak,

Fekete foltok

amelyeket a baloldalon inkább elhanyagolnak, illetve nem tudnak megoldani. Ilyen pl. a magas munkanélküliség, a szegénység növekedése, a közbiztonság. Persze egyáltalán nem biztos, hogy az említett jobboldali pártok a problémákat meg tudják oldani. Említésreméltó, hogy Németországban, ahol jó a gazdasági helyzet, szélsőséges pártok nem jutottak be a Bundestagba.

Magyarországban előreláthatólag a Fidesz abszolút többséget kap, de a Jobbik és az MSZP is bejuthatnak az EU-Parlamentbe.

Természetesen jöhetnek meglepetések így, azáltal is, hogy több kisebb európai párt is bejuthat az EU-Parlamentbe.

A választási eredmények befolyásolhatják az Európai Bizottság összetételét is, mert a tagállamok ennek megfelelően küldik el a jelöltjeiket európai biztosnak.

A kérdés még nyitott, hogy a választások következtében történnek-e szervezeti reformok, vagy egyéb változások az Európai Bizottságban és politikájában. Különösképpen azon a téren, hogy a Bizottság elfogadja-e azt a kritikát, hogy azokat a döntéseket, amelyeket nemzeti, vagy helyi szinten meg lehet tenni, ne Brüsszelben hozzák meg. Tehát ne mindent szabályozanak központilag. Ezáltal csökkenne a távolság az uniós polgárokhoz.

Az Európai Bizottság az Unió egyik legfontosabb szervezete: nagy hivatali rendszere és 25 ezer alkalmazottja van. Az EU-Bizottságnak messzemenő feladatai és jogai vannak.

Így javaslatokat tehet európai jogi határozatok és

döntések bevezetésére, amelyeket az EU-Parlamentben megszavaznak. Továbbá örökölnek az EU jogrendszerének betartása felett. Elkészíti az EU költségvetését, és ellenőrzi, hogy a tagállamok betartják-e ezeket az előírásokat. A Bizottság képviseli nemzetközi viszonylatban az EU-t. Politikailag cselekedeteiért az EU-Parlamentnek felelős.

Az EU Bizottságba minden 28 tagállam egy-egy személyt jelölhet biztosnak. Az EU-Parlament dönt arról, hogy elfogadja őket vagy sem.

A jelölteket egyenként nem lehet elutasítani, hanem csak az egész Bizottságot egységesen.

A EU-Bizottság tagjai személyiségüktől és szaktudásuktól függően erősek, vagy csak reprezentatív szerepet töltenek be.

A Bizottság tulajdonképpen egy kormány és egy hivatalnak keveréke. Az alkalmazottak jó része fiatal, akiket alapos kiválasztási eljárás után vesznek fel. Mások viszont már évtizedek óta ott dolgoznak. A Bizottság tagjainál kialakult egy bizonyos elit szellem, mert tudják, hogy a döntéseiknek milyen ereje és hatása van. A kritikusok viszont azt mondják, hogy így a Bizottság távol áll a tagállamok napi politikájától és problémáitól.

Az újonnan választott Európai Parlament és a Bizottság remélhetőleg hozzá tud járulni ahhoz, hogy Európa időszerű kérdései jobban és hatásosabban megoldódnak, mint eddig. Kívánatos lenne, hogy Magyarország is több elismerést kapjon, mint az elmúlt években.

HARSAY GYÖRGY

Ukrajna Finnország lesz?

Néha a hallgatás tényleg aranyat ér (ne). Mikor Orbán Viktor újraválasztása utáni beszédében a magyar kormány támogatásáról biztosította a kárpátaljai magyarok autonómiatörekvéseit, sokan megjedtek. Nem a támogatástól! Hanem a várható reakciótól. És azok nem is vártak magukra. Donald Tusk lengyel államfő „nem túl szerencsésnek” nevezte, és ukrainai hivatalok tiltakoztak is.

De a javába az „Adevarul” című román lap csapott: „Magyarország is ki akar szakítani részeket Ukrajnából” címmel közölt egy cikket, amelyben a szerzők „nemzetközi elemzőkre” hivatkozva állítják: A magyar miniszterelnök a „Kreml-doktrínát” követi. Szerintük „megismétlődhet a krími forgatókönyv”, hiszen Orbán Viktor külpolitikája az „irredenta mozgalom támogatását helyezi előtérbe az egykori Osztrák-Magyar Monarchia területén”.

Ilyen „romános” fogalmazással nem kellene túl hosszasan foglalkozni, mert az utóbbi években hozzájuk lehetett szokni. Érdemesebb a Kreml-doktrínára kitérni. Egy pár nappal az „Adevarul”-cikk megjelenése után Dmitrij Medvegyev orosz miniszterelnök „merő propagandának” nevezte azokat a feltételezéseket, hogy Oroszország magához akarja csatolni Ukrajna egyes területeit. Persze biztosítékot sem akart adni: „Senkinek semmit nem kell garantálnunk, mert sosem vállaltunk magunkra erre vonatkozó kötelezettségeket.” Ukrajna területi épségét az garantálná, ha Kijev közvetlen párbeszédet folytatna az összes régióval, mondta Medvegyev. És felszólította a nyugatot: szavatozzák, hogy nem fognak beavatkozni Ukrajna belügyeibe, és nem fogják „belerángatni” az országot a NATO-ba.

Ott, az Észak-atlanti Szerződés Szervezetében, érdekes folyamatok mennek végbe. „A NATO felkészült arra, hogy megvédje területének minden egyes darabját”, jelentette ki Anders Fogh Rasmussen NATO-főtitkár a ro-

mán közszolgálati televízióknak adott interjúban. Szerinte az Ukrajna elleni orosz „illegális katonai műveletek” új, aggasztó helyzetet teremtettek Európában, amire a NATO a kollektív védelem megerősítésével reagált. „...ez világos figyelmeztetés a potenciális agresszoroknak, hogy eszükbe se jusson egy NATO-szövetséget megtámadni”, hangoztatta Rasmussen.

Nem véletlen, hogy pont Romániában mondta mindezt: Miközben Oroszország 10 százalékkal növelte védelmi költségvetését az utóbbi öt évben, a NATO-szövetségek csökkentették katonai kiadásait, vendéglátója esetében 40 százalékkal. „Ez a tendenciát meg kell fordítani!” Bukarest úgymond válaszként megduplázza hadi kiadásait.

De Románia nem csak magáért aggódik, hanem a szomszédos Moldováért is. És erről főleg Dmitrij Rogozin orosz miniszterelnök-helyettes tehet. Ő egyszerre két dologgal nyugtalanította a régiót. Az egyik: A nyugati bojkottlistán állva át akart repülni Románia felett és kijelentette, hogy legközelebb bombázóval jönne. A másik egy „információ” volt: A moldovai Dnyeszteren túli terület Oroszországhoz csatlakozását támogató aláírásokkal teli gyűjtőveket szállítottak Moszkvába.

Hát ha ez nem a „Kreml-doktrína” folytatása...

Nem csoda, ha Lengyelország több NATO-katonát szeretne vendégül látni. A balti államokról nem is kell külön említést tenni.

Bulgária, Fehéroroszország és Szerbia esetében nem kell ilyen technikákhoz folyamodni, mert a három államban gazdaságilag és amúgy is oroszbarát hangulat uralkodik.

Marad Szlovákia. Pozsony egyrészt nem akar többet költeni a védelemre, másrészt külügyminisztere kijelentette: Oroszország nélkül nem lehet megoldani az ukrán válságot.

Ez viszont nem túl nagy felfedezés. Zbigniew

A magyar-észt kapcsolatok

I. rész

A magyar-észt kulturális kapcsolatok története a 16. századig nyúlik vissza, bár ezek a kapcsolatok csak a 19. században, a nyelvokosság kutatásával összefüggésben váltak rendszeres és tudatosak.

Szerencsés fordulópontot jelentett kezdeti kapcsolataink történetében, hogy 1576-ban a lengyelek épp Báthory István erdélyi fejedelmet választották királyukká, aki elődei politikáját folytatva részt vett a livóniai háborúban. A livóniai háború 1558-ban, a Livóniai Lovagrend megyengülése után robbant ki Svédország, Lengyelország, Dánia és Oroszország között a mai Észtország és Lettország területének zömét magába foglaló egykori lovagrendi állam területéért. Báthory három sikeres hadjáratot folytatott Oroszországgal szemben. Seregében magyar hajdúk és könnyűlovasok is harcoltak, akik közül némelyiket érdemi elismeréseképpen Báthory Dél-Észtországban telepített le, mert nem tudott szoldot fizetni. Ennek emlékét számos észt család

Brzezinski volt amerikai nemzetbiztonsági tanácsadó már február végén elmondta a „Financial Times” című brit napilapnak: A finn modell Kijev, Brüsszel és Moszkva számára is ideális megoldást jelentene az ukrán válságra. Washingtonnak azt az egyértelmű üzenetet kellene közvetítenie Vlagyimir Putyin orosz elnök felé, hogy készen áll bevetni befolyását annak szavatolására: a valóban független és egységes Ukrajna a Finnországhoz hasonló semleges politikát folytat majd Oroszország irányában.

Brzezinski továbbra is hisz abban, hogy „inkább előbb, mint utóbb Ukrajna valóban a demokratikus Európa részévé válik, és inkább utóbb, mint előbb Oroszország is követni fogja, hacsak nem szigeteli el önmagát, és válik félig stagnáló imperialista öskövületté”.

A Brzezinski-tézisek kimondottan logikusak és reménykeltők. Az egyetlen kérdés, hogy ezt Moszkvában is tudják-e.

MARTOS PÉTER

örzi szájhagyomány formájában. Báthory – aki személyesen ugyan nem járt észtek lakta vidéken, csak Rigáig jutott el – 1583-ban hivatalnokai segítségével jezsuita kollégiumot és tolmácsiskolát alapított Tartuban, mely megszakításokkal bő negyven éven keresztül működött. Ott készült el a katolikus katekizmus és szent fordítása, melyet 1585-ben Vilniusban adtak ki, de sajnos egyetlen példány sem maradt fenn belőle. Később a svédek erre a két oktatási előzményre alapozva nyitották meg 1632-ben az Academia Gustavianát, Svédország második egyetemét, mely természetesen protestáns volt.

Báthory nevéhez kapcsolódik a városi jog adományozása Valgának, melynek címerében a mai napig látható a Báthory címerből átvett kardot tartó kéz. Szintén ő adományozta a máig használatos fehér-piros zászlót Tartu városának.

A tartui egyetemnek a 17. században és a 18. század első évtizedében összesen tizenkét magyarországi - elsősorban erdélyi szász - diákja volt, akiknek egy része végleg Livóniában maradt. Annak, hogy az evangélikus teológia iránt érdeklődő diákok Magyarországon is felfigyeltek a tartui egyetemre, talán az lehet az oka, hogy Magyarországon akkoriban gyakorta üldözték a protestánsokat, a többségükben protestáns erdélyi fejedelmek pedig jó kapcsolatot áptak a svéd királyokkal. A legnevesebb erdélyi diák Tartuban a szász nemesi családból származó Georg Soterius (-1728) volt, akinek egy szerencsétlen vita miatt meg kellett szakítania wittenbergai tanulmányait, ahonnan először Rigába, majd utána Tartuba ment. Az egyetem elvégzése után Marienburgban (a mai lett Aluksne) dolgozott Johann Ernst Glück lelkésznel. A lelkész fogadott lányának, Marta Helena Skowrońskának volt a házitanítója. Akkor még senki sem sejtette, hogy ez a 12 éves lány később I. Péter cár felesége lesz, majd a cár halála után I. Katalin cárnőként örököse az orosz trónon. A cárnő – nem feledkezvén meg egykori tanítójáról – magas állást is ajánlott Soteriusnak, aki azonban ezt nem fogadta el, mert időközben visszatért Erdélybe, ahol történetírói és lelkési munkásságának szentelte életét.

BERECZKI URMAS

a Tallinni Magyar Intézet ügyvivő igazgatója

Arcképcsarnok

A takaré- tanácsos borszakértő

Czibula Attila vagyok, 1978-ban születtem egy felvidéki kis faluban, Vágfarkasdon. Egyszerű parasztcsaládból származom, szüleim szorgalmas földművelők voltak és persze én is mindig keményen dolgoztam velük. Érsekújvárott végeztem a szakközépiskolát, elektrotechnikusként 1996-ban és utána rögtön behívtak sorkatonai szolgálatra. Ezután először vilanszerelőként dolgoztam, de ezzel sajnos nagyon kevés pénzt tudtam keresni. Szüleimmel a családi kisbirtokon intenzív zöldségtermesztést is folytattunk, aminek jövedelmezősége a nagy multiárúházak megjelenésével egyre csökkent, majd végül ellehetetlenült. Nem volt hát maradásom, így 1998-ban úgy döntöttem, hogy irány Ausztria. Középszkolában hét évig tanultam németül, ezért nagyobb nyelvi gondjaim nem voltak.

Először Vösendorfban sikerült munkát találnom egyszerű takarítóként, de ez nem elégített ki, ezért pár hónap múltán elvállaltam egy pincéri állást, ahol ugyan nagyon sokat kellett dolgozni, átlag napi 12-14 órát és heti hét napot, de ezzel legalább végre tényleg sokat kereshettem. Toltam hát a szekeret rendszeresen, hogy ki tudjam segíteni az otthoniakat, szüleimet. 2003-ban azután megnősültem és újból munkahelyet váltottam. Egy wienbergi golfpálya éttermében találtam állást. Itt először főpincér majd rövidesen üzletvezető lettem. 2010-ig ebben az étteremben volt lényegében az otthonom, mert szinte minden nap reggeltől estig benn voltam és irányítottam felügyeltem ezt az elegáns éttermet. A vezetés napi munkája mellett folyamatosan tovább képeztem magam. Számos gasztronómiai szakvizsgát tettem, (saját megkíváncsiarimok és egyéb, a vendéglátás divatjához alkalmazkodó trendi szolgáltatásokat, kínálatokat tanultam), sőt még nemzetközi borszakértői diplomát is szereztem 2010-ig. Szlovákul vagy németül, esetleg magyarul, olykor angolul hallgattam ezeket a tanfolyamokat.

Közben megszülettek a gyermekeim, fiam és lányom, akik sajnos meglehetősen ritkán és még annál is rendszeretlenebbül láthatták az apjukat.

2010-ben a golfklub éttermének tulajdonosa felajánlotta, hogy legyenek üzlettársai. Ehhez sajnos nem volt elég anyagi erőm, mert akkor már inkább otthon szerettem volna vállalkozni, ahol a családom is volt és megtakarított pénzem inkább felépítettem egy szép házat és kibéreltem a szülőfalumban, Vágfarkasdon az öreg uradalmi kastély gyönyörű pincéjét, ahol éttermet rendeztem be. Régi álomom volt egy önálló, borsgasztronómiai vállalkozás létrehozása. Döntésemhez hozzájárult az is, hogy a golfklub tulajdonosa, miután visszautasítottam üzleti ajánlatát, a fiát nevezte ki utódjául, akivel már sajnos nem tudtam együtt dolgozni.

Otthoni vállalkozásom az első időben úgy tűnt, hogy jól megy, de sajnos egy év küszködés után feleséggel beláttuk azt, hogy jelentős és hosszú távú, sokéves marketing-munka nélkül a vendégkör nem bővül és a meglévő pedig nem elegendő a nyereséges működéshez. Ezért hát ismét visszamentem Ausztriába. Egy pizzériában helyezkedtem el újrakezdőként, ahol a tulajdonos, az egykori „golfétermem” szakácsa volt. Azonban a jó munkatársi-baráti kapcsolat megmaradt. Később négy és ötszázalagos szállodák éttermében voltam főpincér, de már éreztem,

hogy eljött az idő egy újabb váltásra. A véletlen, meg a jó sorsom segített. Pénzügyi tanácsokra volt szükségem, hogy miként biztosítsam magam és családom anyagi jövőjét, biztonságát akkor, ha esetleg velem bármi baj történne, mert ugye aki rendszeresen, havi több száz kilométert autózik – és a szlovák, magyar munkavállalók, mert mint ingázók, mind ilyenek – azok életkockázata nem kicsi. Sőt...

Elég az hozzá, hogy rátaláltam az EFS-re vagy hosszabban egy német központú, ausztriai cégre, az Euro Finance Service-re. Először csak ügyfelük lettem és meggyőződtem arról, hogy amit nyújtanak, az a szolgáltatás pontos, hasznos, korrekt és jelentős pénzmegtakarítást jelent. Később az EFS egyik igazgatója felajánlotta, hogy lépjek be közéjük munkatársnak. Nem volt idegen számomra ez a váltás, hiszen mindig szerettem embereken segíteni, no meg egyre jobban el akartam válni a vendéglátástól, ahol a napi 10-12 óra és a heti hét nap, no meg a bizonytalan szabadnapok, a rendszertelenül kifizetett túlórák „foglyaként” éltem életemet és közben gyermekeimet, feleségemet alig láttam.

Az Euro Financ-nál más világ várt rám, mert a kezdeti intenzív tanulást követően világosan kiszámítható karrier nyílt meg előttem, ahol a saját teljesítményem és az elért eredmények függvényében növekedett a jövedelmem és közben végre voltak szabad hétvégém is. Lényegében egy komplett pénzügyi szolgáltatást nyújtunk mindenkinek aki kéri, és teljesen ingyenesen. Az emberek, elsősorban szlovák és magyar honfitársaim általában nehezen jutnak olyan információkhoz, hogy miként bánjanak a megszerzett jövedelmükkel a legeszerűbb módon. Melyik biztosító, melyik ajánlatát fogadják el, melyik bankot választják, milyen bankkártyát igényeljenek, és milyen hitelajánlatot vegyenek igénybe, ha erre van szükségük. Autójuk havi költségeit hogyan optimalizálják, avagy nehezen összegyűjtött pénztükéjükét hová helyezték el a legeredményesebben, a legjobb hozammal. Egy magyar vagy szlovák munkavállalónak Ausztriában bonyolult és rendkívül időigényes az állami szociális támogatás, avagy családi pótlék, adóvisszatérítés és más egyéb adóproblémák hatékony ügyintézése.

Mi, az EFS-ben ezt mind ingyen kínáljuk és ugyanakkor függetlenek vagyunk, nincs saját termékünk, biztosítási, hitelnyújtási ajánlatunk, hanem a sok ajánlatból az ügyfeleink számára, személyre szabottan a legjobbkat kiválasztjuk. És ezért garanciát vállalunk! Miért? Mert mi a pénzügyi összes szereplőjével szerződéses, de független viszonyban vagyunk, mint nagy vásárlók, ezért a legjobb kondíciókat tudjuk kapni és továbbadni, a legkedvezőbb áron.

Miért adunk ingyenesen teljes körű, értékes tanácsokat, amikor pl. egy könyvelőiroda akár óránként 100 Eurót is elkérhet ugyanezért? Mert a mi fizetségünket a bankok, biztosító társaságok adják nekünk jutalékként, amiért ügyfeleket közvetítünk nekik. Ez ilyen egyszerű!

Arra a kérdésre, hogy Attila mit fog csinálni öt év múlva, azt a választ adta, hogy az anyagi biztonsága megteremtésével, melyet Ausztriában meg tudott valósítani, a lelki nyugalomát is megtalálta. Szeret itt élni, dolgozni és osztrák munkatársai is barátiként, kollégaként elfogadták.

Lejegyezte: RADÓ ISTVÁN

Gyakran előforduló betegségek

– Szénanátha –

A hosszú sötét téli napok után nagy öröm a tavaszi napfény, a megújuló természet, a zöldellő táj megéltése. Sajnos azonban egyre többen vannak embertársaink közül olyanok, akiknek ebbe a csodálatos örömben örömet vesznek. A „pollenallergiában”, más néven szénanáthában szenvedőkről van szó, akik az első tavaszi virágok megjelenésekor folyó orral, könnyes vörös szemmel, orrdugulással küszködnek, mely tünetek fájdalmas szűró faszoró érzéssel párosulva igen kellemetlen közérzetet idéznek elő.

E betegség gyakoribbá válásában valószínűleg szerepet játszik a légszennyeződés, az antibiotikumok túl gyakori használata és paradox módon az – egyébként öröndetes – fokozott higiénia is, mely az immunrendszer reakciója módosulásához vezet. Így a szervezet a számára ártalmatlan növényi fehérjemolekulákat kórokozóknak tekinti és a megfelelő gyulladási reakció beindításával a tulajdonképpeni tüneteket idézi elő.

A tünetek enyhítésének feltétele a megbízható diagnózis, mely a kórelőzmény gondos felvételéből és allergiatesztből áll. Utóbbinak több módja ismert. Többnyire a bőrfelületre ragasztott standardizált allergén tartalmú koronggal vagy beleszárt kis mennyiségű allergén oldattal történik.

Az első teendő után, a már ismert allergén (ebben az esetben valamely virágpor) kontaktusának megakadályozása. Sajnos ez esetben a szoba jövő növények virágzása idején le kell tennünk arról, hogy a természetben tartózkodjunk. Hazaérkezéskor gyak-

ran a kint hordott ruhanemű levetése is hasznos. Használhatunk speciális kis pórusú légző maszkot is, ha a kint tartózkodás elkerülhetetlen.

A tünetek akut csökkentésére ma kiváló szerek állnak rendelkezésre. Ezek közül a tablettafarmácium kapható ún. antihisztaminikumok jelentősek (pl. a Loratadin 24 órás hatású). Az egyéb tünetektől függetlenül ez kiegészülhet lokális (helyben ható) cseppekkel, melyek nyálkahártya-lohasztó és gyulladásgátló hatásúak és a szem- és orrnyálkahártyák csökkentik. Ezek a szerek lehetnek adrenalin származékok, kortizon vegyületek, vagy antihisztamin hatásúak.

A makacsul, évenként visszatérő nagyon kellemetlen pollenallergiás tünetek végleges megszüntetésére meg lehet kísérelni az ún. hiposzennibilizáló kezelést. Ennek lényege, hogy allergént (vagy ennek aktív molekularészét) hetente-kéthetente lassan emelkedő adagban a felkar bőre alá fecskendezik és ezzel mintegy „kimerítik” az immunrendszert, „hozszoztatva” a szervezetet a természetes allergén-terheléshez. Mindamellett ennek a hatásos terápiának a működési mechanizmusa végső soron nem ismert.

Végül felmerül a jogos kérdés: hova forduljunk ilyen panaszok esetén.

Allergológusok szakterületéről van szó. Ezek az orvosok többnyire bőrgyógyászként, tüdőgyógyászként vagy fül-orr-gége szakorvosként működve szereztek meg ezt a speciális képesítést.

DR. BARTOS DÉNES

ANDI TELLER

GRÉTI

Bemutattak egy bizonyos Grétinek. A hölgy látta a szemem, illetve a szám sarkából az enyhe mosolyt, rá is kérdezett:

- Maga min vigyorog? (akkor még magázódtunk)

- Elnézést, de én vagyok Andi Teller, néhány írásom megjelent a Bécsi Naplóban is, és Grétinek hívják pár ilyen írományom főszereplőjét, ez az a névazonosság, ami mosolyra fakasztott. De ha van magának e-mailje, elküldöm az említett alkotásokat, ne legyen addig sem nyugtalan és álmatlan éjszakája emiatt.

Aztán elküldtem, és el is olvasta, azt mondja, jót szórakozott rajtuk. Gréti egyébként szintén erdélyi származású, ráadásul ő is kolozsvári, és mint nővére egészségügyben dolgozik Bécsben, a Donaúspitalban, a baleseti sebészetben. Mit ad Isten, mikor a lábam eltört, pont abba a kórházba kerültem, ahol ő is dolgozik. Itt vagyok ebben a nagy idegenben, a törött-gipszelt lábammal, magatehetetlenül, hogy még a WC-ig is alig tudok kimenni, és akkor milyen a Jóisten gondviselése? Itt terem ez a hölgy, aki szinte ismeretlenül, önzetlenül, semmiféle viszonzást nem várva, annyit segít, hogy még a megadott határidős ügyeimet is lebonyolítja helyettem telefonon. Csodálkozom is a beteg szobatársaim, mert kiváltságos helyzetem nyilvánvaló.

És mindez miért?

Mert mind a ketten magyarul beszélünk. Az én népem egy kis darabkája ez a Gréti. Hízott is a májam kapásból 5 grammot, mert azelőtt csak a szobatársakat látogatták a rokonok-barátok ismerősök, a tunéziaihoz egy egész futbalcsapat érkezett, a fél Afrika, merthogy ő sportbal- esetből kifolyólag került ide.

Aztán meséli Gréti, hogy amikor hétvégén szolgálatos, minden második beteg megkéri a kezét, az egyik meg is jegyezte, hogy milyen finom a bőre, miközben simogatta a kezét.

BOTZ DOMONKOS

Megfakult kép

Szerette ezeket a késő délelőtti órákat. Ilyenkor rövid időre besütoött a nap a málladozó falú bérház udvarába és végre a körfolyosóra kitett növényei is kaptak egy kis fényt. Maga elé képzelte őket, a levelek erejét, a bimbókat, a bomló rügyeket, virágokat, a színüket, melyek már megkoptak az emlékezetében, a tudatában. Szinte érezte, ahogy robban bennük a klorofill. Olykor följük hajolt, melyen beszívta az illatukat, ujjbegyével kaptapintotta az alig sarjadó új hajtásokat és volt, hogy a tenyerével végig simította őket, mintha csak emberek lettek volna. Emberek, akiket sorban vesztett el, emberek, akik elkerültek, míg teljesen magára nem maradt, mert ki nek kell egy mozgásában korlátozott vak ember? De nem engedett teret az önsajnálkozásnak, ilyenkor megpróbálta feldobni, elszóraztatni magát mindig valamivel. Most éppen eljárt a gondolat, hogy mi lenne, ha üvegszeme lenne? Mondjuk kék. De nem valami kifejezestelen, ronda, SZTK-ra kapható vízenyős kék, hanem olyan markáns, férfiasan acélkék, amitől a nők popója szinte azonnal beszippantja a kombinét. Reggel külön a bejárati ajtó elé, kavargatná a kávéját, tetején ott feszülne fehéren a hab, ő pedig meredten nézné, tudomást sem véve a világról, kutatná a szerkezetét és egyszer csak, ... potty, és barna lett, az iménti acélkék. Ott kutatna, ím, már nélküle némán a török kávé, a zacot, megpróbálva kiolvasni valamit a jövendőből ott a pohár fenekén. Az a szem. Az, az acélkék.

Ilyenkor kiült a bejárati ajtó mellé kített feketére pingált, vörös szkájborítású csövás székre, és rá is jutott némi fény, és még ha nem is látta, de legalább a bőrén érezte a melegét. Mögötte az évekkel együtt pergett szürkén, megállíthatatlanul, málladozott a vakolat, bukkantak ki alóla a valamikor vörösre égetett téglák darabkái. A május, a nyárelő megnyitotta az ablakokat, a házat átjáró örökös huzat szagokat, illatokat közvetített, tudta, hol, mi készül ebédre, és már a lépteik alapján is felismerte és megkülönböztette a népeket. A magas túsarkú cipők kopogásából tudta, mikor ér haza a ház údvőskéje az „éjszakai bevetésről”, messziről felismerte a tudóbeteg postást az örökös krákokogásáról és csoszogó lépteiről, de még a lift zúgása is információkat hordozott.

Észbe jutottak a gyermekévek, ahova egyre gyakrabban kalandozott vissza, mintha csak folyton keresgél volna valamit. Képkockaként ugrott be emlékezetében a régi konyha, a fatüzeléses sparhelt a felvörösölt platnijával, a szépen megterített ebédlőasztal, a hatalmas porcelán levestétál, a hazai ételek íze, zamata. Akkoriban

- Add a kezéd Gréti! Ne félj, nem akarlak feleségül venni! Valóban jó a tapintása. Van ízlése a betegnek!

- Na de várjál, Andi Teller! A módosult tudatállapotban lévő paciens nem vette észre, hogy miközben simogatta a kezem, gumikesztyű volt rajtam.

- Ne csináld, Gréti! Te így, gumikesztyű nélkül is nagyon jó bőrben vagy.

Egy korábbi alkalommal, amikor a vállam rándult ki, a szanitécek hőzöngve-hőbörögve pakoltak engem egyik ágyról a másikra, gondolom borralót vártak volna, de mivel kisebb bajom is nagyobb volt annál, így aztán ez elmaradt, az orvos viszont nem törődve a fröcsögő felhangokkal, kizárólag a szakmai dolgokra koncentrálna, miután megröngtenezett, fölém hajolt és röviden ennyit szólt:

- Magának kiment a váll, most helyre fogom tenni. (Addig nem is tudtam, hogy ő is magyar)

- De doktor úr, nem kéne érzésteleníteni?

- Nem, csak csinálja azt, amit mondok: lazítson!

És úgy fogta meg a kezem, mint egy hangszer, egyre feljebb emelte, már vártam, hogy mikor recseg vagy ropog, de semmi ilyesmi nem történt, aztán amikor teljesen kinyújtotta, eleresztette, mint egy colostokot. Csak ennyit mondott szükszavúan:

- Megvagyunk.

Hát ennek az embernek aranyból van a keze. Ó dr. Wechsler György.

Hát így vagyunk itt Bécsben, mi, magyarok a nagyvilágban.

A doki készített még egy újabb röntgen felvételt, majd mikor látta az eredményt, elégedetten nyugtázta:

- Valóban megvagyunk.

Legyen úgy, ahogy a doktor úr mondta!

szombatoként mindenhol rántott húsok illata szállt és a hajdani falra akasztható „néprádiókból” mindenütt ugyanazt a nótát bömbölték. Hirtelen éhes lett, de evésre most gondolni sem volt szabad. Mióta megfosztották a rokkantnyugdíjától, sem gyógyszerre, sem ételre nem maradt, miközben a híradások a sikerekről és a felemelkedésről szóltak. – De kinek a sikere, kinek a felemelkedése ez? – dohogott magában. Tisztában volt vele, hogy halálra ítélte a kor, a rendszer, de már nem volt ereje tovább küzdeni, ezt is elfogadta, feladva végleg mindent. Már nem maradt semmije és senkije, csak ez a függőfolyosóra kirakott parányi, maga teremtette kert, egyfajta menedék. Ahogy egyszer fogalmazott, „nekem mostanra csak ennyi maradt, ez a családom, már csak ez köt a süket földhöz.” Persze ez nem volt teljesen igaz. Estéknél kihúzogatta a fiókokat, megnyitotta a vitrinajtót és kitapogatta a múltat, vázákat, csupokat, poharakat, érzékeny ujjbegyei végigsimítottak a tárgyakon, emlékeket, képeket hívtak elő.

Aztán egy reggel, amint kis locsolókannájával kilépett a körfolyosóra, megdöbbenve tapasztalta, hogy a virágai, a magról vetett, vagy tőosztással szaporított kis növényei, melyeket évek óta szinte dédelgetett, a széltől is óvott, már nincsenek a helyükön. Még a cserepek alátéitei, a folyosó korlátjára felaggatott kovacsolt-vastartókat is elvitték. Döbbenet állt, nem akarta elhinni. Végig tapogatta a folyosó vas-korlátját, elment egészen a lépcsőfordulójáig, hátha csak valamelyik gyerek akarta megviccelni, de sehol sem találta, amit keresett. Aztán percekkel később végleg feladta és visszatért a lakásba. Az udvarra nyitott konyhaablakon át még hallotta az ismerős hangot.

- Hogy a ragya verjen ki, te Isten átka! – villogtatta meg veszesülettel intelligenciáját a szemközti lakásban élő derék proletárasszony, miközben férjének pálinkától elnehezült testét próbálta lázas igyekezettel az előszoba irányába tuszkolni.

Aztán újra elcsendesült minden. Kívül és belül is.

Nem látták soha többé. Csak napokkal később jelent meg néhány hatóság ember, akik az egyik szomszéd jelenlétében feltörték a lakást, majd megröngtették a halottszállítók is és elvitték hátraagyott testét, ami a növényei után még megmaradt.

Még aznap délután, nem messze onnan, egy másik, idegen balkonon elszárgultak és elhullatták leveleiket azok az egykor még agyondédelgetett növények.

RMDSZ: kormányáldozatok és küszöbdilemmák

Több mint két hónapja, 2014. március 6-án tette le az esküt Románia második, Victor Ponta vezette kormánya, amelynek – a kilépő liberálisok helyén – immár az RMDSZ is tagja. A kormányra lépésről szóló döntés sok vitát váltott ki, ám a kormányjelenlét, a határozatok előkészítése befolyásolásának érve ezúttal is mindent felülírt. No meg az is, hogy az ellenzékben elöltött évek során a korábbinál jóval több támadás érte az erdélyi magyar közéletet és szimbólumrendszerét, s a kormány szerep vállalásával ezeket az „üldözéseket” is tompítani kívánta az RMDSZ.

Mindezt olyan körülmények között, hogy legfeljebb informálisan lehetett résztudomást venni az alku tárgyaról – a székely zászlók és egyéb szimbólumok ügyében indított közigazgatási perek visszavonása, az erdélyi autópálya építésének folytatása, egyebek –, a miniszterelnök ugyanis sietett kijelenteni, hogy semmiféle háttéregyezkedés nem történt, az RMDSZ partner a korábbi kormányprogram végrehajtásához. Az RMDSZ nem cáfolta ezt a hivatalos változatot...

Két miniszteri széklet – Korodi Attila a környezetvédelmi és klímaváltozásért felelős tárcát, Kelemen Hunor pedig a kulturális minisztériumot vezető, utóbbi egyben miniszterelnök-helyettes is – és 14 államtitkári pozíciót kapott cserébe a tulipános alakulat. Utóbbiak közül eddig tízet töltötték be, de állítólag május végére kiegészül a lista. A magyarüldözött prefektusok cseréje is a megegyezés tárgya volt, Kovászna megyében meg is történt a román-román váltás, Brassó megyében pedig 90 év után van újra magyar kormánybiztos Römer Ambrus Sándor személyében. A frontrégióknak számító Maros megyében viszont továbbra is dűlnak a kulisszák mögötti harcok, a jelöltek között Frunda György neve is felmerült, befutó azonban egyelőre nincs.

Mint ahogy a többi területen is vártnak magukra a sikerek. A perek közül egyet sem vont vissza az állam képviselője, sőt, újabb tiltásokat és felszólításokat kézbesített a posta az önkormányzati eljárásoknak. Dan Sova közlekedési miniszter több fórumon kijelentette: tényként kezelhető, hogy az erdélyi autópálya nem készül el az eredeti terveknek megfelelően, a magyar határtól csak Marosvásárhelyig tart, onnan pedig gyorsforgalmi út köti össze Brassóval. Hiába áll Kelemen Hunor a kulturális tárcá élén, már semmilyen hatást nem tudott gyakorolni az első félévi kulturális pályázatok elbírálására –

nem is jutott egyetlen magyar eseményre vagy kezdeményezésre sem a költségvetési lejekből. A többi ügyben, állítja az RMDSZ, az európai parlamenti választás kampánya lassította le a folyamatot, így például a Hargita, Bihar és Szilágy megyében esedékes prefektuscserét is.

Való igaz, az EP-kampánytól hangos a romániai politikai préri, a hangerő és vehemencia azonban meg sem közelíti az önkormányzati vagy parlamenti választásokat megelőző periódus zsidóvárást. A magyar kampány pedig egyenesen diszkrétnak mondható, tekintve, hogy a romániai pártok közül csak az RMDSZ indít Brüsszelbe készülő jelölteket. A Magyar Polgári Párt eleve az RMDSZ támogatására szólította fel híveit, az Erdélyi Magyar Néppárt vezetői pedig Tökés Lászlónak a Fidesz nemzeti listájára való kooptálására számítva nem is foglalkozott komolyan a jelöltállítás kérdésével. Versenyhátrányban pedig az RMDSZ meglehetősen láthatatlan kampányt folytatott, s napokkal a választás előtt inkább két, mint három jelölt bejutásában reménykedett. „Áprilisi sajtó és egyéb felmérések alapján – ha nem történik semmi váratlan – május 25-én a 2009-es részvételi szint, azaz 29–30 százalék várható, ami alatta marad az európai átlagnak. Ez azonban nem feltétlenül jelenti a 2009-es eredmények megismétlését, miután a parlament létszámának csökkentésével kisebb lett Románia EP-kvótája is. Sok múlik azon is, hogy hány politikus vagy párt teljesíti a bejutási szintet, most úgy tűnik, hogy sok töredékszavazatra számíthatunk. Ha a magyar részvétel valamennyivel meghaladja az országos átlagot, eredményesség tekintetében is hozhatjuk az öt évvel ezelőtti szintet, azaz három képviselő bejutását az Európai-parlamentbe” – fogalmazott az Erdélyi Naplónak az EP-választás előtt adott interjúban Kelemen Hunor RMDSZ-elnök. Az ellendrukkepek pedig úgy fogalmaztak, hogy ha az RMDSZ a bejutási küszöb alatt maradna, az sokkal inkább a romániai magyar közélet megtisztulását szolgálja, mintsem a magyarság kudarcként kellene megélni.

Annyi bizonyos, hogy egy esetleges bukta – azóta ismerjük már az EP-eredményeket – minden korábbinál élesebben vetné fel az örök kérdést, amelyre eddig változatlan választ adott a romániai magyarság: hogyan tovább, RMDSZ?

CSINTA SAMU

Egy régi-új disszertáció üzenete

– A Kalangya történetének nyomában –

1976-ban készítette el a költőként-folyóirat-szerkesztőként megérdemelten jó nevet szerzett Pintér Lajos munkáját, amelyben feldolgozta a *Kalangya* című, 1932-től megjelentetett délvidéki folyóirat történetét; egyben választ keresve arra, miként sikerült (és sikerült-e egyáltalában) az erdélyi és részben felvidéki kulturális-irodalmi törekvésekhez hasonlóan egy olyan „intézmény” teremtése, amelyből az olvasók tájékozódhattak egy régi művelődési-művészeti helyzetéről. Közismert, hogy a XX. század azt példázta: a magyar irodalom alakulástörténetének mozgatói az irodalmi-kulturális folyóiratok. A klasszikus modernség szerzői a *Nyugat*-ban hallatták hangjukat, Kassák Lajos az avantgard számára alkotott megnyilatkozási lehetőséget, előbb itthon, aztán az emigrációban, a konzervatívabb szemlélet hívei a *Napkeletben* közölték, az 1930-as esztendőkhöz pedig a *Válasz* és a *Szép Szó* kínálta föl a meghatározott írócsoportoknak, töltsék meg tartalommal a folyóiratok hasábjait. Nemcsak Budapest mutatott példát, miként lehet megszervezni az írókat, hanem Pécs is a *Sorsunkkal*, Szeged is a *Széphalommal*, hogy csak néhány címet említsék. Az államfordulat sokkjából nehezen magához térő, az új államkeretek kedvezőtlen körülményei között helyüket kereső, kisebbségi létbe kényszerülő magyar művelődések szintén arra törekedtek, hogy olyan fórumot kísérjenek meg létrehozni, amely az elszakított országrész kulturális-irodalmi-művészeti próbálkozásainak helyet ad, és mentes a fenyegető provincializmustól. S azt reprezentálja, a térség szerzői miként felelnek részint a kisebbségi létezés, részint a magyar és a világirodalom felől érkező kihívásokra. Elsősorban a Romániába szakadt terület produkált olyan, máig számon tartásra érdemes, helyenként kiemelkedő jelentőségű folyóiratokat, amelyek a helyi és az egyetemes, a hagyományos és a korszerű, a magyar és a világirodalmi jelenségek műbe foglalásával jeleskedő alkotóknak biztosították, hogy eljuttatják az érdeklődőkhöz. Az Aradon, Szántó György által kiadott *Periszkópról* a kutatás már regisztrálta, hogy a magyar avantgard ösztönzői törekvéseinek eminens darabja (Bartók is adott anyagot a folyóiratnak), az *Erdélyi Heli-*

kon jelentőségét imponáló szerzői névsora, az ott kiadott szépirodalmi alkotások (Bánffy Miklósi, Tamási Áronéi, hogy csak két nevet említsék) igazolják vissza. A legkedvezőtlenebb helyzetben a Délvidék volt, nem pusztán az SHS Királyság, majd a királyi diktatúrával irányított Jugoszlávia kisebbséggelens politikája miatt, hanem a hagyomány és újítás ellentmondásos viszonyainak okából is, meg azért is, mert nem rendelkezett egy darabig olyan tekintélyes személyiséggel, aki köré a különféle érdekeket és szempontokat elgondolásokat képviselő alkotók gyülekezhetek volna. A térség legkiválóbb szülöttje, Kosztolányi Dezső hamar elkerült innen, noha műveivel, a *Bácsmegeyi Napló* számára küldött újságcikkeivel visszajárt, de csupán az orvosként tevékenykedő író-szerkesztő Szenteleky Kornél fáradozásai következtében valósult meg az az intézményesedés, amelyre a délvidéki művelődések szüksége volt. Kísérletekről az 1932 előtti időkről is beszámolhatunk, de az 1932-ben kiadott *Kalangya* volt az első olyan vállalkozás, amely a Vajdaság határán túl is élénk figyelmet keltett, és például Németh László számára is közlési fórumként szolgált, ezáltal tanúsítva, hogy a „helyszellem”-től nem idegen a tágabb kitekintés. Pintér Lajos egyetemista évei alatt „cédulázta ki” a folyóiratot, rekonstruálta annak történetét, elemezte azt az irányát, amely felé a főszerkesztő terelni kívánta a folyóiratot, mutatta be azokat a szerzőket, akik a máig olvasásra érdemes anyaggal töltötték meg a Kalangyát (Csuka Zoltán, Szirmai Károlyt, Herczeg Jánost, Dudás Kálmánt, Majtényi Mihályt). Külön hangsúllyal emlegetendő Kázmér Ernő, aki ismertetéseivel és kritikáival magyar és világirodalmi szemlélet publikált. És ámbár Pintér Lajos dolgozatának megírása óta a vajdasági és más tudományos kutatás a szereplő személyekről több monográfiát adott ki, a folyóirat-kutatás is jócskán haladt előre, Pintér teljesítménye becsülésre és olvasásra méltó maradt, tudománytörténeti adalék a Vajdaság kultúrájának történetéhez.

(Pintér Lajos: „Gyűjtsd a termést kalangyába.” A Kalangya története (1932-1944). A szabadkai Elejtél Könyvek kiadása. Fel. Kiadó és sorozatszerkesztő Dévavári Beszédes Valéria. Szabadka, Elejtél, 2013, 112 lap.) FRIED ISTVÁN

Hagyományörző Alma mater Komáromban

Manapság a Kárpát-medence országaiban kisebbségben élő magyarság számára a megmaradás, tehát magyarságuk megőrzése a legégetőbb kérdés. Ebben a vonatkozásban óriási szerep hárul a még magyar nyelven oktató intézményekre, illetve különböző fokozatú iskolákra. Ennek a kihívásnak és feladatnak megfelelő, példaértékű intézménnyel találkozhatunk a felvidéki Komáromban. A gazdag történelmi múltú várost, azt hiszem, olvasóinknak nem kell külön bemutatni. Kevesebben ismerik viszont (habár már egyre többen külföldön is) azt az iskolát, gimnáziumot, amelynek alapítása a 17. századra nyúlik vissza, és amelyet röviden csak az egykori bencés gimnáziumként emlegetünk. Ennek folytatása ma is működő Selye János Gimnázium.

A gimnáziumot az alapító levél szerint 1635-ben, a Komáromban éppen akkor meglepetedő jezsuita szerzetesek hozták létre. A rend felszólítása után, 1776-tól a pannonthalmi bencések vették át és tartották fenn egészen 1945-ig. A bencés tanárok elődeik hagyománya szerint magas színvonalon működtették az intézményt. A kiváló tanárok között több ismert személyiség nevével találkozunk, Baróti Szabó Dávid és Czuczor Gergely költők, Révai Miklós nyelvész, Pray György, teológus a Halotti beszéd megtalálója, Vaszary Kolos hercegprímás. Az itt egykor tanuló növendékek között is akad számos, később kiváló eredményeket elért személyiség, mint például Ányos Pál költő, Beöthy Zsolt és Szinyei József irodalomtörténész, Kultsár István író, Konkoly-Thege Miklós csillagász, Feszty Árpád festőművész, Takáts Sándor történész.

A háborút követően a csehszlovák hatóságok 1945-ben az intézményt bezárták, a diákok egy része az újra meghúzott határon keresztül szökdösvé, Magyarországon volt kénytelen befejezni tanulmányait.

A hatóságok 1950-ben engedélyezték újra az intéz-

mény megnyitását. Az itt végzett diákok nagy része felsőoktatási intézményekbe került, akik később a közélet legkülönbözőbb területein értek el kiváló eredményeket.

A rendszerváltozás után a gimnázium felvette egykori diákja Selye János nevét. A világhírű tudós, biokémikus, a stressz-elmélet megalkotója az 1923/24-es tanévben érettségizett a bencés gimnáziumban.

A röviden felsorolt gazdag hagyományokra támaszkodva a gimnázium néhány egykori diákja kezdeményezésére 2004-ben létrehozták a Komáromi Magyar Gimnázium Öregdiákjainak és Tanárainak Baráti körét, amelyet hivatalosan is bejegyeztek mint polgári társulást. A Baráti Kör a diákság magyarságtudatának szilárdítását tartja fő feladatának, és kegyelettel kívánja őrizni az intézmény elhunyt tanárainak és jeles diákjainak emléket, felmutatva azokat az eredményeket, amelyeket a gimnázium volt és mai tanárai, valamint diákjai értek el és elérnek.

A Baráti Körnek ma már több mint 300 tagja van. Évente az iskola aulájában megrendezik az öregdiákok Nagytalálkozóját, ahol többek között emlék Maturaoklevelet kapnak az 50, 60, 70 éve érettségizett volt diákok.

Az idei Nagytalálkozót az évfordulók jegyében június 6-7-én tartják meg a Baráti Kör megalakulásának 10. évfordulója és a gimnázium megalapításának 365. évfordulója alkalmából. Az ilyen alkalmakra zsúfolásig megtelik a gimnázium aulája. Jönnek nemcsak a hazai, felvidéki volt diákok, de külföldről is sokan ide jönnek feltöltődni magyarságtudatuk megerősítésére véget.

A világ különböző tájaira szakadt volt diákok és érdeklődők bővebb ismereteket a gimnázium honlapján találhatnak: www.sjg.sk s ugyancsak itt érhetők el a Komáromi Öregdiák című hírlevél újabb és régebbi számai is.

VARGA SÁNDOR

Ünnepi koncert Hannoverben a vasfüggöny lebontásának 25 éves jubileuma alkalmából

Május 8-án ünnepi koncertet élvezhettek a meghívott vendégek a Villa Seligmann csodálatos falfaragásokkal díszített falai között. A rendezvény a Német Szövetségi Köztársaság szövetségi elnöke, Joachim Gauck és dr. Áder János, Magyarország államelnöke védnöksége alatt állott. A vendéglátók Alsó-Szászország Tartomány Parlament elnöke, Bernd Busemann és Professor Izsák Andor, a Seligmann Alapítvány tiszteletbeli elnöke voltak.

A magyar és a német Himnusz elhangzása után Izsák Andor köszöntötte a jelenlévőket s vezette az estet, érdekes információkkal látta el a közönséget. Bernd Busemann köszöntőbeszédében a történelmi visszatekintést aktuális témák elemzése követte, majd kiemelte a demokrácia, a szabadság s a népek önrendelkezési jogának fontosságát.

Magyarországot Jakab István, a Parlament alelnöke képviselte, valamint a Berlini Nagykövetségről dr. Karsai Katalin követasszony. Jakab István köszöntőjében beszélt a német-magyar kapcsolatokról. Kiemelte, ne essen feledésbe Magyarország szerepe a hidegháború befejezése, s Európa újraegyesítése útján. Napjaink drámai eseményei nem feledtetik a 25 évvel ezelőtti Európa roppant bonyolult politikai helyzetét. Bár megkezdődtek a reformok, de az események végkimenetelét bizonytalan volt. 1989. május 2-án megkezdtek a határsáv technikai lebontását, ami felgyorsította az eseményeket. Augusztus 19-én a Páneurópai Piknik alatt Sopron közelében átmenetileg megnyitották a határt, melyet szeptember 11-

én a hivatalos határnyitás követett. Erre emlékeztet a berlini Reichstag nyugati szárnyában elhelyezett emléktábla. 25 évvel ezelőtt a magyar ellenzék egyik központja Hannover volt. Nem véletlen, hogy a Alsó-Szászországi Parlament elsőként hívta meg a magyarországi ellenzékot – köztük volt Dr. Áder János és Kövér László is. Az akkor még ismeretlen fiatal politikus, Orbán Viktor koszorút helyezett el a hannoveri „Gedächtnis” templomban.

Az ünnepi koncerten Lux Erika zongorázott. Weiner Leo, Liszt Ferenc, Brahms/Moszkowski és Johann Strauss/Dohnányi Ernő műveket adott elő. Izsák Andor eszmefuttatást folytatott a fenti zeneszerzők nemzeti hovatartozásáról.

Lux Erika sikeres koncerteket adott már Budapest, München, Bonn, Salzburg, Tokió, New York, Flandria, Párizs, Szóul helyszíneken. Férjével, Izsák Andorral magyar szerzők műveit közvetítik a német koncertlátogatóknak. Izsák Andor 1988-ban megalapította az Európai Zsidó Zene Központját, mely ma a Hannoveri Zene, Színház és Média Főiskola intézménye. Ennek ad otthont a Seligmann Villa, melyet megvásárolt a 2006-ban alapított Sigmund Seligmann Stiftung. A ház ura büszkén mutatta meg „kincseit” az érdeklődőknek. Sigmund Seligmann, a villa építőjéről készült festmény, mely szemben íróasztalával figyelemmel kíséri őt, hol mosolyog, hol szigorúan néz rá. Jelenleg a Seligmann Villában koncertsorozat estjei látogathatók. Kívánok sok sikert további munkájukhoz és remélem, nem utoljára jártam ott. FRIEDRICH IREGHY ANNAMARIA

A mosolyok orvosa

Az a vélemény járja, hogy a fogak betegsége, mint népbetegség egyértelműen végigkíséri az emberiség történetét. Nemcsak az egyszerű emberek, de az uralkodók életét is megkeserítette a foghiány, mely nem kímélte sem a Napkirályt, sem George Washington, nem beszélve az állandóan napirenden lévő háborúk súlyos sérültjeiről. A szóbeszéd szerint a száraz angol humor is azért nem kacagató, mert az egykori parlamenti képviselők féltek nevetni, nehogy fogoruk kiessen. Lehet, hogy másként alakul a történelem, ha korábban történik a fogbeültetés felfedezése, hiszen döntéseinket alapvetően befolyásolja fizikai fogylétünk. Erzsébet királynéknak bizonyára boldogabb lenne ma, az új technológia megmentette volna attól, hogy idős korára állandóan legyezőt tartson a szája előtt, így leplezve fogai hiányát.

Hogyan és mikor született meg a fogászatot forradalmasító felfedezés, az implantáció? – kérdeztük dr. Kámán Attila honfitársunkat, aki Genfben, Londonban, Budapesten egyaránt ismert szakember, mivel orvos, fogorvos, szájszész-implantációs specialista is egyben.

1965-ben Göteborgban végezte az első fogbeültetést Per-Ingvar Branemark, a göteborgi egyetem professzora, a fogászati implantológia atyja. Megelőzőleg felfedezte azt a tényt, hogy a fémek közül a titán képes összeépülni az emberi csonttal. Branemark professzor kutatásának köszönhető, hogy létrejött az új technológia, és mára rutinszerűvé vált az implantátum, a műgyökér beültetése. Negyven évvel később, 2005-ben lehetőségem volt megtekinteni az elsőként operált – ekkor kilencvenes éveit taposó –, páciens implantátumait Svédországban, és a hat műgyökérből négy még mindig kiválóan funkcionált. Az új módszer az 1980-as még inkább a 1990-es évektől villámgyorsan elterjedt az egész világon. Németországban évente egymillió beültetés történik.

Mára már rengeteg tudásanyag áll rendelkezésre, kiváló minőségű implantátumokat készítenek, gyakorlatilag szövődménymentes a beavatkozás.

Létezik-e olyan eset, hogy valakinek nem javasolják az implantációt?

Gyakorlatilag a jelentkező betegek 98–99%-ánál sikerrel beépíthető a műgyökér. 18 éves kor előtt nem végzünk ilyen beavatkozást, mivel még nem alakult ki az emberek állkapcsa, felső korhatár azonban nincs. A legidősebb betegem 91 éves volt.

Csak nagyon ritka esetekben – például a krónikus, kezeletlen cukorbetegség, valamint a szteroid szedők számára –, nem tanácsoljuk a beültetést. Ez egy kisműtét, nagyon rövid időt vesz igénybe, utána antibiotikumos védelmet adunk négy napig. Minden ember azonban egyéni csontviszonyokat rejt, ezért a beépülési folyamat, minimum 3, maximum 6 hónapi várakozást jelent, közben néhány találkozást az orvossal. Ma már az implantációt tárgyként oktatják a fogorvosi egyetemeken, napi szintű rutin beavatkozásnak számít.

Beszéljen kicsit önmagáról, arról, hogy milyen adottságok, tanulmányok voltak szükségesek ehhez a hivatáshoz?

Plasztikai sebésznek készültem valamikor, ezért elvégeztem az általános orvosi kart. Aztán irányt váltottam, a fogorvosi kar következett, majd szakorvosként szájszészetből szereztem szakképesítést. Münsterben végeztem el a mesterképzést implantológiából. Ha számotvetünk: az érettségim óta ez a szakképesítés 17 évet vett igénybe. A tanulmányokon és megszerzett diplomákon kívül ehhez a hivatáshoz nélkülözhetetlen a beszédi készség, a szabályok tökéletes ismerete, a tapasztalat, a csapatmunka, a szakirodalom és a legújabb technológia nyomon követése, valamint a szakmai kongresszusokon való részvétel. Én 1992-ben kezdtem az implantációt. Naponta tizenkét órát dolgozom, eddig huszonkétezer sikeres beültetést végeztem.

Nem nagy áldozat ez? Mikor és hogy pihen, mi okoz örömet, kikapcsolódást?

Szerencsés embernek tartom magam, azt csinálom, amit szeretek, amivel mások életminőségét javítom, így nem beszélhetünk semmilyen áldozatról. Számomra a családom jelent kikapcsolódást. Akik egészséges fogakkal élnek, nem tudják, mit is jelent az az öröm, hogy egy almába haraphatunk és a sercegő gyümölcs ízét ropogtatva érezhetjük, nem tudják, mert számukra nem gond, az sem, hogy miként beszéljenek szabadon, miként nevesenek, hiszen ők rendelkeznek ezzel a képességgel. De azok az emberek, akik ezektől az alapvető örömtől évek óta megfosztva élnek, hihetetlen élvezettel izlelgetik és kezdik újra az életet.

Számomra a legnagyobb öröm az, hogy az évek óta összeszorított ajkamon felcsillan az önfeloldós mosoly.

CZELLAR JUDIT

50 éves a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusa

Családunkat régi-régi barátság fűzte a karnatikussá karnagyhoz és Erkel-díjas zeneszerzőhöz, Vass Lajoshoz (1927–1992), akinek nevét elsősorban a Magyar Televízióban is közvetített, 1969–70-ben megrendezett vetélkedő, a Röpülj Páva tette ismertté, amelynek szervezője és műsorvezetője volt. Komoly szerepe volt abban, hogy Magyarországon ismét fellendült a népzenei mozgalom, országszerte Pávákörök alakultak, melyek a mai napig működnek. S hatására a Duna TV-ben ismét Fölszállott a páva...

Tőle hallottam először a Csemadok keretében működő Csehszlovákiai Magyar Tanítók Központi Énekkaráról (ma: Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusa), ahova 1964-ben hívták vendégkarnagnak.

„A Felvidék különböző pontjairól jönnek a magyar tanítók, Érsekújvárról, Komáromból, Pozsonyból, Dunaszerdahelyről, Somorjáról, Rimaszombatból, nem kicsi áldozatot hozva” – mesélte lelkesen. – *„A kottákat előre szétosztjuk, a kórustagok otthon már megtanulják nagyjából a szólamukat, s felkészülve érkeznek a próbára. Havonta egy hétvégét töltünk együtt, mindig más magyarok területein.”*

A legnagyobb múltú és hírű felvidéki magyar vegyes kar 50 éve alakult Nyitrán. Alapító karnagyai között volt Ág Tibor, Janda Iván, Schleicher László és – a szlovákiai magyar kórusmozgalom felélesztéséért lankadatlanul munkálkodó – Szíjjártó Jenő, akinek politikai okokból az első próbák után távoznia kellett. Az ő helyére hívták Vass Lajost, aki három évtizeden keresztül járt át Budapestről a Felvidékre próbálni. Vállára vette a kisebbségben élő magyarok szellemi növekedését, zenei műveltségének csiszolását. Nem szónokolt a magyarságról, hanem tevékenyen, prófétai hittel vett részt kultúrájának, s ősei eszmévilágának megőrzésében. Sokszor érte indokolatlan gáncoskodás. Lépéseit mind a magyar, mind az akkori csehszlovák biztonsági szolgálat figyelte.

Mivel a tanítók java a saját iskolájában is vezetett kórust, a próbákat összekötötte az énekari vezénylés tanításával. Utmutatást, gyakor-

lati tanácsokat adott a művek betanításához, a hangzás fejlesztéséhez. Kottákat vitt magával, javaslatot tett a műsor kialakítására. Számon tartotta, ki, mikor, mit dirigált, van-e gondja, baja, s töprengt a megoldáson, a segítségnyújtás mikéntjén. Az általa képzett karvezetők érdeme, hogy ismét virágzásnak indult a felvidéki magyar kórusmozgalom. A jóindulatú, de zeneileg eltérő képzettségű kórustagokat bevezette a lapról olvasás rejtelmeibe, a zeneelmélet alapelemeibe és a zenetörténet egy-egy részletébe. Többször is elhangzott szájából az a mondat, mely minden szeretetét és tiszteletét tükrözi: *„Ezt a munkát akkor is csinálnám, ha ezért nekem kellene fizetnem.”*

Bemutatózó hangversenyükre 1965-ben került sor Jókai szülővárosában, Komáromban. Itt mutatták be Vass Lajos ezen alkalomra komponált művét, a Jövendőlest. *„Igen buzgó a tagság, s jó a hanganyaguk is. Ha heti kétszer próbálhatnánk velük, csodákat lehetne művelni.”* – mondta. De így is sikerük volt Lengyelországban, Finnországban, Bulgáriában, Írországban. Kórusversenyeken vettek részt, díjak sokaságával tértek haza, s hanglemezfelvételük is készült. A budapesti Vass Kórusal – melynek karnagya szintén Vass Lajos volt – több ízben szerepeltek. Egyszer Kodály is meghallgatta zeneakadémiai hangversenyüket.

Vass Lajos halála után Tamási László (1993–1996), majd Sapszon Ferenc (1997–2006) dirigálta a kórust. Ma Józsa Mónika karnagy és művészeti vezető, valamint a magyarországi vendégkarnagy, Tóth Árpád folytatja a színvonalas munkát. Az ő irányításuk alatt szereztek aranykoszorús minősítést, Esterházy Emlékéremet és KÓTA-díjat.

A kórus egyre fontosabb szerepet tölt be a szellemi és zenei életben. Büszkék lehetünk a tagokra és vezetőikre egyaránt, hiszen értéktelítő munkásságukkal ők a szlovákiai magyarság fátylavívői, motorjai, gyakran életben tartói. Kimondatlanul is vállalják Márai gondolatainak igazságát: *„Magyarnak lenni nem állapot, hanem feladat és hivatás”.*

RADICS ÉVA

Gagauz földön

Folytatás előző számunkból

A gagauzok egykori nomád népek leszármazottai, gazdag történelemmel. Európai népek tartják magukat. Török eredetükön és az egykori Bolgárországhoz való tartozásukon túl ismertetőjük, hogy pravoszláv ortodox vallásúak. A világ tizenkilenc országában élnek, képviselőik három évente találkoznak. A Gagauzián kívüli mintegy 45000 gagauz elsősorban a szomszédos Ukrajnában, valamint Bulgáriában, Görögországban, Oroszországban, Kazahsztánban, az Egyesült Államokban él. A népszámlálási adatok szerint Romániában 45-en vallották magukat gagauznak.

Moszkva, Szentpétervár, Buhara, Isztambul – olyan Gagauzián kívüli központok, ahol a gagauz nép történelmét kutatják. És alig több mint kétszáz ezer személy sorsát tartják nyilván.

Gaidar – testvértelepülés kerestetik

Gaidar (Haydar) négyezer lakosnál nagyobb, abszolút gagauz többségű falu. Kiosya Ilya polgármester saját otthonában fogad, teával és helyi ételkülönlegességekkel (töltött savanyú paprika, húsos káposzta) kínál. Miközben beszélgetünk, a háttérben a gagauz rádióadó (Radio Komrat) keleties zenét sugároz.

A településen a három legjelentősebb és mihamarabb megoldásra váró feladat: az ivóvízhálózat korszerűsítése, az utak járhatóságának a javítása, valamint az egykori, ám ma is szennyező szovjet hulladéklerakot semlegesítése. Ami viszont biztató: a falu monográfiáját nemrég adták ki orosz nyelven, továbbá idén augusztus végén első alkalommal szervezték meg a „Gaidar koraffari” elnevezésű szőnyegfesztivált. A faluban több tucatnyian foglalkoznak szőnyegfonással, értéktelítő és hagyományörző tevékenységük amolyan élő múzeumnak tekinthető. A kisebb méretű ajándékszöttek már tíz eurótól megkaphatóak, míg a a több méteres szőnyegek száz euró feleltek.

A polgármester és felesége vendégszeretettel jölesre vizsgázik. Rádásul meghív a jövő esztendői szőnyegfesztiválra. Sőt, abbeli óhaját is kifejezi, miszerint jó lenne testvérkapcsolatot kialakítani romániai településsel. Székelyföldivel? Nagyszerű lenne!

Egyébként a baskán is utalt arra, hogy a gagauzok nyitottak az együttműködésre, és Romániában többek között Kovászna és Hargita megyék irányába kezdeményezik a kapcsolatfelvételt.

Lenin és Atatürk

A gagauz autonóm terület fővárosa Comrat (Komrat). Huszonkétezer lakos él itt. Otthont nyújt Gagauzia (Gagauz Yeri) legfontosabb és legjelképebb intézményeinek. Egyetlen épületben található a tartományi parlament (Halk toplusu) és a kormány (Bakannik Komiteti). Hivatalos címük: Lenin utca 196. szám. Egyeteme van, iskolái, ortodox katedrális (Szent János Katedrális), művelődési otthona, múzeumai, korszerűen kiválóított parkja. És sokatmondó szobrai.

Már mindjárt a főúton még mindig a talapatán áll Vladimir Iljics Lenin. Több mint három méteres alakja szinte kötelező fotótéma az arra járó számára. Kissé odébb, az egyetem közeli „Gagauz dicsőség sétányon” mellszobrok sorakoznak egymással szemben. És üres talapatok, újabb szoborhelyek. A legújabb alkotás Dimitri Kantemirt ábrázolja, még friss virágcsokrok hervadoznak rajta. De amíg odaérünk, Suleyman Demirel török, Haydar Aliev azeri és Nursultan Nazarbajev kazah elnökök mosolyognak ránk az esti kivilágításban. Nem véletlenül, hiszen a gagauzok az altáji török népek közé tartoznak, rokonaik a kazáknak, törökországi törökök, az eriek és a turkok.

De ott van még többedmagával Mihail Eminescu és Alekszandr Puskin, aki három éven át Kisinyovban élt és alkotott, ott sugárút viseli a nevét. Számunkra különlegességnek számít továbbá: harci tank szobra, az Afganisztánban elesettek előtt tiszteleg emlékmű, emlékmű Komrat védelmezőinek. Utóbbiakat nem láttuk ugyan, a Wikipedia azonban említést tesz róluk.

Egyébként rendőrök igazoltattak a fotózásért. Lenin és követőinek szelleme kísértett.

A jellemző fővárosi intézmények között végül megemlítjük a Mustafa Kemal Atatürk nevét viselő könyvtárat, amely a török kulturális intézetnek is otthont nyújt. Négy nyelvű tábla hirdeti a homlokzatán, a nyitvatartási időt viszont csak két nyelven adták meg. A moldáv szöveg itt már kiszorult. Egyébként a városban sok és sokféle a reklámszöveg. Megfigyelésem alapján a leggyakoribb az orosz felirat. A benzinkútnál – többek között – románul (moldávu!) beszélnek és feliratoznak.

Román vagy moldáv nyelv?

Két évvel ezelőtt vita bontakozott ki Gagauziában arról, hogy a moldávot vagy a román tanításák az iskolákban hivatalos nyelvként. Az alkotmány ugyanis azt rögzíti, hogy az ország hivatalos nyelve a moldáv. Másrészt az iskolákban oktatott

tantárgy neve: román nyelv és irodalom. A gagauzok a fentiekből arra a következtetésre jutottak, miszerint a román nyelvet és irodalmat legfeljebb idegen nyelvként taníthatják. Azóta alkotmánybírói döntést akarnak arról, jogszerű-e a román oktatása hivatalos nyelvként, vagy az alkotmány szerinti moldávot kell a tanrendbe iktatni.

A helyzet valóban ellentmondásos. A két nyelv ugyanis azonos, nem létezik különálló moldáv nyelv. A beszélt nyelv a román egyik helyi változata, sajátos – oroszos – kiejtéssel. Olyan ez, mint a székely nyelvhasználat és a magyar nyelv viszonya. Mintha Székelyföld hivatalos nyelve a székely lenne, az iskolában viszont magyar nyelvet és irodalmat oktatnának.

Az ellentmondásos helyzet onnan ered, hogy a függetlenség után a Moldovai Köztársaságban oroszpárti politikai erők kerültek hatalomra, akik tartották a Romániával való egyesüléstől, bekebelezéstől. Ezért az új ország alkotmánya rögzítette, hogy a köztársaság hivatalos nyelve a moldáv. Annak ellenére, hogy a lakosság többsége tulajdonképpen román, a nemzeti színek is azonosak, a zászlók csupán a címer által különböztethetők meg. Rádásul a választási eredmények is sorra azt igazolják, hogy a többség ahhoz ragaszkodik, hogy nem a román, hanem a moldáv nyelvet beszéljék. Az iskolákban viszont román nyelvet és irodalmat tanítanak, mert ha a nyelvet el is keresztelték moldávnak, az irodalommal ezt nem teheték meg. A Moldáv Tudományos Akadémia álláspontja szerint ugyanis a Moldovai Köztársaság „irodalmi nyelvének” hivatalos megnevezése a román.

Ha Moldova egyesülne Romániával...

A gagauzok az Európai Unió számára is példaértékűnek tartják autonómiájukat, amelyet békés úton kaptak meg a moldovai többségtől. Mind a kisinyovi, mind a komrati alkotmány kimondja: Moldova független állam, amelyen belül Gagauzia autonóm terület.

De mi történne akkor, ha Moldova elveszítené függetlenségét? Ha Moldova egyesülne Romániával...

A gagauz álláspont nem tartja kívánatosnak Moldova és Románia egyesülését. De ha ez bekövetkezne, az alkotmányban rögzítettek alapján a gagauzoknak jogukban állna eldönteni, milyen formában képzelik el a jövőjüket. És amennyiben Moldova Köztársaság elveszítené állam szuverenitását, akkor Gagauzia a függetlenséget választaná, mintsem Bukarest fennhatósága alá kerüljön.

Függetlenséget, de kitől és hogyan? És mennyire lehet független egy nem összefüggő területű, alig több mint marosvársárhelynyi lakosságot számláló közösség? És lehet-e életképes az autonómián túli függetlenség?

Ezt az érzékeny témát, a romániai lakosság várható többségének nagy álmát, Moldova egyesülésének (bekebelezésének) lehetőségét érintve azonban más forogatókönyveket is felvázolhatunk. Mi lenne, ha az „ősi román föld”, Bessarabia nagyobb részét képező Moldova Köztársaság parlamentje, lakossága megszavazná a Romániával való egyesülést? Számunkra kedvező esetben ugyanazon országban belül a gagauzok példájára elérhetnénk saját autonómiánkat. Kedvezőtlen esetben viszont a függetlennedni nem tudó gagauzok önállóságát megfosztaná a bukaresti kormány.

Nos, ki-ké döntse el, érdemes-e szurkolni (agitálni) Románia és Moldova egyesülése mellett...

Amit viszont jómagam tapasztaltam: onnan nézve messze állunk az egyesüléstől. És itt elsősorban nem hatalmi, netán oroszbarát érdekeltségről van szó. A lakosság többsége, a fiatalok zöme függetlenséget akar. A Pruton túliak hozzáállásából sokat eláruló tény: a 97%-ban ortodox vallású moldáviaiak nagy része az orosz ortodox egyházhoz tartozik, és csupán háromnegyed millió személyre tehető a román ortodox egyház Moldova Köztársaságban élő tagjainak a száma. Továbbá: a határátkelőknél nincs testvéri összeborulás, és az országban járva-keelve nyoma sincs a kiterjedt, akár látványos együttműködésnek a Pruton inneniek és azon túliak között.

Egyébként Kisinyovban a parlament nemrég elfogadott egy törvényt, amely a nemzeti kisebbségek helyzetét és jogait szabályozza. Ez alapján a többségi nemzet a „moldovai”. Ebben az értelmezésben azok, akik a Prut és a Dnyeszter között románok vallják magukat, kisebbségnek számítanak.

Moldovaiak, moldáviaiak, moldávok. Moldáv nyelven beszélők. Európa még számos példát tartogat, amikor különböző országokban alapvetően ugyanazt a nyelvet használják, más-más nyelvírásban.

Én magam úgy láttam, az Európai Unióhoz való felzárkózás fontosabb lenne Moldova Köztársaság lakói számára, mint a Romániával való egyesülés. Csak Moszkva „megértőbb” lenne...

DR. ÁBRÁM ZOLTÁN

KABDEBŐ TAMÁS

VARÁZSLATOS LUGÁNÓ

Lugánót jókedvében teremtette az Isten. Először még gondolkodnék, hogy hol születessen egyetlen fia, Jézus, Betlehemben-e vagy Ticino tartományban, a Kisalpok hegyei között, de végül Palesztina mellett döntött, hol egyenlő arányban jut mindenkinek öröm és bánat.

Hadd vegyem sorra legszebb tájélményeimet emlék térképemen.

1. A duna-parti veránkai villát, ahol fogantattam, a Dunáról egy halászcikliből nézve.
2. A budai várat a Lánchíd pesti hídfőjéről tekintve.
3. Az oxfordi Magdalen kollégium tornyos épületét a Chervell folyócska hídjáról nézve.
4. A cambridge-i King's College kápolnáját a kollégium kertjének közepéről.
5. A római Szent Péter bazilika belsejére rácsodálkozást a Porta Santa előtt állva.
6. A Tihanyi Apátságot Balaton távúszás közepette.
7. A Szent Márk teret fölülről a kolompóló mörök mellől.
8. A nápolyi öböl akárhonnan.
9. A Cristoforo Colombo óceánjáró hajót letekintve a genovai Campo Santo legmagasabb tornyáról.
10. A guyanai virágzó lángfát a Tower hotel erkélyéről.
11. Az esőerdőből kiröppenő kék pillangócsapatot, amint elrepnek.
12. A trinidadai Kalóz öbölben, a tengeri dévér iskoláztató fogságában fűrdőve halembernek érzem magam.
13. A lugánói strandfürdő trambulinjáról a tócsókolt város panorámáját bámultam.

A lugánói tó – illetve tavak – főleg a szívvidámításról beszélnek. A strand homokja talpalávaló. A nagyobbik tavat körülölelik a hegyek, a víz nyáron is felfrissítő, a hajóállomásra pontosan, órát igazíthatóan indulnak a propelleres hajók, a tükörsima, bársonyos víz felett randevúznak a sportrepülőket a helikopterekkel. A hegyek egy köziklára épített fészkekből elő-elősuhan egy halászó saspár, a tóban elfordulnak a karcsú, ezüstpikkelyes önkök, és ha le nem nyugoz a táj és a karélyban elhelyezkedő vízparti villák eleganciája, vagy az úszó és a trambulínra fölkapaszkodó delnők bája, akkor a horgászbot dugóját figyelve kifoghatz egy halat is.

Hatszort jártam Lugánóban. Első háromszor a SMIKK meghívására, majd újból háromszor, más ügyben, mert Lugánó a helyettes Ogygia, ahová a csavargó Odisszeusz meg-megért, ha mátra nem, hát egy pompás vacsorára, a könyvbemutató során, no meg az ottlakó bájos szírenek vizontlátására.

Ne az Erinnis típusú habléányokra gondoljunk, hanem az Eumeniszekre. Elsősorban Saáry Évára, aki nemcsak a paradicsomban volt első egykori nő, de a tüneményes Paradiso negyedben is a tóparti város egyik közepén.

Évával előzőleg Münchenben találkoztam, egy színpadon, hol összegyűlt az odakinti magyarság otlévő krémje, és én trópusi kalandjaimról meséltem. Ott állt, mozgott, tánclepekkel konferált egy szöke asszony, vonzó, mint egy élő mágnes, csinos, mint egy beszélő köntös, okos és aktív, mint egy sokkarú európai Siva.

A SMIKK – a Svájci Magyar Irodalmi és Képzőművészeti Kör – az ő talentumának kelleme szerveződé.

A svájci Monte Carlónak nevezett Lugánó tóparti városába autóval is lehet jönni, menni, vonattal is. Autóval a Szent Gothárd óriáskigyó alagútján keresztül vezet az út, egyszer kipróbáltam ezt is, és a sokárkádós Palazzo dei Congressi városközpeli terén találtam magam, egy dallamos talján beszéddel megáldott rendőrtársaságában, aki elő irányított a Calypso hotel felé, a Paradicsom negyedbe.

Többször, mondhatnám rendszerint Londonból Milánóba repültem, hol eltöltöttem egy napot és egy éjszakát. Onnan már csak egy kőhajításnyi, azaz vonatútra van a lugánói vasútállomás. Kétszeri szerencsével – egyszer Itakával karöltve – a milánói operába, a Scalaba volt jegyünk, hol a béna és mégis varázskarú Itzak Perlman édes hegedűjátéka, az érzékek párhuzamán a Sforza park délutáni champagne szőlő aromáját is idézte.

Lugánó az első pillantásra is lélegzetelállító tündértáj, és aztán nem lehet soha betelni vele. Két tavából a nagyobbikban kerekfejű óriásfoka kúphegy magaslik ki. A hajóállomáson dudál a fehér hajó; egykor a longobárdok evezőcsapása hallatszott itt-ott, az ókor és a középkor mezsgyéjén. A sétányon a pálmafákat szalozomozva olasz-német-francia szavak duruzsolnak a füledbe, színes, nyáron szalmakalapok illegnek szöke-barna-feke-te főkön. Vajon hogyan társalogtak itt az ókori etruszkok az első civilizáció luxus irodalmárai, a lucullusi lakomák élvezői, a máig megfjethetetlen etruszk nyelv beszélői? Egy olasz professzor szerint az etruszkok egykor az ósmagyarok egyik törzséből szakadtak ki.

Thu, esal, ci, sa, mach, hulh, semph, cerp, murph, szér. Mai magyar nyelven: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Többet aligha tudok pontosan.

Vajon a közel hetvenezer lakosból hány magyar él itt, és hányezer az évenkénti ide látogató?

Mindenesetre a Calypso hotelban a *tanulmányi na-*

poknak nevezett felfénylő ragyogásban eseteként mintegy száz: írók, festők, történészek, tudósok, vegyészek, Istenkeresők, könyvtárosok, kikapcsolódást és elbájolódást kívánó helyi lakosok és tudásra éhes turisták. Az elhangzó előadások és az azokat követő barátságos viták alig rejtett célja volt a találkozás, a vizionlátás. Minden összefüvetlen annyit ér, amennyi találkozás és elmeszjörporka összepattan, átlevelben a barátság hullámhosszán. Ebből a szempontból a külföldi magyar dzsemborik legjobbja Lugánó vala.

A Protestánsoknál igen pozitív és barátságos időjárumba szorították az előadókat, a Mikes *kultúr-velékedő* volt és maradt, a Katolikusok főleg a missziósokat és a klubtagokat kedvelték. Lugánó a szerteterjeszkedő szellem, a feltétlenül szellembeli rokonság ünnepe volt.

Nem kronologikus és nem vélhető rangok sorrendjében emlékezem vissza életem ott megszépült napjaira. Bogyay Tamásnál ott, mindannyian, a történelmi tények olyan összefüggését tanultuk meg, amelyek addig jobbra takarva voltak előttünk. Megjegyzem, unokahúga, Katalin a mai magyar diplomácia egyik csillaga. Ferdinandy Mihályt, néhány sorsosommal együtt *bácsinak* neveztük, nem kora, hanem tekintélye okán. Jómagam, angol pozitívista történészek neveltje, az ő előadásából tanulva kapcsolom rá a szellem-történeti összefüggésekre. Gosztonyi Pétertől is lehetett tanulni, hiszen ő kifagatta volt a II. világháború akkor még élő német tábornokait, de statisztikáinak egy részét maga gyártotta. Churchill mondta: „csak abban a statisztikában hiszek, amit én magam hamisítottam”. Gosztonyi egyébként körbekürtölte, hogy meghaltam. A BBC talált meg Szerbiában.

Schmidt Karsci kerámiaművészként mutatkozott be, de nem feledhet korábbi operaénekesi szereplése a salzburgi fesztiválon. Egyébként velem bukás, víz alatti úszás verseny is rendezett a Calypso tükörfényes uszodájában. E medence tisztítását nem klórral, hanem egy csodálatos, egyedülálló svájci, szemem nem csipő szerrel végezték. Karsci delfintüdejével két hosszút bukva úszott benne, a medencefenékhez tapadva, és én követtem, mint egykori versenyző, vigyázva arra, le ne hagyjam őt.

Rómában egykor a mulatásban alulmaradtam, egy a fórumközeli lokálban. Az uszodában feltűnt Klarissa, néhai műlovarnó nyúlánk, kecses alakja. Csábosan integetett, mire Itaka (h betű nélküli alanya és tárgya rajongásomnak) megjegyezte: „ez a hölgy szerelemes beléd”. Nem hittem neki, Klarissa már akkor felsős volt, amikor Elizabeth Taylor még csak alsóbb osztályba járt.

A koszt jó volt, a lépcső meredek a hotelban. Testgyakorlás céljából futva iramodtam mindahányszor a második emeletre.

Mire Susan Raspigliosi, Guglielmo (William) pápai herceg feledhetetlen neje megjegyezte: „ezt legalább oly erőteljesen csinálja, Tamás, mint a novellaírást”.

A herceggel megpróbáltam olaszul társalogni. Ez valahányszor félresikerült. Ez a született arbirer principe elegantiarum mindahányszor cambridge-i angolra váltott. Angol kiejtését Wilson miniszterelnök is megirigyelhette volna. Sőt, hitvesét is. Káprázatos ruháit ez a filigrán, ám lelkileg sziklaerős asszony bármely esemény hangulatához naponta többször váltva tündököltette. Évekként Lugánó előtt azért menekültem egyszer el, idejekorán, Rómából, hogy bele ne szeressem.

Lugánó folytatása volt, hogy Zsuzsa eljuttatta hozzám William: *The Swiss for the non Swiss* c. könyvének kéziratát, melyet kissé átfésülve a Maynooth egyetemmel kiadtattam.

Rómáról szólva, a forradalom azt hiszem 25-ik évfordulóján csöngött a telefon, engem is, mint a harcok túlélőjét a telefonhoz hívtak a Calypsóban. A RAI, azaz a római rádió kérdezgetett a hősi időkről. Megilletődöttségemben csak makogni tudtam.

A visszaperelhetetlen esszéista Dénes Tiborral egymást csipkedve diskuráltunk. Csernohorszky Vilmos aneszteziológus neuburgi főorvossal csaknem minden előadása beszélgetési színterében értekezünk. Ez a kritikai érzékeléssel túlfűtött ember Lugánó nyomán később közelebbi barátom lett. Egyik előadásába becsúszott egy kis tévedés. Kazinczyt a magyar irodalom második osztályába sorolta. Megjegyeztem: „Nélküle tán ma is ortológusok lennének.” Szívére vette. *Pályám emlékezete* lett önleletrajzi könyvének címe.

Mindannyian élveztük Vass Dániel klarinétjátékát. Csiky Mágnes Ária (Ágnes Mária) lélektani pontosságú verseit, fogalmazáskészségét. Korai halálát megelőző évben a legszebb esszéit ő írta Dunakönyvről. „Minek egy nőnek ennyi ész”, kommentálta verseit Ferdinandy Mihály zárt körben. Az Erdélyt újrafelfedező Illyés Elemér könyvének angol fordítását várta el tőlem, a lugánói bemutatás után – erre sajnos nem került sor. Juhász László képeken, szóban, filmekben elkalauzolt bennünket az európai fővárosok magyar emlékeihez, Péter László, londoni magyar történészprofesszor tapinthatóan idézte fel az Osztrák-Magyar monarchiát.

Nagy kár, hogy ez a tanító történelemfejlesztés gigásza csak egy liliputnyi leírt örökséget hagyott ránk.

Lélekemelő volt, hogy udvarias keretek között bárki elmondhatott bármit. A szabadság mint egy fecskecsapat Lugánóban ott röpködött fölöttünk, körülöttünk.

Az egyik előadás kellős közepén kinyílt egy hátsó ajtó, és belépett kísérőjével egy fehérbotos vak ember. „Ki ez?”, kérdezte Itaka. Parragi Laci ráfelelte: „a párt szemem”.

Akik ezt meghallottuk, akkorát kacagtunk, és nem tudtuk abbahagyni, ki kellett mennünk a teremből.

Szerénységem előadással három ízben szerepelt, egyszer valamilyen módon paralelizáltam Sárközi Mátyás megfigyeléseit az akkori magyar irodalomról, én a kinti irodalom műfaji osztályozását bonyolítottam. Mászor, Cs. Szabó László Kerényi Károly arcképe mintájára, magáról Laci bácsiról, a magyar Montaignéről beszéltem.

Előadásom után a vendégseregben résztvevő Schöpflin házaspár magához hívott. Gyula bácsi, akkor már leköszönt diplomata (a minden idők legjobb magyar kritikusának, Aladárnak fia), a *Szelkiáltó* szerzője, azt kérte tőlem, hogy írjam meg a nagy magyar emigránsregényt. Orvosnő neje a *kiszolgáltatottság* szó angol fordítását várta tőlem. Próbálkozásaimmal nem volt megelégedve.

A két lugánói irodalomtörténetes otthoni vendég Pomogáts Béla és Szokolczay Lajos akkor – bár odahaza az *átkos* idejét éltek meg – úgy beilleszkedett a lugánói társaságba, mint a passzoló párbajkesztyűk egy-egy igazságostó kézre.

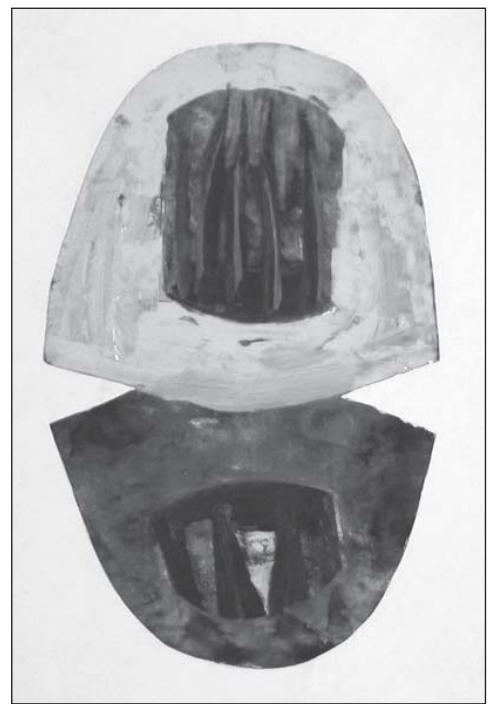
A Thiessen-Bornemissza képtár kapui zárva maradtak előttünk a tanulmányi napokon, de páran eljutottunk San Lorenzo templomába, olasz misére. A templom olyan, mintha Itália egyik kitolt szent helyőrségébe látogatna az ember.

Az idő mindenkinek kedvező. Egyetlen záporra sem emlékszem, csupán némi szitáló csapadékra, ami egy teniszmeccsen ért el bennünket egy konferencia szabad fél nap közepette. Marzso Tibor volt a meghívónk – a konferenciának nem részese, viszont az egykori komlói szénbánya levegőjét már velem 1956 tavaszán is megosztó korombeli. A teniszpálya drótkerítésén túl egy kháki fa lengette puhuló gyümölcsöt, átmásztam, Itakának csemetem egyet ezekből.

Van egy titkos novellám. Fiatalok vagyunk és Itakával teniszezünk a teniszklubban. Felröppen egy magas labda és a belülről sohasem látott Thiessen Képtár – palota kertjében pottyann le. Ott, a sárga teniszlabda kháki vá változik, beleharaptunk, szájsücskeinkből csorog le a zamatos aranylé. És hirtelen belődulnak a kertkapu az elmúlás vendégei. Megjelenik Cs. Szabó Laci bácsi magasraemelt mutatóujjával, Krupp Éva, hóna alatt egy befejezetlen festménnyel, Klarissa egy csokor azéleával, Csernohorszky Farkas Katalin legszebb versét mondja, Vadnay Zsuzsa, azaz Raspigliosi hercegnő lilaselyem ruhában, hercegi férje karján, és Major Zala Lajos aki öblös hangján pinakotéka verseket intonál. A sor végén jött Dénes Tibor, visszánövesztette haját és vicceket mesélt. Aztán eltűnik a látomás, előbukkannak a valóság emlékei.

A tanulmányi napok folyamánként Lugánó lélek-idomára meghívott egy majdani előadásra. Elfogadom, de az utolsó napokban egy egyetemi küldetésem megakadályozott a részvételben.

A lélek-idomár telefonon keresztül hazaárulónak vezetett, és soha többé nem akart látni. Úgy adódott, hogy a rákövetkező évben a Rendes Emberek Szigete című regényemet Lugánóban is bemutattam. A lélek-idomár úriember ott ült a közönség körében, ölelben egy albummal, nyakában fényképezőgéppel, könnyes szemmel bocsánatot kért, és lefényképezett, majd könyvem legpozitívabb méltatásával megörvendezte.

Jelek

tett. A Mövenpickben vacsoráztunk.

Mint egy virág a tanulmányi napok gomblyukában virult a Via della Scuole 10-ben elnöknőnk emeleti lakása. Erkélyén muskátlik mosolyogtak és kaktuszok türemkedtek. Megismerkedhettünk jókötésű férjével – ki sajnos az utolsó svájci találkozó előtt hunyt el –, két szép kislányával – kiket egyszer II. János Pál pápa is fogadott – és Éva asszony szinte hihetetlenül sokoldalú ezermesterségével: a fényképésszel, aki geológusként Afrikában is dolgozott, a festőművésszel, aki az absztraktot arányos geometrikus formákban jelenítette meg, a költővel, aki érzelmeit harmonikus versternyokba építve közvetítette, a páratlan irodalomszervezővel, aki négy nyelven ízesen csevegett, a jókedvű háziasszonnyal, aki filozófóliáztatásokra is készen volt. Amikor Lugánó levegőjét szívta, senki, semmi nem hiányzott.

Azóta, visszagondolva, valami mégis. A színhátszás egy formája, a színészkedés, a híres színész.

Azaz, hogy mégsem. A pótolhatatlan Dénes Tibor felépése Tháliát pótolta. Ő önmagában egyesítette, némileg, Sir Lawrence Olivier és Chaplin képességeit ott, a tavak partján a hegyek között, a hegyek alján. Elmondhatom: ha a világ az Isten kalapja, Lugánó az Edelweiss rajta.

Gömöri György

Megjött az idő

Halványlila hanrangvirág-had szállta meg a parányi szomszéd kertét, ahol máskor vadrózsa nyílik.

Ez most egy kurta nyá, két boris-esős-szeles évszak között.

Minden illatba öltözött és néha döbbenettel állsz meg egy ház előtt, ahol mint régi esküvő násznépe, talpig fehérben ünnepel egy szertelen bokor.

Hogy ha évente ennyi megmarad fiainknak, nem bánom sejtjeim lassú bomlását, meg azt a szűk időt, amit sorsdom kimért vagy cseles Fortuna jókedvében számomra még hagyott.

A szerző Rózsavoglás c. éppen megjelent kötetéből

KÖNYV PÁTKAI ERVINRŐL

Pátkai Ervin (1937–1985) szobrászművész életét és munkásságát összefoglaló emlékkönyv jelent meg a Békéscsabai Evangélikus Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola Pátkai-tehetségpont kiadásában. Békéscsaba, 2013.

A békéscsabai születésű, Párizsban karriert befutott művészt a barátok, a kortársalkotók és testvére Pátkai Róbert evangélikus püspök írásai segítségével mutatja be a *Távlatot kapott Élet* című könyv. **Bakay Péter** evangélikus lelkész, a könyv szerkesztője a MTI-nek elmondta: a művésztől a kiállítási képanyagok összefoglalói már megjelennek Párizsban és itthon magyar nyelven, azonban a mostani album-kötet az első olyan összefoglaló kiadvány, amely kronológiai sorrendben, magyar nyelven ismereti a művész alkotásait, monumentális köztéri szobrait, életközeli szobrait, kislasztikáit, rajzait és építészeti. A könyv fejezeteit és a benne szereplő írásokat fotók illusztrálják, a témához illő Pátkai Ervin-versek közvetítenek az olvasó felé különös hangulatot.

Az 1985-ben balesetben elhunyt **Pátkai Er-**

vin 1974-től a Párizs melletti Noisy-le-Grand új városrésze urbanisztikai tervezésének műszaki vezetője volt, tanított a Sorbonne-on szobrászatot, a párizsi Magyar Műhely folyóirat egyik alapítója és művészeti tanácsadója volt. Technikai újító a szobrászatban, a hatvanas évektől készítette jellegzetes köztéri monumentális, konstruktív betonszobrait.

A könyv szerzői közül a Békéscsabán élő **Banner Zoltán** művészettörténész, Pátkai munkásságát értékelő anyagában kiemeli: „a művészet európai fővárosában, az ugyancsak Békéscsabáról induló Munkácsy óta egyetlen magyar művésznek a pályája sem ívelt föl olyan tüntető gyorsasággal, mint az övé”.

A Magyar Iparművészeti Főiskolán Borsos Miklós és Medgyessy Ferenc növendéke volt. 1956-ban emigrációba kényszerült és Párizsban tanult tovább az École des Beaux-Arts művészeti egyetemen. 1973-ban francia lovagrend tagjává avatták. Békéscsaba Város Önkormányzata Közygűlése pedig, 2013. decemberi utolsó ülésén döntött arról, hogy utcát nevez el Pátkai Ervinről.

Az önmaga árnyékában elveszett ember

Fénykorában a legnépszerűbb hollywoodi sztárok egyike volt, Charlie Chaplin mint a legnagyobb élő színészt méltatta. Százöt évvel született, és ötven éve hunyt el Peter Lorre.

Lorre az akkori Magyarország északi végein, Rózsahegyben született, német anyanyelvű zsidó családban, Löwenstein László néven. Kéltényes volt, amikor apja Bécsbe költöztette a családot. A színészi ambíciókat tápláló fiatal ember itt csatlakozott egy kísérleti színjátszó csoporthoz, amelynek tagjai Freud tanáiból merítették ihletet. A pszichoanalízis elmélete által megtermékenyített színészi játék mellett Lorre alkotához. Óriási, kifejező szemével jelenítette meg az eljátszott karakter belső vívódásait, minek köszönhetően hamarosan tehetséges és hiteles kezdő színészként ismert el a publikum. A színész egy barátja tanács nyomán 21 évesen Berlinbe költözött, ahol felvette a Peter Lorre nevet. Rövidesen már Bertold Brechtrel dolgozott együtt, és 25 éves korában – félig-meddig már sztárként – feleségül vette Celia Lovsky színésznőt. A sors azonban nem engedte, hogy a sikeresorozat zavartalanul folytatódjék. Egy félresikerült operációt követően Lorrét a kor szokásainak megfelelően morfiúmmal kezdték kezelni. Ettől kezdve végigvonult életén a droggal vívott küzdelem.

Lorre azonban a harmincas évek elején még nyerő szériában volt, ahhoz, hogy beírja nevét a filmtörténetbe. 1931-es alakítása, az *M – Egy város keresi a gyilkost* főszerepe ehhez önmagában is elegendő lett volna. A Fritz Lang rendezte remekmű az expresszionista filmművészet egyik legkiemelkedőbb darabja. Lorre páratlan szuggesztivitással jelenítette meg annak tragédiáját, amikor egy elmebeteg ember maga is retteg önmagától, s egyúttal megteremtette a köztünk járó, hozzánk hasonló gyilkos filmes toposzát.

A mindennapiságában megfoghatatlan gonosz azonban hamarosan a filmvászon túl is meghódította Németországot. Lorre Hitler hatalomra jutásának évében Párizsba, majd Londonba emigrált. Egy évre rá már Hitchcock *A férfi, aki túl sokat tudott* című thrillerében remekelt. Az angol nyelvű debütálás lendületet adott karrierjének: 1935-ben már az óceán túlpartján játszotta el az *Őrült szerelem* című horror főszerepét, valamint a *Bűn és bűnhődés* Raskolnyikovját. Lorre azonban szakítani kívánt a gonosztevé-szerepekkel, ezért hamarosan átszereződött a 20th Century Fox-hoz (amelyet a Tolcsván született William Fox alapított). Az új stúdiónál a szokványos Lorre-karakterek és a komédia elegyét kínáló szerepek mellett a *Mr. Moto*-sorozat egyszerre profi és mulatságos japán magánnyomozója is újdonságot jelentett a horrorfiguráktól elszakadni próbáló színész számára. Az újabb csapdát azonban éppen *Mr. Moto* sikere jelentette: az első

film három év alatt hét folytatást élt meg. Lorrénak ismét eleget abból a karakterből, amellyel a nagyközönség azonosította.

A 20th Century Fox és Lorre újjai 1939-ben különváltak. Karrierje ismét Hitchcocknak köszönhetően vett új lendületet, *A máltai sólyom* Joel Cairójának szerepével. A következő nagy dobás Ugarte figurája volt a *Casablancában*, mely a „minden idők legjobb filmjei” listákon rendre az első háromban szerepel (Michael Curtiz, azaz Kertész Mihály rendezése). A halálfélelmet és a pánikot kevesen jelenítették meg annyira tökéletesen, mint amit a Rick étterméből menekülni próbáló Ugartét alakító Lorre. A színész kifáradt házasságából is megtalálta a kiutat, a német színésznőnek, Kaaren Verne-nek köszönhetően.

A második világháború végével azonban a Lorréhoz illő szerepek iránti közönségigény is a múlt részévé vált. A frontról visszaérkező, csillagos-sávós lobogóval fedett koporsók sokkja a Lorréra szabott, egyszerre mulatságos és félelmetes gonosztevéket visszazorította a B-kategóriás filmek kockáira. 1949-ben a színész csodót jelentett. Ezt hamarosan házasságának szétesése követte. A sors hullámai egy németországi szanatóriumba sodorták Lorrét – itt ismert meg harmadik feleségét, Anne Marie Brenninget, egyetlen gyermeke anyját.

Lorre művészileg eredményesen, üzletileg katasztrofálisan próbálkozott a németországi visszatéréssel a *Der Verlorene* – Az elveszett ember című remekművel (1951), amelynek nem csupán főszereplője, hanem írója és rendezője is volt. Azonban a háború utáni német közönségnek nem volt igénye egy olyan alkotásra, amely egy volt náci küzdelmet mutatja be saját múltjával és személyiségével. A színezt 1953-ban még bevalógták a *Beat the Devil* című film noir paródia stábjába Gina Lollobrigida és Humphrey Bogart mellé. A karrier utolsó évtizede azonban már a televíziós szerepekről szólt, melyek többségében Peter Lorre saját korábbi karaktereinek paródiáját volt kénytelen eljátszani. A szakmai kilátástalanságot csak tetézték az egészségügyi nehézségek, a súlyosbodó morfiúmfüggőség, valamint 1963-ban a válás. Peter Lorre 1964. március 23-án, szívrohamban hunyt el.

Most, ötven esztendővel később Peter Lorre emléket csillag őrzi a Hollywoodi Hírességek Sétányán. A *Der Verlorene*t a filmkritikusok a maguk idejében visszhangtalan remekművek között jegyzik. Az *M – Egy város keresi a gyilkost* legenda. Peter Lorréra úgy emlékezik az utókor, mint a filmtörténet egyik legjelentősebb színészegyéniségére. A százöt év, Rózsahegyről elindult embernek végre sikerült kilépnie önmaga alkotta figuráinak árnyékából.

HAKLIK NORBERT

35 ÉVE A LISZT FERENC KÓRUS ÉLÉN

P. Dr. Radnai Tibor bécsi róm. kat. magyar lelkész kezdeményezésére több mint három és fél évtizede állt össze az a 10–12 főből álló csoport, és Liszt Ferenc kórus névvel írta be nevét a bécsi magyarok történetébe. Az együttesnek 35 éve vezetője Simon Márta. Ő inkább Halmos László kórusnak nevezné. Az utóbbi években Márta, aki polgári foglalkozását tekintve a Volksoper (szólista) énekese, Missa Pannonia c. szerzeményével gazdagította a kórus repertoárját. Bemutatójára a Német Lovagrend templomában és Schönbrunn kastélykápolnájában került sor.

Rákérdezve indíttatására Simon Márta így válaszol:

1979 tavaszán kértek fel a kórus vezetésére. Ugyanezen évtől énekelek a Volksoperben is. Ez a munkám, amit nagy örömmel végzek el, de a magyar kórus kezdettől fogva szívem-lelkem ügye. Ennek okai a hitem, a magyarságom, az egyházi zene iránti szeretetem. Kántorképzőt végeztem, és templomi kórusokban énekeltem szülővárosomban, Székesfehérváron és Budapesten, ahol a főiskolán szereztem diplomát. Az egyik legfontosabb tényező számomra mégis, hogy összetartsam ezt a kis-, időközben nagy csapatot. Amekkora „áldozatnak” tűnik mások szemében ez a plusz elfoglaltság, nekem végtelem örömet okoz együttlétnünk, egy-egy szép, új mű betanulása, és főleg a szeretet, amit kapok, s adhatok. Az eleinte kis kétszámú művek éneklése után már komoly miséket, motettákat adunk elő. Mindehhez igazi család lett belőlünk, és jóban-rosszban összetartunk.

Életével, családjával elégedett; van három gyönyörű és okos lánya – Sissy – Márta – Viki és két kisunokája – Philip és Mia. A Volksoper lényegében kielégíti zenei, színpadi igényeit. A kórusban – számukra egészen természetes ez – férje, Lajos is közreműködik. A Passióban 30 éve ő éneklé Jézust. Nem kis büszkeséggel említi testvérét, Lévay Tibort, Csipkó László után tíz éve a magyarok főkantora.

Időközben egyesületté alakult a kórus. Ezzel az volt a célja, hogy valamiféle hivatalos támogatásban részesülhessen, ugyanis korábban enélkül működtek. Szükségét érezték, hogy maradjon nyomuk, ezért CD-ket készítettek. A támogatásból – úgy gondolták – legyen szerény anyagi alapjuk egyenruhák, kották előteremtésére, esetleges kirándulásaira. Egészen nyilvánvaló, hogy Simon Márta a kórus vezetését idealizmusból, azaz minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül vállalja, de hasonló módon látja el tisztességét az egyesület vezetősége és tagsága is.

A kórus jövőjéről – állítja – nem sokat gondolkodik. Ez annál inkább is megnyugtató, mert ugyancsak népes csapatát, – családdá – nőtte ki magát a Liszt Ferenc kórus. Az ügy iránti lelkesedés, egymás megbecsülése nem csupán összetartja a kórus apraját és nagyját, hanem egyre másra keresik fel, csatlakoznak hozzájuk. Valóban igaz a mondás: jó bornak nem kell cégér. De tagság vállalása nélkül is bárki élvezheti a kórus fellépéseit a legkülönbözőbb magyar rendezvényeken, és természetesen vásár- és ünnepnapokon a magyar miséken.

A Központi Szövetség Könyvtára
– a Bécsi Magyar Otthonban –
a nyári iskolaszünetnek megfelelően
zárva tart.

MI - HOL - MIKOR?

Kulturális kaleidoszkóp

Alsó-Ausztria

W. A. Mozart: A varázsfúvóla, opera – Klosterneuburg, Stift, Kaiserhof vagy rossz időjárás esetén Klosterneuburg, Rathausplatz, Babenbergerhalle; júl. 6., 8., 11., 12., 15., 17., 18., 20., 23., 24., 30., aug. 1.

J. Haydn: La Canterina, P. v. Winter: Lenardo und Blandine, opera és színmű – Altenburg, Stift, Saaltheater; júl. 10., 12., 13., 18., 19., 20., 25., 26., 27.

J. Offenbach: Pariser Leben, operett – Langenlois, Schloss Haindorf; júl. 24., 26., aug. 1., 2., 8., 9., 14–16.

F. Lehár: Giuditta, operett – Baden, Sommerarena; jún. 20., 21., 28., 29., júl. 5., 6., 12., 13., 30., aug. 6., 13., 21., szept. 4.

R. Roth: Flashdance, musical – Amstetten, Johann-Pözl-Halle; aug. 5., 6., 8., 9., 14–16., 20–23., 28–30.

L. Bernstein: West Side Story, musical – Staats-Kautendorf, Felsenbühne; júl. 25., 26., 31., aug. 1., 2., 7–9., 14–16.

W. Shakespeare: Romeo & Julia, színmű gyermekeknek, ősbemutató – Mödling, Stadttheater; júl. 17–20., 24–27., 30.

M. Costa, H. Lang: Der Hofrat Geiger, színmű – Weißenkirchen in der Wachau, Marktplatz, Teisenhoferhof; júl. 30., aug. 1–3., 8–10., 22–24., 29–31.

F. v. Herzmanovsky-Orlando: Zerbinettas Befreiung, színmű – Haag, Hauptplatz; júl. 2., 4., 5., 9–12., 16–19., 23–26., 31., aug. 1., 2., 7–9.

H. v. Kleist: Das Käthchen von Heilbronn, színmű – Perchtoldsdorf, Burg; júl. 3.–5., 10–12., 17–19., 23–26., 31., aug. 1., 2.

F. Raimund: Der Bauer als Millionär, színmű – Gutenstein, Festspielplatz, Theaterzelt; júl. 17., 19., 20., 25–27., aug. 1–3., 8–10.

Jean-Baptiste Poquelin (Molière): Der eingebildete Kranke, színmű – Rosenburg, Burg, Festspielzelt; júl. 4–6., 11., 13., 18–20., 25–27., aug. 1–3., 8–10.

M. Mihura: Katzenzungen, színmű – Bernsdorf, Stadttheater; aug. 12–17., 21–24., 28–31., szept. 4–7., 11–14.

S. F. Wolf: Die schöne Helena, színmű – Laxenburg, Franzensburg; jún. 22., 28., 29., júl. 5., 6., 12., 13., 19., 20., 26., 27., aug. 2., 3., 9., 10., 16., 17., 23., 24.

A. Schnitzler, Casanovas Heinfahrt, színmű – Reichenau an der Rax, Thalhof; júl. 17–20., 25–27., aug. 7–10., 21–24.

hic et nunc: modern művészet és jelentős helyszínek, kiállítás – Klosterneuburg, Stift; nov. 16-ig

Kereszt, gyűrű & infula, 900 éves a klosterneuburgi apátság, kiállítás – Klosterneuburg, Stift; dec. 31-ig

Nők sorsa, kiállítás – St. Pölten, Landesmuseum; okt. 19-ig

Broncia Koller-Pinell, kiállítás – St. Pölten, Landesmuseum; okt. 12-ig

Hermann J. Painitz, kiállítás – St. Pölten, Landesgalerie für zeitgenössische Kunst; aug. 24-ig

Orbis Pictus. Gregor Schmolli, kiállítás – Krems, Kunsthalle; júl. 13. – nov. 9.

Alles klar Herr Kommissar? a detektívek világa, kiállítás – Krems, Karikaturmuseum; nov. 16-ig

Bécs

P. Hindemith: Cardillac, opera – Staatsoper; jún. 22., 25., 29.

T. Adám: The Tempest, opera – Staatsoper; jún. 14., 18., 21., 24., 27.

Agatha Christie: Die Mausefalle, színmű – Kammerspiele; jún. 10–15., 20–24.

Blow-Up, kiállítás – Albertina; aug. 24-ig

Eyes Wide Open, kiállítás – Bank Austria Kunstforum; júl. 13-ig

Silver Age, kiállítás – Unteres Belvedere; jún. 27. – szept. 28.

Világvége. Zsidó élet és halál az Első Világháborúban, kiállítás – Jüdisches Museum; szept. 14-ig

Lélek, könyv kiállítás – Heeresgeschichtliches Museum; aug. 31-ig

Franz Barwig der Ältere, kiállítás – Oberes Belvedere; szept. 7-ig

„Brancusi-Effekt”, kiállítás – Kunsthalle Karlsplatz; jún. 12. – szept. 21.

I am Isa Grenzken. The Only Female Fool., kiállítás – Kunsthalle Museumsquartier; szept. 7-ig

Peter Baum, kiállítás – 21er Haus; okt. 19-ig
Alex Katz, kiállítás – Albertina; szept. 14-ig
SHOEtting Stars. A cipő a művészetekben, kiállítás – Kunst Haus Wien; jún. 18. – okt. 5.

Burgenland

E. Kálmán: Csárdáskirálynő, koncert – Raiding; aug. 16.

Operettgála, koncert – Raiding; júl. 20.

Operettgála, koncert – Raiding; szept. 7.

Herbert Schügerl: Az álom szabadságáról, kiállítás – Oberschützen, Kulturzentrum; jún. 15-ig

Felső-Ausztria

100% Linz, városi kaleidoszkóp, kiállítás – Linz, Nordico Stadtmuseum; dec. 30-ig

A Duna mentén, kiállítás – Linz, Nordico Stadtmuseum; jún. 6. – okt. 26.

Az első világháború az érmék tükrében, érmekiállítás – Linz, Schlossmuseum; nov. 11-ig

Karintia

E. Kálmán: Csárdáskirálynő, operett – Klagenfurt, Stadttheater; júl. 26., 29., 31., aug. 2., 5., 7.

Salzburg

Manners of Matter, kiállítás – Salzburg, Künstlerhaus; júl. 13-ig

Háború, trauma, művészet, kiállítás – Salzburg, Salzburg Museum; szept. 28-ig

Punctum, kiállítás – Salzburg, Kunstverein; júl. 26. – szept. 21.

Aglaia Konrad, kiállítás – Salzburg, Fotohof; júl. 25. – szept. 13.

Simone Forti, kiállítás – Salzburg, Museum der Moderne Mönchsberg; júl. 18. – nov. 9.

Tűzön, vízen keresztül, kiállítás gyermekeknek – Salzburg, Museum der Moderne Rupertinum; júl. 13-ig

Stájerország

Styriarte, nemzetközi klasszikus zenefesztivál, hangversenyek és zenés városvezetések – Graz, Aula der alten Universität, Burggarten, Helmut-List-Halle, Minoritensaal, Stefanien-saal, ...; jún. 20. – júl. 20.

Mezzotinto, kiállítás – Graz, Schloss Eggenberg, Alte Galerie; jún. 30-ig

Katharina Grosse: Wer, ich? Wen, Du?, kiállítás – Graz, Kunsthaus; jún. 6. – okt. 12.

Nincs véletlen, kiállítás – Graz, Volkskundemuseum; nov. 30-ig

Bruce McLean, kiállítás – Graz, Kunstverein; jún. 6. – aug. 3.

Eugène Leroy: Einfach malen, kiállítás – Graz, Neue Galerie; jún. 13. – okt. 5.

Tirol

A maszk mögött, kiállítás – Innsbruck, Volkskunstmuseum; nov. 9-ig

Április 1914, kiállítás – Innsbruck, Kaiserjägermuseum; nov. 30-ig

Idő ugrás, kiállítás – Innsbruck, Galerie im Taxispalais; aug. 31-ig

Vágy 3D, kiállítás – Innsbruck, Museum im Zeughaus; nov. 23-ig

Face to Face, kiállítás – Innsbruck, Schloss Ambras; jún. 12. – szept. 28

Vorarlberg

P. Calderón: Das grosse Welttheater, színmű – Bildstein, Platz vor der Wallfahrtskirche Maria Bildstein; jún. 4., 7., 12., 13., 15., 17., 20., 22.

Szószerint Vorarlberg, kiállítás – Bregenz, Vorarlberg Museum; jún. 21. – dec. 31.

Maria Eichhorn, kiállítás – Bregenz, Kunsthaus; júl. 6-ig

Európa ajánlat

Mondrian and his Studios: Abstraction into the World, kiállítás – Liverpool, Tate, Albert Dock, Liverpool Waterfront, Anglia, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága; jún. 6. – okt. 5.

Öt kontinens egy ajánlat

Unbound: Contemporary Art After Frida Kahlo, kiállítás – Chicago, Museum of Contemporary Art, Illinois, Amerikai Egyesült Államok; okt. 5-ig

Válogatta HOMONNAY LEA

Határtalanítás

Böröndi Lajosnak, aki hatvanévesen is megmaradt az a kisfiú...

INVOCATIO: Újabb évtized evgyűrűjével a törzsedben szép, tekintélyes fává növekedve köszöntenek a verseid: füledben zúgnak, zengedeznek, Te meg kiéneked a világba mindeneknek az örök melódiát, a szépség és jóság hullámzó dallamát.

Ilyenkor úgy szokás... Kell-e hozzá igazodnunk? Nem üdvösebb, helyénvalóbb, a derűs, elmélkedő beszélgetés szájáról szájra, gondolatról gondolatra? Bár kizárólag személyed méltatását kívánja korod, hat évtized. Mégis, nem méltóságosabb szólni egymáshoz, szót értve, nem találgatva, kitalálva, de megértve a rezdüléseket derítől borúig? Talán mégiscsak így illő és üdvös bokrétába kötve az elismerés. Egyfajta szimpozium, tehát lakoma. Vegyük akkor kézbe a kupát és Téged éltetve hörpintsünk belőle egymás örömeire, mielőtt szóra nyílik a szánk.

Hol is állunk most? De ez nem is érdekes. Egyetlen dolog lényeges, nemcsak most, de a továbbiakban is: határtalanul. Túljutottunk valamin, ami a broncsba szorította létünket, olyannyira, hogy mikor megszabadultunk tőle, nemcsak szokatlan volt, de egyenesen vágytunk is utána: a kerítés, a látószögünket lefüggönyöző sötét után.

Annóra természetes volt, hogy szinte megtanultunk élni vele, hozzá igazítottuk igényeinket, sőt, ösztöneinket is. Pedig fel-felderengett a látomás odaátról, s így nem csak lelki szemekkel néztük, de valóságosan is ráláttunk, míg megéltük a túlatúló világot. Túléptük Platón barlangját, mert kitértünk belőle. Ha lassanként is, de kikezdte a rozsdát a kerítést, míg látványosan át is vágta, végül felszedték.

Alig akart sikerülni eltüntetése belülről, a fejekben és a szívekben. Ezért kellett elindulni és meglesni, felfedezni egymást, kitapogatva testünket és lelkünket. És megélni egymást. Létélmény ez: tudni, hogy félkarúak, félvállúak, fél-lábúak, félészűek is vagyunk egymás nélkül.

Kell a magány, a visszavonulás, a hallgatás, hogy annál hevesebben legyen az igény a találkozásra, parolázásra, gondolatok kicserélésére, eljutni a közös gondolkodásra, cselekvésre. „Is” nélkül, hiszen csakis a cselekvésen keresztül mérhető le és értékelhető a közös gondolkodásból származó elhatározás, tervezés.

Vannak kézzel foghatóan közös dolgaink,

amik nem szimpla érdek-, hanem értékközös-séget jelentenek, képeznek.

Igen. **Emigráns remény**-nyel el kellett jutnunk ideig! Szép és tágas lett a világ. Jó érzés, hogy megküzdöttünk érte, s ezáltal ki is érdemeltük. A **szél-járásból ész-járá**s lesz, lett, különösen, ha továbbra is ügyelünk egymásra: összerakjuk gondolatainkat, élményeinket és nem valami képzel, látomászerű csúcson de életünk magaslátán delelünk. Szemlélődünk szerteszt. Hogy eljutottunk ideig, valóban meg kellett küzdeni érte. Nem csupán a külső, de a belső ellenállással is szembe kellett szállnunk: a csüggedéssel, az értelmetlenség kísértésével.

Feljutottunk a csúcsra; életünk magaslátán az öröm és hála érzete ölel körül. És megérte, hiszen nem díjakért, babérokért..., de a küzdés élvezete a jutalom, és ezt senki sem veheti el; egészen a miénk. **Aranykor** Isten mosolyával.

A helyzet magaslátáról le- és körültekintünk a lenézés szándéka nélkül: alattunk áskálódások ártalmatlanná tett maradéka. Úgy tekintjük őket, mint felemelkedésünk kapaszkodóit, hiszen velük megküzdve kapaszkodtunk felfelé. Sikerült felülkerekedni rajtuk, s így felemelkedtünk.

És most nem fölényeskedve, de nem is kérkedve ülünk körül az öröm asztalát, itt tudva mindazokat, akiktől elindultunk, akiktől tanultunk, akik biztattak és bátorítottak. Túljutottunk rajta, mégsem felejtjük mindazt, ami rontásunkra volt. A küzdelem ára a mérlegelés, hogy soha ne engedjük közel magunkhoz az ártást. Úgy élünk tovább, hogy még szándékként se merüljön fel egymástól elválasztó karók és lécek, kerítések visszaállítására.

Koccintsunk hát a délutánban a naplementére s úgy térjünk nyugovóra, hogy elkápráztató új napra virradunk valahol, tudva, hogy hegy és egyben sínpár vagyunk, belőlünk indulnak ki és térnek meg hozzánk a vonatok. Mert közel vagyunk és távol, kísérő és kísértő távlatok.

Aztán ha nem is kezdjük előlről, de örökmozgóként folytatjuk tovább, nem törődve térrel és idővel, hiszen annyira megrakodtunk a világ látott és megtapasztalt dolgaival, hogy most már önmagunkból is képesek vagyunk alkotni-teremteni új és új világokat, amik a nagy eredőből fakadnak s hozzá térnek vissza.

AMICUS

Egyiptomi motívum

KÁROLY

Gyöngyös szülötte, a szociológia elmélyült tudósa, ausztriai magyarokra vonatkozó felmérések kutatója, a Központi Szövetség vezetőségének veteránja dr. Cserján Károly betöltötte 80. életévét.

Mindenekelőtt azért Károly, mert hangsúlyosan Károlynak, nem Karcinak hívhatja magát. Így is sok van közülük, Nagy és Kis(s), nem árt ezért közelebbről meghatározni, netán megrajzolni, kire kell gondolni. Elképzelhető, mindig is adott magára, ha ő annyira ragaszkodott a komoly, méltóságteljes megnevezésére: csak semmi vállveregetés, haverkodás, azaz nem mindenkinek cimborája.

Károlynak a megrázkóztató sok jó és jó néhány rossz tulajdonsága is van. Nagyon fegyelmezett, de ennek megvan az oka: nem engedheti el magát, mert akkor elkezdi sodródni. Ha nagyon nyűgös-ködnek rajta, akkor – ha nem is könnyelműen – megígéri ezt, azt, hogy aztán adós maradjon az ígéretek beváltásával.

Ő mégis vonzó, kedves egyéniség, ezért nem is lehet haragudni rá. Ritkaságszámba megy, de a leghevesebb viták hevében sem ragadta el magát, és fehér hollóként nem szokott mondani senkiről semmi rosszat.

Nagy és ismételt unszólásra kötött ki, aztán maradt köztünk, szenvedélyesen kiállva érdekeink mellett. Valamikor segítségére, csatlakozására várva megígerte, hogy majd... Nem lett belőle semmi, de csak-csak megmozdult benne a lelkiismeret. Azzal akart lefejezve, hogy majd leülünk egy pohár borra. Az eredeti elképzelés szerint ebből sem lett semmi. Mert vagy neki, vagy nekem nem volt időm, mikor össze-összefutottunk a Belvárosban. Az utolsó, egyben lefejező elhárítás úgy hangzott, ne térjünk be sehova, mert akkor ő aznap nem dolgozik. Ezt be kellett látni, el kellett fogadni.

Mert végtére nagy bohém Károly, tele hajlammal a műszak felé, ezáltal más neki az észjárása.

Ezt meg kellett ismerni, el kell nála fogadni. Kellemesen társalkodó ember, tele tudományossággal, szakértelemmel.

Károly az isten(ek) éltesen(ek), különösen, amikor lerészegedve elfekszel a nyolcas a zéró mellett.

Többet kérdezném, és többet hallgatnám.

Megpróbálnék őszintén figyelni rá.

A napokban rátaláltam *Virrasztó szerelem* c. verseskötetére. Ebben az apró kis kötetben a legszokatlanabb elemeket fedeztem fel, többek között azt, hogy a lélkével, és nem a fejével hozta létre ezeket az írásokat.

Látom magam előtt, ahogyan nagy körben poharazgat valami túlvilági baráti körben, és mesél Weöres Sanyikáról, Márairól, a nőkről, akiket határtalanul szeretett.

Népszerűsége törekvő ember lévén, hódoló táborhoz hozott létre, akik közül az utolsó dekádban sokan lemorzsolódtak, és ő majd belefutott a haragjába, csalódottságába. Védelmet, és együttérzést várt tőlem, de a félelmeitől én sem tudtam megszabadítani. Élete bizonyos elemei nagy tanulságot szolgáltak számomra, és már végigvizsem őt magamban, vállalva jót és rosszat, tisztelegve az élet misztikuma előtt.

Ne búsulj, e kis bolondos sorsod is fontos, akár a lepke sorsa, a fűszál léte, és ez a külön sors csak a tied, másé senkié se... De úgy mondd el, hogy más is megértse!

(Virrasztó szerelem)

NAGY ÉVA

Monoszló Dezső

EXITUS

*Tárgyak arca bámul feléd
ha meg is van még
bömből az asztal sikit a szék
fuldokolva közelít a csend
mögé bújják rejtőzködik a Lét
életen túlra halhatatlanul*

Bécs, 2006. október

S. Csoma János

*megfeszül, pulzál és rian
életre hív, majd megszakad a szív
már azt sem tudom
mi volt s most mi van*

Dezsőre emlékezve

Bevallom őszintén, nem csak halálának 2. évfordulója miatt gondoltam rá a napokban. Amúgy sem múlik el hét, hogy emléke ne de-rengene fel. Ennyi idő után mindent másképp lát az ember. Nem szében, csak tényszerűbben, és kevesebb kritikával hajlammal.

Érkezünk a földre, ki tudja, honnan, majd miután leéljük a számunkra kiszabott sors-időt, elindulunk egy másik dimenzióba.

Én rövid ideig, élete utolsó 5 esztendejében voltam utastársa Monoszló Dezsőnek, az embernek, az írónak. Az ember láthatóvá vált, az író megismerhetetlen maradt.

Nem mindig volt öröm látni őt, és érezni az önmagát imádó, pikírt, és pózoló lényét.

Roppantul intelligens volt, olykor naiv, és szellemileg erőtlén.

Ami a mély érzelmeket illeti, a rejtőzködés vágya idegen volt tőle. Szinte mindig kimutatta az indulatait, beszélni tudott az álmaidról, a meg nem valósult vágyakról. Bizonyos ábrándjaitól nem lehetett eltéríteni, bár ő maga is tudta, (hiszen nagy sakkjátékos volt), hogy irreálisak azok a gondolatok, és megvalósíthatatlanok.

Nyughatatlan emberként mindig várt valami történetre, valami misztikus jóra, ezért szinte sosem élt a jelenben.

Egészen személyes jellegű történeteket mesélt íróról, barátokról, egyúttal kifejezve róluk alkotott véleményét.

Mi ketten rengeteget röhögünk. Tudom, szében hangzása a nevetés szó, de szándékosan írtam így, mert annyira értettük egymás gondolatait. Elég volt összenézni, hogy kitörjön belőlünk az a fajta nevetés, mint mikor az iskolában nem szabad, és az ember vállát már ránk-gatja a visszafojtott rázkódás.

Szerettem benne, hogy értett engem, pedig sosem magyaráztam el neki életem bizonyos történéseit.

Bemutatta nekem Bécsset, a kulturális programokat, kiállításokat, a gasztronómiát. Mikor már nem járt az utcára, akkor is arra ösztökélt, hogy én menjek, és lássak mindent, ami örömet nyújthat. Hazaérve, beszámoltatott minden apróságáról.

Elegáns ember volt, és igényes a külsejére – egy darabig – drága cipők, luxus öltönyök. Aztán az eleganciának nyoma veszett, és nem érdekelték a külsőségek. A nappaliban elterülő hatalmas barna bőrfotel volt az a hely, ahol az álmaid szövegét, ahonnan fantáziájának furcsa szüleményeit mozgatta, behelyezve az időbe, a múltba, vagy a jövőbe. Végül, ez a fotel volt, ami majdnem haláláig ölelte, elhasznált, kifáradt testét.

Van olyan élethelyzet, amit utólag nem szabad analizálni! Mi miért történt, vagy nem történt, és miért pont akkor, és ahogy...

Képtelen voltam őt elhagyni, pedig sokat bántott, és kínozott az – elvárása szerint – neki kijáró dicsőítéssel, amit én nem tudtam megadni neki. Kevés művét olvastam, és nem soroltam a kedvenc íróim közé. Mikor ez kiderült rólam, én is „rémregény” lettem.

Kölcsönösen szeretettük egymás kíméletlen őszinteségét. Talán pontosan emiatt is viselt el engem olyan sokáig. Ez az ember, aki egész életét lánchban végigdohányozta, 85 évesen elnyomta az utolsó cigarettáját, és soha többet nem gyújtott rá. Azért, hogy nekem ne kelljen füstben élnem!

Különleges, karizmatikus egyéniség volt. Egy aprócska, váratlan ajándék kizökkentette ábrándozó rezignáltságából, és annyira boldoggá tette, hogy már-már bájosan gyermekivé vált. Én óvatosan kezeltem ezt a fajta érzéshalmazt, mert tudtam, bármilyen kicsi változás kihozhatja azt az enyéjt, aki csillapíthatatlan haraggal csap le a körülötte élőkre.

Mégis, alkudoznék istennel, ha egy kicsit még visszajöhetne...

Ültetném a diófám alá borozni, dohogni, sütném neki a szalonát, és csepegtetném helyette a kenyérré a zsírt. Megvetném a napillatú ágat, és betakarnám, ahogy a kicsiket szokás. És mesélnék neki igazi meséket. Olyat, ami nem fárasztja, amittől mosolyogni tud, ami boldoggá tenné öreg lelkét. Hajnalig fognám a kezét. Téttem ezt az utolsó idejében eleget, de most tenem újra, és imádkoznék, hogy maradjon még egy kicsit!

„Fogom a kezét, és együtt emelkedünk!”

Fogom a kezét, és együtt emelkedünk című („Tanulmányok és interjúk a roma integrációról” al-címmel) – 2013 őszén Budapesten, a Jezsuita Könyvek Agóra sorozatában megjelent – tanulmánykötet a magyarországi cigányság helyzetét a megszokottól eltérő perspektívából mutatja be: azt vizsgálja, hogy mi lehet a titka a sikeresen kiemelkedő romáknak. A kötet tanulsága szerint a feltörekvési sikerének kulcsa jó néhány esetben a vallásosság különböző formáiban, illetve az egyházak cigánypasztorációs munkájában is rejthető.

A kötet szerkesztője Gereben Ferenc tanár és Lukács Ágnes doktorjelölt, szerzői pedig olyan fiatal szociológusok, akiknek frissen – a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Szociológiai Intézetében – szerzett szaktudásához a téma iránti kellő elkötelezettség és társadalmi érzékenység is társult. A szerzők javarészt tagjai a jezsuiták pesti, ún. Párbeszéd Házában működő Fiatal Vallás- és Értékszociológusok körének, a FIVÉSZ-műhelynek. E kötet megjelenésével az volt a szerzők és a kiadó célja, hogy a cigányság társadalmi felzárkózásának ügyét valós élethelyzetek bemutatásával és új kutatási eredmények feltárásával segítsék elő.

A tanulmánykötet öt nagy fejezetre tagolódik, amelyekben interjúkat és esettanulmányokat is olvashatunk. Az *első fejezet* interjút Lukács Ágnes készítette a roma-ügy két jeles személyiségével: Hofher József jezsuita szerzetessel és Landauer Attila kisebbségkutatóval. Hofher atya számos cigánypasztorációs kezdeményezésben vett részt. Jelenleg a cigány egyetemi hallgatók számára létesített Jezsuita Roma Szakkollégium lelki vezetője, ahol elmondása szerint olyan kettős identitású cigány-magyar értelmiségieket akarnak nevelni, akik „hidakat tudnak építeni a gátak felett”. Hofher atya szavait tükrözi a kötet címe is: „fogom a kezét, és együtt emelkedünk!”.

Landauer Attila nevéhez számos kutatás fűződik, amelyet a hazai cigányság körében végzett. (Az interjú készültkor pedig a debreceni Wáli István Református Cigány Szakkollégium tanára és munkatársa volt.) A vele készült interjú részletesen feltárja az egyes történelmi egyházak cigánypasztorációs munkájának XVII-XVIII. századi gyökereit.

A kötet további fejezeteiben esettanulmányokat, szociológiai felmérési eredményeket olvashatunk a következő fiatal szerzőktől: Lukács-Németh Alexandrától, Lukács Ágnes-től, Péceli Melindától, Takács Veronikától és Morauszki Andrásától. A *második fejezetben* a kiemelkedés téma köré csoportosuló írók, az azt vizsgálják, hogy az esetek „honnan” (milyen körülmények között), „hogyan” (milyen módszerekkel) és „hová” (milyen státuszba) voltak sikeresek. Kiemelném Péceli Melinda nagyívű tanulmányát, amely sorra bemutatja a különböző egyházak cigánypasztorációs tevékenységét, és a vallási

közösségek életforma-módosító hatását. Lukács Ágnes cigány értelmiségiekkel készített interjúkat elemzett. Egyik – magyar-cigány kettős identitással és három diplomával rendelkező – interjúalanya a kölcsönös megértést és az előítéletek mérgező szerepét hangsúlyozta: „Nagyon sokszor kellene figyelmeztetnünk egymást, hogy nálad ez az érték, nálunk meg ez az érték, és nem hagyni azt, hogy ezek az előítéletes megnyilvánulások hangot kapjanak, és ezek terjedjenek el a többségi társadalomban.” Egy másik roma értelmiségi interjúalany hozzátesszi: „Az előítéletek elleni egyetlen hatásos eszköz, hogy nem engedjük őket beigazolódni!” Az elemzett esetek egy részében szintén jelentős szerepe volt a megtérésnek, a vallási közösségnek.

A kötet *harmadik fejezete* a „Helyzetkép a cigány fiatalok különböző rétegeiről” címet viseli. E fejezet tanulmányai nem csak általában beszélnek a különböző fiatal roma csoportok hátrányairól, hanem széles körű kérdőíves felmérések segítségével ezeknek a szövegértési kompetenciákban, az életminőségben stb. való konkrét megjelenését és mértékét is bemutatják. A fejezet második felében olvashatunk a különböző szellemiségű és értékrendű egyetemista szakkollégiumok munkájáról és hallgatóiknak a roma integrációról alkotott véleményéről. A Romaversitas Alapítvány a kilencvenes évek óta foglalkozik a felsőoktatásban tanuló romákkal egy ösztöndíjprogram keretében: „A roma identitás vállalása a Romaversitas programjának lényegi eleme.” A 2011-ben alapított, és a kettős identitás kialakítását célul tűző Jezsuita Roma Szakkollégium hallgatóit bemutató összeállítás egyik emblematikus (kissé patetikus, kissé talán önirónikus) mondatát egy húsz éves diáklány mondja ki: „*Most rajtunk a világ szeme, mi most mindent jobba tehetünk!*”

A könyv *negyedik fejezetében* négy önállóan közzétett mélyinterjú olvasható. Ezek egyenként adnak képet egy-egy kiemelkedési történetéről. Ezek közül talán a legtanulságosabb Gulyás Attila interjúja, amelyet egy cigány joghallgatóval készített. Az interjúalany egyik mondata az írás címe lett: „Tulajdonképpen két csoport közé szorulva élünk.” A két oldal: a Borsod-megyei nagyszülők visszahúzó, segélyre bendeckedett életmódja; a másik oldalon pedig a többségi társadalom gáncsoskodása.

Az *ötödik fejezet* Függeléként a *Hídszerepek* című tanulmánykötetről (Bp. 2004., szerk.: Nagy Attila, Péterfi Rita) közöl recenziót. A kötet konkrét esetek ismertetésével azt mutatja be, hogy az iskola és a könyvtárak, vagyis a kulturális szocializáció mit tehetnek a roma integráció érdekében.

Végezetül elmondható, hogy a *Fogom a kezét, és együtt emelkedünk* c. tanulmánykötet olvasóit arra ösztönzi, hogy a roma-kérdést ne csak polgári, hanem felebaráti kérdésnek és kölcsönös jóindulat alapuló viszonyoknak tekintse.

SZALAY-HODOVÁN ANNA Szociológus

„Kései memoár”

Jelentős esemény volt május 14-én a Collegium Pazmaneum épületében. A rendszerváltás utáni első magyar miniszterelnökről Antall Józsefről szóló könyvét mutatta be Osskó Judit szerkesztő-riporter. A szerző a saját maga által kilenc alkalommal még 1992-93-ban készített interjút jelentette meg a könyvben. A beszélgetést Bába Iván a Külügyminisztérium államtitkára vezette, aki szintén személyesen ismerte a miniszterelnököt.

A beszélgetés két évtizeddel ezelőtti élményeket idéz fel. Arra a kérdésre, hogy az elkészült interjúk megjelenésével miért várt ennyit a szerző, annyit mondott, úgy érezte, hogy némi időnek kell elteltelnie Antall József miniszterelnöksége után, hogy igazán élővé és történelmivé váljon a személyisége. Valamint két évtized távlatában már jobban megítélhető az a korszak, amiben ő hivatalban volt. Sajnos a mai húsz év körüli fiatalok nem tudják már igazán ki is volt az interjú alanya, pontosabban nem tudnak róla sokat. Pedig élete, személyisége fontosabb és példamutatóbb lenne a ma számára és nem csak a politikusoknak.

Mint a beszélgetésből is kiderült olyan formátumú politikus volt, akit nemcsak a közép-európai de az akkori nyugat-európai politikusok is számon tartottak (az idézetek a könyv borítóján találhatóak pl. Margareth Thatcher-tól és Helmut Kohltól). A beszélgetés moderátora folyamatosan olvasott fel szemelvényeket a könyvből és a szerzővel együtt közös emlékeiket is felidéztek. A beszélgetés folyamán szóba került a miniszterelnök betegsége is, ez is nehezítette az interjú elkészítését. (Mint ismeretes viszonylag fiatalon, 61 évesen 1993 decemberében hunyt el Antall József és így nem is tudta végigvinni 1994 tavaszáig a rendszerváltás utáni első parlamenti ciklust.)

A közönség soraiában sok volt a fiatal érdeklődő és szerencsére a kérdéseire egy részét is őktették fel. A beszélgetés üzenetét a mai korunk (és főleg a fiataloknak) talán abban lehet összefoglalni, hogy mind emberi, mind politikai tekintetben érdemes lenne követnünk Antall József életművét.

TÓTH ANDRÁS

A mi történetünk is

Peter Stiegnitz: Auf allen Stühlen. Der Weg der assimilierten Juden [Minden széken. Egy asszimilált zsidó életútja]. Verlag: Bibliothek der Provinz. A-1010 Bécs, Sonnenfelsgasse 7/26. ISBN 978-3-99028-223-6

A fenti könyvészeti adatok birtokában osztrák-német publikácót tételvezethetünk fel, pedig „waschechte” 56-os menekült sors tükrözése rejthető mögötte. Peter Stiegnitz evangélikusra keresztelkedt izraelita szülők gyermekeként került Bécsbe a forradalom után. Ez a vallási probléma a piros zsinór a könyvben, melyet követni lehet.

A másik zsinór (ilyen is van!) a közép-európai zsidóság sorsát érinti, akik a sors különös szeszélye folytán mindig két szék között a padlón ültek. A szerző mint tizenéves menekült elhatározta, hogy ő ezt a sorsot nem vállalja, inkább a székre felül, és nem esik le.

Ehhez nagyon jól szolgált, hogy evangélikusnak kereszteltették szülei, így könnyebb lett neki az asszimiláció. Mert az biztosítja a túlélést.

Stiegnitz szemmel látható élvezettel él a látványos ellentmondásokkal. „A hazából elűzve, hazatérve az idegenbe.”, vagy pl. „A nyereségesek a veszteségek között”.

Az antiszemitizmus okait elemezve nagyon eredeti idézettel szolgál: „A zsidók ajándékozták az emberiségnek a moralizáló és szigorú Istent, nem csoda, hogy nem szeretnek minket.” Ebben van valami.

A szerző elvárja olvasójától, hogy Közép-Európa történelmének utolsó 70 évét tökéletesen ismerje, annyi az utalás személyekre, eseményekre. De egy érdekes színvonalú általános műveltség sem árt a könyv teljes mérvű megértéséhez.

És ha ezeket a kritériumokat a nyájas olvasó magával hozza, akkor élvezetes, olvasmányos, filozofikus, igazi zsidó humorral írt életregényt kap a kezébe, ahol a mi generációnknak a „déma vu” állandó „aha”-élményben van része.

Ez ugyanis a mi történetünk is.

DR. NAGY FERENC

84 éves korában, 2014. április 27-én váratlanul elhunyt dr. Vass Károly ideggyógyász. A Központi Szövetség barátját és pártolóját veszítette el személyében.

ÚJ KÖNYVEK

ALFÖLDY László: Ungarische Flüchtlingschulen in Österreich 1945–1963 [Magyar menekültiskolák Ausztriában 1945–1963]. BoD – Books on Demand, Norderstedt (2013), 361 old., (63 old. képmelléklet);

GEREBEN Ferenc – LUKÁCS Ágnes (szerk.): Fogom a kezét, és együtt emelkedünk! Tanulmányok és interjúk a romaintegrációról. JTMR Faludi Ferenc Akadémia, Budapest, 2013, 350 old.; GÖMÖRI György: Rózsalovaglás. Újabb versek. Pannónia Könyvek, Pécs, 2014, 111 old.;

RIGÓ Róbert: Elitváltások évtizede Kecskeméten (1938–1948). Közelmúltunk Hagyatéka Sorozat, Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára, Kronosz Kiadó, Budapest-Pécs, 2014, 430 old.;

STIEGNITZ Peter: Auf allen Stühlen. Der Weg der assimilierten Juden [Minden széken. Az asszimilált zsidók útja]. Verlag Bibliothek der Provinz. Wien (2013), 221 old.;

VÁRADY Tibor: Zoknik a csilaron, életek hajszalon. Történetek az irattárból. Forum Könyvkiadó, Újvidék, Magvető Kiadó, Budapest 2013, (266 old.);

VARGA Gabriella (szerk.): Szórja a fényét a világon szeretszét. A Jakab Anbtal Keresztyen Kör tisztelgése a 75 éve szentelt Márton Áron püspök emléke előtt. JAKK, Budapest-Bécs, 2014, 64 old.

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.

Web: www.kozpontiszovetseg.at
www.becsinaplo.eu

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49

E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungarischer Vereine u. Organisationen in Österreich. A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Borbándi Gyula (Budapest), Czellar Judit (Genf), Gömöri György (London), Kovács István (Budapest), Kovácsné Németh Mária (Győr), Kó András (Budapest), K. Lengyel Zoltán (München), Martos Péter (Bécs), Papp László (New York), Piri Zoltán (Utrecht), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Máttyás (London), Szabó A. Ferenc (Budapest), Szakály Sándor (Budapest), Zakar Péter (Szeged).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Fettes Kata, Kántás János, Radics Éva, Rumpler Diána, Varga Sándor.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán
GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstaht A-1010 Wien, Graben 21.

IBAN: AT57201100000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 15,- Euro, Magyarországon 2500,- Ft, Nyugat-Európában 20,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 25,- Euro-nak megfelelő összeg, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 1,50 Euro.

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Andrew Rekey, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856

E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com
Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc. San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856

Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.

Hollandiában: Dr. Piri Zoltán. Croeselaan 254. NL-3521 CL Utrecht. E-mail: pirizoltan@hotmail.com
Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.

Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószám: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.

Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach

Svájcban: Judit Czellar 13, Croix-du-Levant, CH-1220 Genève, e-mail: czellarjud@hotmail.com, 0227970854

– Postfinance, Julianna Judit Czellar, Compte: 12-165459-6, IBAN: CH13 0900 0000 1216 5459 6

Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. PlusGiro: Nr.: 756987-4.

Szlovákiában: Benyák Mária, SK-821 01 Bratislava, Datelinova ul. 9, e-mail: marsca@live.com
Bankszámla: SLSP 0170127485/0900.

Nével vagy betűjellel megjelent cikkekről szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Druck: ALWA & DEIL Druckerei Ges. m. h. H. A-1140 Wien, Sturgasse 1a

Hol voltak az iskolák?

Alföldi László M.: Ungarische Flüchtlingschulen in Österreich 1945–1963 [Magyar menekültiskolák Ausztriában 1945–1963]. Nordstedt, 2013

2014. január végén megjelent dr. Alföldi László könyve német nyelven a fenti cím alatt. Több mint tízéves itt-ott megszakított munka és kutatás után létrejött egy tudományos munka, amely átfogó, teljes képet tár az olvasó elé a magyar fiatalok második világháború utáni emigrációban folyt oktatásának történetéről.

A szerző 361 oldalon összefoglalja az Ausztriában létrejött tábori iskolák (*Lagerschulen*) és a táborokon kívül „normális” körülmények között működött elemi és középiskolák történetét. Életszerűen leírja az egyes intézmények keletkezését, működését azok körülményeit, jogi helyzetét, anyagi viszonyait, nem felelve a mindennapi diákeletet sem. Bevezetőül áttekintést ad a világháborút közvetlen követő időszakról Ausztriában és Európában. Ezáltal a mai, később született olvasó előtt is érthetőbbé válik az iskolák és internátusok jelentősége.

A könyv 188 oldalt szentel a különböző oktatási intézmények ismertetésére. Azután több mint 60 oldalon át bemutatja a forrásokat, amelyek alapján munkáját felépítette és összeállította. Természetesen figyelembe vette a témáról már eddig is megjelent publikációkat. Mindenekelőtt Dr. Deák Ernő: Ungarische Mittelschulen in Österreich nach 1956 (kiadó: Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich, Wien 2006) és Mag. Alexandra Haas: Ungarn in Tirol, Flüchtlingschicksale 1945–1956 (kiadó: Institut für Zeitgeschichte der Universität Innsbruck, Innsbruck 2008) című könyveit kell megemlíteni. Dr. Alföldi felhasználta ezeken kívül nem csupán az innsbrucki Magyar Házban őrzött különböző ma-

gyar iskolák archívumaiból megmaradt és összegyűjtött okmányokat, jegyzőkönyveket és feljegyzéseket, hanem számos más forrást is, melyekhez mint az Egyesült Államok Katonai Történelmi Intézetének egyik munkatársa hozzájuthatott. Nagyon sok tanár, igazgató, diák és támogató személyes tanúságait is bedolgozta munkájába. Itt kiemelném az Innsbrucki Ungarisch-Österreichischer Kultur- und Schulverein ill. az Ungarisches Jugendheim vezetőitől származó értékes információkat.

A szöveget kellemesen kiegészíti egy 63 oldalas fényképgyűjtemény, illusztrálva a szóban elmondottakat. Sok valamikori és még élő diák ismerheti fel rajtuk saját magát, barátait, osztálytársait, elhunyt tanárait, iskoláit.

Az utolsó fejezetben 30 oldalon felsorolja sok száz érettségizett diák és tanár nevét, akik az iskolákban valaha is végeztek tanulmányaikat, ill. oktattak.

A közzétett nem érintettek is, akár történet, akár nem, akár osztrák, akár magyar, meg fogják ragadni mind a leírt tények, mind a sorokból kisugárzó légtér, amelyben azok történtek, ill. azok az egyéniségek, akik a történetek mozgatói voltak.

Ezen túl a két fent említett könyvvel együtt hiteles emléket állít az akkori osztrák lakosságnak és a megszálló győztes hatalmak több képviselőjének is, akik nagyon nehéz időben az emberiség és segítőkészség gyönyörű példáit adták.

Meggyőződésem, hogy Alföldi László könyve fontos, sarkalatos mű a huszadik századi magyar emigráció történetével foglalkozó irodalomban.

Megrendelhető a kiadónál ill. nyomdánál: BoD, Books on Demand, Norderstedt (Németország), ISBN: 978-3-7322-6396-7, ára: 29,90 Euro